

**Zliya Yəwən kwəma wəzə naa
dzəkən Yesəw Kəristəw njasa
tsasliti
Ləwka
Kwəma dza ghwəmməə gha
sənataa dzəkən zliya na**

Ma Ləwka tsa tsasliti zliya na tsay, ghəshi lə Pəl niy təwrə na ghala vəghwə tsa niy wə Pəl dzar mbə məlməhi ghəngħən ghəngħən, mba'a ghəshi niy nzəyəhwə nzəy li tə hidfi ka Rəm. Ghəci dibay, dəkwətər tsa mbəzli ka zəlghwə niy nza na. (Nza ghwəy nighə mbə Kwələsə 4:14). A dəwhwə nzəy tsa Yesəw va mbəzli ghəngħən ghəngħən madfi na ta tsasli zliya na. Va Marəy mbəghəy Yesəw dəwvə na kwəmaa dzəkən ya Yesəw, kə məndi. A kə məndi dibay, ghala pətsa tsasli na zliya nay, Pəl kwa fərshina tə hidfi ka Shezare na, kə məndi.

Kaa madigay Tiyəwfiləsə tsasliti Ləwka zliya na. Ma ntsa vay, ntsa mbə hwəlfə ka Zhəwifə naw. Zhini Ləwka də'wə ghən tsa ci dibay, hwəlfə ka Zhəwifə naw. Ləwkay, ntsa slanci hwər tsa ci ta mbəzli na. Tərəjw ka naa gəzə kwəmaa dzəkən mbəzli kwa tsa shi kwal ni, lə dzəkən ka ndərma, lə mbəzli gwərapə gwərapəshi ni, lə ndərazhi, mba'a mi'i. Bazhə bazhə gəzə na kwəmaa dzəkən səəkə tsa Yesəw dzəti hidfi ta mbəzli nja ghəshi ni.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vøh 1 pa' tē vøh 2 Nøwør tsaa dzækən shiy mənishi ghønghøn ghønghøn Yesøw ghwøla ta ya, mba'a dzækən ya Yesøw.

Vøh 3 pa' vøh 4:1-13 Kwømaa dzækən Zhan tsaa mēni batem kaa mbøzli, mba'a dzækən høerø tsa høerøhwø ndø jakø tsa Hyala Yesøw.

Vøh 4:14 pa' vøh 9:1-50 Njasa 'wa Yesøw sløni ci mbø hidfi ka Galile. Sa ghanay, mba'a dzømbøy mbø ciki ßasøva tsa ka Zhøwifø, dza na mba'a jangøti kwøma mbø Zliya Hyala, dzækən sløni dza na ta mēni, njasa dza na ta canshi Yøwøn kwøma wøzø na kaa mbøzli kwa tsa shi kwal ni, lø kaa mbøzli mbø døvø ndø jaka, lø njasa dza na ta mbøli mbøzli nza ngøra'wø køn shi (4:17-19). Dza Yesøw ki, war tsøgha ghøci mēnti njasa jangøti na va.

Vøh 9:51 pa' tē vøh 19:1-27 Yesøw kaføy tē hidfi ka Galile ta dzaa dzømbø mølmø Zherøwzalem. Ghøci mbø dza kwa kwal na, mba'a ßananavø shiy kaa mbøzli ghønghøn ghønghøn.

Vøh 19:28 pa' tē vøh 23:1-56 Nøwør dzækən shiy dzaa sækøø dzækən Yesøw ghala vøghwø tsa nzana mbø mølmø Zherøwzalem, pa' va mēti ci.

Vøh 24 Nøwør dzækən søømø tsa Yesøw kwa kwøli, lø njasa cinti Yesøw ghøn tsa ci kaa mbøzli ghønghøn ghønghøn, lø njasa dzay naa dzømø ghwømø ta dzaa nzøyøy vøgha døy.

Kwəma gəzə Ləwka kaa Tiyəwfiləsə

1-2 A Tiyəwfiləsə ntsa dikə tsa, a gha sənay ghəngħən ghəngħən mənəhwə Hyala shiy mbə ghəy. A nihwəti mbəzli tībay, mba'a ghəshi nashi shi mənəhwə Hyala va lə mətse shi ghala ghava ghəshi. Dzəghwa Hyala ki mba'a ghwənashi mbəzli va, ta dza ta gəzə kwəma nzə va kaa mbəzli. Ma sa dza nihwəti mbəzli ki na, mba'a ghəshi tsatsaslati shi va tə zliya, war njasa sləkəshi mbəzliy nashi va. ³ Sa dzee kwərakwə kiy, mba'ee njədīvə shi va wəzə va mbəzli, njasa ghava ghəshi gwanashi. Ma sa njədīvəshee ki na, wəzə na yən tsasləghəḡashi, gha ntsee dikə tsa njasa ghakəvashi ghəshi lə njasa nəwva ghəshi, pən na sana nay gha. ⁴ Ma kwəma tsasliḡee va shi va tiy, ta mbə ghaa sənay katan na shi ḡanavəḡa məndi va, pə gha, nə ya.

**Ndə kwal tsa Hyalaa gəzəpə ya tsa Zhaḡ ndə mənipə *batem*

⁵ Ghala vəghwə tsaa nza *Erədə mbə mənī mazə tə hidī ka Zhəwdey, a tsahwəti ndə ta Hyala niy nza tība, Zakari, kə məndi kaa slən tsa ci. Zakari tsa vay, ndə ta Hyala tsa kwa zəərə *ka ta Hyala sləkə Abiya niy nzana. Ma mali ci na, mbə hwəhwə tsa *Araḡw, ntsa dikə tsa mbə ka ta Hyala, Elizabetə, kə məndi kaa slən tsa nzə. ⁶ Kar Zakari ghəshi lə mali ci va bakanashiy, mbəzliy mənī kwəma dī Hyala niy nza ghəshi, ka dī fəti ta *kwəma pəhəti Hyala lə nəfə tsa shi gwanay. ⁷ Niy nza ndərazhi və shiw. Sa nzanay, jəḡa niy nza Elizabetə. Zhini

difa ghala vəghwə tsa va na, tərəŋwshi ghəshi niy halishi bakanashi.

⁸⁻⁹ Dzəghwa vəghwə tsa dza kar Zakari kwa zəərə shi, ta ghəra sləni mbə *ciki Hyala ti, mba'a səəkəy. Dza ghəshi, ta'wə ta'wə ta'wə ghəshi slaslati dandərdə, njasa sənabəshi ghəshi mbə məni, ta ti ntsa dza Hyalaa tsəhavə ta məni sləni mbə ciki tsa nzə, ge'i lə tsava vəghwə. Ma sa ti ghəshi dandərdə tsa va ki na, mba'a tivə Zakari ta dza ta ndi shiy zən wəzə mbə ciki Hyala. Sa sənata Zakari tə ya na ghəra sləni va kə ki na, mba'a dzay dzəmbə ciki Hyala ta ghəra sləni va. ¹⁰ Ma ghəci mbə ndi shiy zən va wəzə mbəba na, ka cə'wə Hyala mbəzli gwanashi ni pərikə tə ngwəla.

¹¹ War Zakari mbəba ki na, vətəghə ndə kwal tsa Hyala tsahwəy kwa kwəma ci. Dza gar garəy vəgha bəla kwa bəzəmə pətsa ka məndi vaa, ndi shiy zən wəzə ni kaa Hyala ti. ¹² War sa nay Zakari tsəgha na, mba'a məhərli ci səəta, ka gwərgwərə ghəci va hazləni. ¹³ Ma kə ndə kwal tsa Hyala tsa va kaa ngəci na: «A Zakari, ka hazləni gha ma. A Hyala zləbati cə'wə gha. Avanay, ta bə hwər dza mali gha Elizabetə, ta yaŋa zəghwə. Sa ka na yakə zəghwə vay, Zhan pə gha taa ni kaa slən tsa ci. ¹⁴ Ta vəshinə dza gha dalala ta kwəma ci. Mbəzli dən dza naa nza mbə vəshi, sa ka məndi yakə. ¹⁵ Zəghwə vay, ntsa dikə tsa dza naa nza mbə sləni Hyala. Ka dza naa sa ya mbezli, ya nimaba shi saa

ghipəw. Ghala ghəci kwa hwərəy dza *Safə tsa Hyala dəwdəw tsaa təhay nəfə tsa ci. ¹⁶ Dəŋ dza naa zhəghəkə məhərli ka *Izərayel, lə kwəma dza naa gəzanshi, ta zhini ghəshiy nəw Hyala kwa sləkəshi. ¹⁷ Ndə kwal tsa Ndə sləkəpə dza naa nza. Məhərli ci lə bərçi ci gwa'ay, war nja sa *ndə gəzə kwəma Hyala *Eli va mbəradzə dza naa nza. Sa ka na dzay, mba'a sləkamti kwəma kwa jipə kar didihi lə ndərazhi shi, mba'a jakətishi. Sa ka na dza kaa mbəzliy zhini ghən kaa Hyalay, mba'a zhəghanti məhərli shi, nza ghəshi nza ka mbəzliy mənī kwəma dī Hyala. Ava tsəgha dza naa gwəmanti nefer mbəzli wəzə wəzə ta zləba Ndə sləkəpə ghəshi sa naa səəkəy» kə ndə kwal tsa Hyala tsa va kaa Zakari.

¹⁸ Ma sa favə Zakari kwəma va tsəgha, ma kə kaa ndə kwal tsa Hyala tsa va na: «Kay, njaa njaa dzee gha sənay katanj na kwəma va pən kia? Ava ghaa nay sənəzvay, pəhal nzee dalala, zhini tsəgha malee kwərakwə ba» kə. ¹⁹ Ma kə ndə kwal tsa Hyala tsa va na: «Yənəy, yən na ndə kwal tsa Hyala tsa har məndiy Gabəriyel. Kwa kwəma Hyala kee nza, ka ghəranta sləni. Sanay, Hyala ghwənikəra na ta gəzəŋa kwəma, lə ta gəzəŋa Yəwən nəwər tsa wəzə tsa tsa. ²⁰ Ma kwəma gəzəŋee vay, ta məniva dza na, sa ka vəghwə tsa va səəkəy. Ma nja na zləbati ma gha kwəma vay, ta pəhəta dza ghani gha. Kala mbata ma gəzə kwəma gha, pa' fəca vici dza məndi vaa

1:17 1:17 Mala 3:1, 23-24; Mt 17:10-13; Mk 9:13; Zhj 1:21 **1:18**
1:18 Ghava 17:17; 18:11 **1:19** 1:19 Dani 8:16

yakə zəghwə gəzanee na» kə ndə kwal tsa Hyala tsa va kaa Zakari.

²¹ Ma ghala pətsa va ki na, war mbə ndəghə Zakari mbəzliy basəshi va, ta cə'wə Hyala pərikə. «Wa shiy mənishi nzəyəy Zakari rikərik mbə ciki tsa tsətsə shəka?» kə ghəshi. ²² Dza Zakari ki, mba'a səvəriy. Ma sa səvəriy na, dzəghə kə kaa gəzanshi kwəma na, kala mbay ghəciy gəzanshi. Dza na ka paghanshi kwəma lə dividivi. Ma sa paghanshi na kwəma lə dəvə na, mba'a ghəshi sənay tsəgha, shi madəŋa madəŋa ni səəkə va Hyalaa nashi na, kə ghəshi.

²³ Ma sa kədiy vəghwə tsa slanavə məndi kaa Zakari ta ghəra sləni mbə ciki Hyala ki na, mba'a dzay jighi.

²⁴ Ləy hwəm hi jəw ki na, mba'a mali ci Elizabetə bəvə hwər. Ma sa nay na ghənzə bəvə hwər na, mba'a nzəyta kəghi tsa nzə mbə tir cifə, kala dzəti ma ngwəla. Ma kə kaa kwəma gəzə na na: ²⁵ «Hyala məntəda na tsava wəzə hwər. Aa banti ha'wə tsa tə ya, va kwəma jinə kənee na» kə.

**Ndə kwal tsa Hyalaa gəzəpə ya tsa Yesəw*

²⁶ Ma tə kwa kwanə tir tsa Elizabetə lə hwər na, dza Hyala tə nahwəti vici, mba'a ghwənay ndə kwal tsa nzə Gabəriyel dzəmbə məlmə Nazaretə tə hidfi ka Galile. ²⁷ Ndə kwal tsa vay, kaa nahwəti zha ghwənəghə na, Marəy, kə məndi kaa slən tsa nzə. Makwa tsahwəti ndə ghənzə, *Zhezhefə, kə məndi kaa slən tsa ci, ntsa yakə məndi mbə hwəhwə tsa mazə *Davite

ghəci. ²⁸ Ma sa tsəhəy ndə kwal tsa Hyala tsa va kəghi tsa kar Marəy ki, ma kə kaa ngəta na: «Avee səkwətəŋa kwajin, vəshi pə ghaa vəshi, sa nzanay, a Hyala dərnitəŋa. Kwasəbə gha na Ndə sləkəpə» kə. ²⁹ Sa favə Marəy kwəma va na, mba'a məhərli nzə səəta. Ma kə mbə ghən tsa nzə na: «Njaa dī gəla tsatsa səkwəpəə gəzə kia mbəzlia!» kə. ³⁰ Ma ghənzə mbə təkə tsəgha, ma kə ndə kwal tsa Hyala tsa va ngəta na: «A Marəy, ka hazləni gha ma! Hyala məntəŋa na wəzə hwər tsa nzə. ³¹ Avanay, ta dzəghwa hwər dza gha, ta ya zəghwəə zal. Sa ka gha yakəy, Yesəw pə gha taa ni kaa slən tsa ci. ³² Ma zəghwə vay, ntsa dikə tsa dza naa nza, Zəghwə Hyala ta ghwəmə dza məndiy har. Ta fəy dza Hyala kwa sləkəpə ka mazə, njasaa niy nza jijiy Davitə va niy nza. ³³ Ghəci dza naa sləkə hwəlfə ka *Izərayel pa' kwa ndimndim. Ka dza sləkəpə tsa ciy kədī ka na nzaw» kə. ³⁴ Ma sa favə Marəy tsəgha, ma kə kaa ndə kwal tsa Hyala tsa va na: «njaa kee mbay bəvə tsava hwər ki, kala səkəkə ghəy nza lə zal ghala nzee kia?» kə. ³⁵ Ma kə ndə kwal tsa Hyala tsa va kaa ngəta na: «*Safə tsa Hyala dəwdəw tsa dza naa səkəkəy dzəkən gha, mba'a bərçi nzə dzaa səkəkə ləma'wakənvashi kən gha nja məkəkwə. Ava tsəgha dza ghaa bəvə hwər. Ma zəghwə dza gha va ta yay, ntsa dəwdəw tsa dza naa nza, Zəghwə Hyala dza məndi har. ³⁶ Avanay sanay, zhadəŋa Elizabetə ghənzə sa niy nə məndi va, jija na, ka yakə

1:31 1:31 Ezay 7:14; Mt 1:21; Lk 2:21; SləniKY 4:12 **1:32** 1:32 Ezay 9:6; 2Sam 7:16; Mt 20:30-31 **1:33** 1:33 Dani 7:14 **1:35** 1:35 Mt 1:18; Lk 4:18

zəghwə naw, kə məndiy, lə hwər na sənzenva. Kwa kwanə tir tsa nənə, ya tsəgha naa pəhal. ³⁷ A gəzanəe, na na Hyalay, shiy tifa kala mbay ghənzəə məntishiw» kə. ³⁸ Ma sa favə Marəy tsəgha, ma kə na: «Yənəy, sa kwa sləkəpə nzee. Məniva kwəma nənə vaa dzəkənee lə kwal tsa bərkəti na va, njasa gəzə gha va» kə. Ma sa zləbakə Marəy tsəgha ki na, dza ndə kwal tsa Hyala tsa va, mba'a dzay, zlata.

Kar Marəy lə Elizabetə

³⁹ Ma ləy hwəm sa gəzəkə *ndə kwal tsa Hyala va kwəma kaa Marəy ki na, dza na mba'a madita kyanwkyanw ta wə vəgha Elizabetə, mbə məlmə nza kar Zakari mbə. Məlmə vay, dzar mbə kələner tə hidfi ka Zhəwde niy nza na. ⁴⁰ Ma sa tsəhəta na mbəba na, mba'a dzakətaa dzakə ghi tsa Zakari, dza na ka səkwə Elizabetə ghənzə. ⁴¹ War sa səkwəti Marəy Elizabetə na, mba'a zəghwə nənə kafəy ta kwəfəghə kwa hwər nənə. Dzəghwa *Safə tsa Hyala dəwdew tsa paf təhay nəfə tsa Elizabetə tsəgha. ⁴² Dza na ka gəzanta kwəma kaa Marəy zlanzlan, ma kə na: «A Hyala dərnitəna na gha ki Marəy. Tərənwəba ghaa dərniti na kaa nihwəti mi'i gwanashi. Zəghwə dza gha va ta ya bay, a Hyala təfanati miy. ⁴³ Wa slən tsee mbə mbəzli kwərakwə kia mbəzlee səəkəta mbəghəy Ntsaa sləkəra ta wəra wə? ⁴⁴ Sənay gha na Marəy, ghala pətsa səkwəra gha vay, madf, zəghwə madiy ta kwəfəghə va vəshi tsəgha kwa hwər tsee. ⁴⁵ A Marəy, vəshi na tə gha, sa nzana, mba'a gha zləbavə kwəma

gəzəkəŋa Ndə sləkəpə, mba'a gha sənay, ta məniva dza na, pə gha» kə.

Marəy fal Hyala kwa cəm

⁴⁶ Ləy hwəm sa gəzəkə Elizabetə tsəgha na, dza Marəy ka fal Hyala kwa cəm, ma kə na:

«A falee dikə tsa Hyala kwa sləkəpə.

⁴⁷ Paf təhəy nəfə tsee va vəshi, tə mbərkə Hyalaa mbəlira.

⁴⁸ Sa nzanay, aa fakən məhərli n zə kənee, yən yən kwa ghəranta sləniy zhəghəti ghən tsee jəwə.

Va tsəgha kiy, ghava na sana, pa' kwa ndim-ndiməy, mali dərniti Hyala dza məndiy harda.

⁴⁹ Sa nzanay, a Hyalaa gwəramti tə bərçi dəwdəw na məntəra shi wəzə ni tərəŋw.

Ntsa dəwdəw tsa, na slən tsa n zə.

⁵⁰ Ya hwəmbay, war mbə məni wəzə hwər na kaa mbəzliy danta fəti.

⁵¹ Aa mənti sləni dikə na tərəŋw lə bərçi mbə dəvə n zə,

mba'a ndanivəri zəzə kwəma mbəzli nza kəli ghən mbə nefer shi,

⁵² mba'a tsəkwəkəghwa mezhizhə kwa gəzli mazə shi,

mba'a parambə mbəzliy zhəghəti ghən tsa shi jəw jəw

mbə mazə tə pətsa shi.

⁵³ Aa ngangaslay mbəzli mbə mashi ni paf paf lə
shī wəzə ni.

Mba'a tihəti ka shiy paw dividivi shi.

⁵⁴ Aa kəətitəmmə ghwəmmə hwəlfə ka
*Izərayel,

ghwəmmə ka sləni nzə.

Zamti ghən na ta məni wəzə hwər tsa nzə

⁵⁵ kaa *Abəraham, lə kaa ngəmmə ghwəmmə
jijihiy ya hwəmbaw.

Njasa niy gəzəkə na va məni kaa jijihimməy,

tsəgha mənimmə na wəzə hwər tsa va»

kə Marəy kaa cəm tsa nzə va.

⁵⁶ Dza Marəy mba'a nzəyta kəghi tsa kar
Elizabethə, mba'a mənti tir gar mahkan kəyba.
Ləy hwəm ki na, mba'a zhataa jigghi.

*Ya Zhaŋ tsaa mənipə *batem*

⁵⁷ Dzəghwa ki, mba'a tir tsa dza Elizabethə ta ya
ti səəkəy. Dza na baw yakə zəghwəə zal. ⁵⁸ Ma
sa yata na na, mba'a ka ghalahita, lə manhita
gwa'a favə: «A Hyala mananati wəzə hwər tsa
nzə kaa Elizabethə, mba'a banavə zəghwə» kə
məndi, dza mba'a ghəshi vəshishi tərəŋw li.

⁵⁹ Ma sa mənti zəghwə ləwma kwətij ghala
yakə məndi ki na, mba'a məndi basəshi ta
*slanci fə'yasa lə ta fanci slən. Dza məndi ka
di fanci slən Zakari, nja dəy kwərakwə. ⁶⁰ Ma
kə mbəghəy na: «Awə, tsəgha dza slən tsa ciy
nzaw, Zhaŋ ka məndi har» a kə. ⁶¹ Ma kə
mbəzliy basəshi va kaa ngəta na: «Səəkə slən

1:53 1:53 Cem 107:9; 34:11 **1:54** 1:54-55 Mishe 7:20; Cem 98:3;
Ghava 17:7; 22:17 **1:59** 1:59 Ghava 17:12-13 **1:60** 1:60, 63
1:13

tsa tsəgha tsa nza tə tsahwəti ndə mbə takə tsa ghwəy ya kwətiŋəw Elizabetəw» kə ghəshi. ⁶² Dzəghwa ghəshi ka paghanci kwəma lə dəvə kaa Zakari, dəy zəghwə va ta mbəə sənay slən tsa di na məndiy fanci kaa zəghwə ci. ⁶³ Dza Zakari, mba'a dəwvə tsəm tsa fəditi məndi ta tsasli shiy dzəti və shi. Sa banavə məndi na, dza na mba'a tsaslati slən tsa zəghwə va ti. «Zhan na slən tsa ci» kə. Sa jangəvə mbəzli va shi tsasliti na va na, mba'a məhərli shi səəta va nava kwəma. ⁶⁴ War ghwəla ki na, wərət ghani Zakari va niy pəhəta pəlita, nighəm na, ghəciy mbata gəzə kwəma wəzə. Dza na ka fal Hyala zlanzlan. ⁶⁵ Ma sa nata ka ghalahiy Zakari nava kwəma tsəgha na, mba'a her shi dzashi. War ə məndiy slasla kwəma zəghwə va dzar mbə məlməhi mbə kəleŋer tə hidī ka Zhəwde. ⁶⁶ Ya wa ntsaa favə nava kwəma na, mba'a banavə təkə kwəma mbə nəfə tsa ci. A kə ndəə ni na: «Ta njaa dza kwəma tsava zəghwəə nza kia?» kəə ni. Ta na nava katanəy, a Hyala fakən dəvə nzə kən zəghwə va.

Zakariy fal Hyala kwa cəm

⁶⁷ Dzəghwa Hyala lə Safə tsa nzə dəwdəw tsa paf təhay nəfə tsa Zakari, dəy Zhan, tapə ghəci ta gəzə kwəmaa səəkə va Hyala, ⁶⁸ ma kə na:

«'Wəsa nə ya kaa Hyalaa sləkəra, kaa Hyala ka
*Izərayel,

sa nzana mba'a fakən məhərli nzə kən shi,
ghəshi mbəzli nzə, dza na mba'a mbəlitishi.

69 Aa ghwənikəmmə ndə mbəlimmə lə bərçi və tərəŋw.

Ndə mbəlimmə tsa vay, jijiyy mazə *Davitə, ndə ghəra sləni tsa Hyala mbəradzə na.

70 Kwəma mənti Hyala vay, aa niy gəzəkə lə miy tsa ka gəzə kwəma nzə dəwdew ni mbəradzə.

71 Aa niy gəzəkə: “Ta mbəlitəŋwəy dzee mbə dəvə ka mbəz ghwəy, lə mbə dəvə mbəzliy dī ma kwəma ghwəy gwanashi” kə niy ni.

72 Zhini difa, mba'a niy gəzəkə: “Ta məntəŋwəy wəzə hwər dzee”

kə niy ni kaa jijihimmə niy nza.

“Ka dzee zamti ghən ta kiri tsa slati ghwəmmə tsaw”

kə niy ni kaa ngəshi.

73 Gəzee kwəma va tsəghay, sa nzana, mba'a Hyala niy zəmanakə fəla kaa jijimmə *Abəraham,

74 ta mbəlikəvərimmə mbə dəvə ka mbəz ghwəmmə,

lə ta ndammə kwal tsaa ghəranta sləni nzə, kala hazləni mbə nəfə ghwəmmə.

75 Mba'a ta mbə ghwəmməə nza ka mbəzli dəwdew ni,

ka nəw kwəma lə kwal tsa nzə, dəwdew ghwəmmə

kwa kwəma nzə ya pa' hwəmba.

1:69 1:69 Cem 132:17; Mt 20:30-31 **1:70** 1:70 Rm 1:2; Ezay 9:1-6; Mishe 5:1-3 **1:71** 1:71 Cem 106:10 **1:72** 1:72 Cem 106:45; 105:8-9; SləniTaH 26:42 **1:73** 1:73 Ghava 22:16-18
1:74 1:74-75 Tit 2:12, 14

⁷⁶ Ta na na gha kiy, zəghwə yay,
*Ndə gəzə kwəma Hyala ta ghwəmə dza ghaa
nza,

kwa kwəma Ndə sləkəpə dza ghaa dza,
ta gwəmanci kwal tsa dza naa səəkə kwa.

⁷⁷ Gha dza naa gəzanshi kaa mbəzli ci:

“Ta pəlayŋwəy jikir tsa ghwəy dza Hyala mbə
nəfə tsa nzə,
ta mbə ghwəy mbəliŋwəy” pə gha.

⁷⁸ Sa nzanay, tərəŋw na wəzə hwər va Hyala
ghwəmmə,

tərəŋw hwər tsa nzə zhanta ta mbəzli difa.

Ava va tsəgha dza waŋ pi tsa nzəə səəkə

mə ghwəmmə kaa ngəmmə,

nja waŋ tsa ka vici vaa mənəi ghənzə mbə səəmə.

⁷⁹ Waŋ pi tsa vay, ghəci dza naa mbərə kaa
mbəzli mbə kwəsli,

lə kaa mbəzliy hazləni va məti.

Ghəci dza naa cimmə kwal tsa dzəvəgha Hyala,
ta mbə zərkəə nza kwa jipə ghwəmmə li»

kə Zakari kaa cəm tsa ci va.

⁸⁰ Ma Zhaŋ naci ki na, war mbə kəli ghəci,
ka mətsəhəva məhərli ci. Dza na mba'a dzaa
nzəyəy mbə gamba, kərakə lə mbəzli, pa' fəca
vici gha naa səəkə ta ci ghən tsa ci kaa ka
Izərayel ta 'wa sləni ci.

2

Ya tsa Yesəw (Mt 1:18-25)

1:76 1:76 Mala 3:1; Mt 11:10; Mk 1:2; Lk 7:27 **1:77** 1:77 Zher
31:34 **1:78** 1:78 Səvəri 34:6; Ezay 60:1-2; Mala 3:20 **1:79**
1:79 Ezay 9:1, 5; 42:6-7; Mt 4:16

1-2 Ghala vəghwə tsa vay, a tsahwəti ndə niy nza tifa, Agwəstə kə məndi kaa slən tsa ci. Ghəci niy nza naa mazə tsaa sləkə hidfi ka *Rəm gwanashi. Dzəghwa na mba'a fəy Kiriniyəse ka ngwəmna tə hidfi ka Shiri. Ghala vəghwə tsaa nza Kiriniyəse vaa ngwəmna ki na, dza mazə Agwəstə tə nahwəti vici, mba'a gəzanshi tsasli slən tsa mbəzli tə hidfi ka Rəm gwanashi kaa mezhizhə. Ghənzə na kwa taŋa tsasli 'wa məndiy tsasli tə hidfi va. ³ Ma sa gəzəkə mazə Agwəstə tsəgha ki na, dza mbəzli gwanashi ka dzashi ta tsasli slən tsa shi ki. Ya tsamafa ndə na, ka dzaa dzəmbə məlmə jijihiy.

4-5 A tsahwəti ndə niy nza tibay, *Zhezhefə, kə məndi kaa slən tsa ci. Dza na kwərakwə ki, ghəshi lə makwa ci Marəy, mba'a ghəshi kafəshi mbə məlmə Nazaretə tə hidfi ka Galile, ta dzəmbə məlmə Betəlehem tə hidfi ka Zhəwde. Məlmə vay, mbə niy yakə məndi mazə *Davitə mbəradzə. Sa nzana jijiy Davitə Zhezhefə ki na, na dza ghəshi ta tsasli tsa shi slən mbəba. Ma Marəy ghala vici va ki na, lə hwər ghənzə niy nza.

⁶ Ma sa tsəhəshi ghəshi mbə məlmə Betəlehem va ki na, mba'a vici ya Marəy mənta. ⁷ Dzəghwa baw yakə zəghwəə zal, Cikwa tsa nzə. Sa yakə na na, dza na mba'a parambə mbə kadibəl faghwa kwa pətsa ngati məndi ta shəkə gwəzən kaa gədəw. Ma kwəma faghwa na kwa pətsa va tiy, sa kama ngwəla mək mbə ciki tsa ka ka məlmə nza mbə.

Hyala ghwənikə ndə kwal tsa nzə ta gəzə kwəma kaa ka garəwa mbə makə shiy

⁸ Ma ghala vici va ki na, mba'a ka garəwa niy nza kwamti vəgha məlmə Betəlehem va mbə makə shiy həvir. ⁹ Dza *ndə kwal tsa Hyalaa sləkəpə, vətəghə səəkəy dzəghwa kwəma shi. Dza shəndəkə tsa Ndə sləkəpə mba'a səəkəy dzəkən shi, ka mbərə wəŋ pi tsa nzəə dzəkən shi. Ma sa nay ghəshi tsəgha na, mba'a hazləni kəsəvəshi tərəŋw tərəŋw. ¹⁰ Dzəghwa ma kə ndə kwal tsa Hyala tsa va ngəshi na: «Ka hazləni ghwəy ma, sa nzanay, nəwər tsa wəzə tsa na sa bəkəŋwəy ya. Nəwər tsa vay, saa dzaa banavəshi vəshi tərəŋw kaa hwəlfə mbəzli tə hidfi gwa'a na. ¹¹ Favə tə ghwəy, ndatsə tə vərđi nay, a ndə mbəlipə yay tə ghwəy mbə məlmə Betəlehem, məlmə mazə Davitə. Ghəci na Ndə sləkəpə, ghəci *Kəristəw, ntsa təravə Hyala va ta mbəli mbəzli. ¹² Mbalam, a ghwəy dzaa nighəti. War kəsəy ma ghwəy vərŋjə'wə pəərə pəərə mbə kadibəl, məhəni ghəci kwa pətsa ka gədəw pəərə gwəzənəy, ghəci na ki» kə.

¹³ War sa gəzəkə ndə kwal tsa Hyala tsa va tsəgha na, nza'jəw vərəm ka kwal Hyala mə ghwəmə mətsəhəkəvəshiy dzəvəgha tsava ndə kwal tsa Hyala. Ka fal Hyala ghəshi, ma kə ghəshi na:

¹⁴ «Hyala shəndəkə na na Hyala ta ghwəmə, fal ghwəmmə,

2:11 2:11 Mt 20:30-32; Zhŋ 4:42; SləniKY 5:31; 13:23; 2Pi 1:11

2:14 2:14 Ezay 57:19; Mt 10:13, 34; Mk 9:50; Lk 1:79; 10:5-6; 12:51; 19:38, 42; 24:36; Zhŋ 4:27; SləniKY 10:36; Ef 2:14, 17

aa banakəshi zərkə kaa mbəzli di na tikə tə hidfi» kə ghəshi.

Ka garəwa

¹⁵ Sa falamti ka kwal Hyala va Hyala ki na, dza ghəshi, mba'a ghəshi kafəshi vəgha ka garəwa va, ka zhashiy zhimə ghwəmə. Ma sa zhashi ghəshi na, dza ka garəwa va, ka gəzə kwəma kwa jipə shi, a kə ghəshi na: «Ndata tsəgha na kwəma vay, dzamməm dzəmbə məlmə Betəlehem va, a ghwəmmə dzaa nashi shiy mənishi va gəzammə Ndə sləkəpə lə mətəş ghwəmmə» kə ghəshi. ¹⁶ Dza ghəshi tsəgha, kafə ghəshi kafəshi, ka dza, lə diva lə diva. Dza mba'a ghəshi tsəhəshi mbə məlmə Betəlehem. Sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a ghəshi kəsashi kar Marəy lə Zhezhefə mba'a vərnyə'wə tsa va, məhəni ghəci kwa pətsa ka gədəw pərə gwəzən. ¹⁷ Ma sa nay ghəshi vərnyə'wə tsa va na, tapə ghəshi ta slanshi kwəma gəzanakəshi *ndə kwal tsa Hyala vaa dzəkən zəghwə va. ¹⁸ Ya wa ntsaa favə kwəma gəzəkə ka garəwa va va na, nja madəna ghəci nata nava kwəma. ¹⁹ Ma Marəy nanzə ki na, war ka fə kwəma va gwanataa dzəmbə ghən nzə, ka təkə kwəmaa dzəkən wəzə. ²⁰ Ghavə ka garəwa va, mba'a ghəshi kafəshi, ka zhashiy jighi. Ma ghəshi mbə kwal na, war ə ghəshiy fal dikə tsa Hyala ta shi favə ghəshi va lə shi nashi ghəshi va. Sa nzana tsəgha mətəş shi nashi shi va, njasaa niy gəzanakəshi ndə kwal tsa Hyala va.

*Kar *Zhezhefə lə Marəy mba'a Yesəw mbə *ciki Hyala*

²¹ Ma sa mənta ləwma kwətiŋ ghala yata Marəy ki na, mba'a vici *slanci fə'yasa kaa zəghwə nzə mənta. Sa slanamti məndi na, mba'a məndi fanati slən Yesəw. Slən tsa vay, ghəci na saa niy gəzanci *ndə kwal tsa Hyala kaa mbəghəy ta fanci ghala ghənzə ghwəla ta bə hwər.

²² Dza Marəy mba'a mənti vici fadə mətsəkə mbə pi yam ghwə məwti, njasa gəzəkə kwəma pəhəti *Məyizə kaa ka *Izərayel. Ma sa kədamti na pi yam ghwə ki na, mba'a ghəshi bəvə zəghwə shi va, ka dzashiy dzəmbə ciki Hyala mbə məlmə Zherəwzalem ta fəə dzəghwa kwəma Hyala. ²³ Sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a ghəshi fəy kwa kwəma Hyala, sa nzana tsəgha məndi tsasliti mbə *kwəma pəhəti Hyala. Ma kə məndi na: «Yakə ma mali kwa taŋa zəghwə nzə, zəghwəə zal kəy, tsa Hyalaa sləkəpə dza tsavaa nza» kə məndi. ²⁴ Dza ghəshi mba'a ghəshi bəvə shiy vəlanavəshi kaa Hyala, sa nzana tsəgha kwəma pəhəti Məyizə gəzəkə: «Mba'a kə mali kəditə lə pi yam ghwə məwtiy, nza ghənzə dzaa banavə ya ghərpəpəhi bakə, ya kwəkəwər palayhi bakə kaa Hyala» kə.

Shimeyaŋw gəzə kwəmaa səəkə va Hyalaa dzəkən Yesəw

²⁵ Ma ghala vəghwə tsa va ki na, mba'a tsahwəti ndə niy nza tifa mbə məlmə

Zherəwzalem, Shimeyanɿw, kə məndi kaa slən tsa ci. Ndə wəzə ghəci niy nza, ntsa slar tsa, ka nəw kwal Hyala lə nəfə kwətiɿ. War mbə ndəghə səəkə tsa ntsaa dzaa mbəli ka *Izərayel ghəci. Lə *Safə tsa Hyala dəwdəw tsa mbə nəfə ci. ²⁶ Mba'a Safə tsa Hyala va niy gəzanci, ka dza ghaa mətiɿa kala dza mətə ghaa nay *Kəristəw Ntsa tivə Hyalaw, kə niy ni ngəci. ²⁷ Dza Safə tsa Hyala va, mba'a kakə Shimeyanɿw dzəmbə *ciki Hyala. Ma ghala vəghwə tsa va na, mba'a kar dəy lə mbəghəy bəkə Yesəw dzəmbə ciki Hyala, ta fə dzəghwa kwəma Hyala, njasa gəzəkə kwəma pəhəti *Məyizə. ²⁸ Sa nay Shimeyanɿw zəghwə va ki na, mba'a bəvə vəgha hwər tsa ci. Dza na ka məni 'wəsa kaa Hyala, ma kə na:

²⁹⁻³⁰ «A Ndə sləkəpə, 'wəsa dalala, nana kiy, a kwəmaa niy gəzəkə miy tsa gha va niy nza mənta,

a mətsee nay ndə mbəlipə tsa ghwənikə gha. Nana kiy, a ghaa mbəə zlay ndə sləni tsa gha a ghəci mətiy lə wəzə.

³¹ *Ndə mbəlipə tsa va na sa garəy gha ta mbəzli tə hidī gwanashi.

³² Ghəci na waɿ pi tsa dzaa canshi kwal tsa nəwɿa kaa hwəlfə mbəzli tə hidī gwanashi. Ghəci dza naa fə shəndəkə dzəti ka *Izərayel ghəshi mbəzli gha» kə.

³³ Ma sa favə kar dəy Yesəw ghəshi lə mbəghəy kwəma gəzə Shimeyanɿw va na, nja madəɿa ghəshiy nata nava kwəma. ³⁴ Dzəghwa

2:29-30 2:30-31 Ezay 52:10

2:32 2:32 Ezay 42:6; 49:6; 46:13

2:34 2:34 Ezay 8:14; 1Pi 2:8

Shimeyanıw mba'a təfanatishi miy. Zhini ma kə kaa Marəy mbəghəy Yesəw na: «Avanay zəghwə nay, Hyala təravə na ta sənay nəfə tsa ka Izərayel ghənzə. Nihwəti mbəzliy zəghwə va dza naa mbəlitishi, nihwətiy diba na, ra'i ghəshi dzaa zashi, sa ka ghəshi zləba ma nəw ci. Zəghwə va dza naa ci shi di Hyala mbəzliy məni. Ə na na nzanay, ka dza mbəzliy zləbaw. ³⁵ Ghəciy, ta cikəvəri kwəma mbəmbə na dzar mbə nefer mbəzli daı dza naa dzəti ngwəla. Ma gha na na ghay Marəyəy, ta sa ngəra'wə dza ghaa dza tə kwəma zəghwə gha na. Njasa dzəramtəı məndi miy nəfə tsa gha lə gwapa dza ngəra'wə tsa tə ghaa zhəıa» kə.

Anaa gəzə kwəmaa səəkə va Hyalaa dzəkən Yesəw

³⁶ Ma ghalaba diba ki na, mba'a nahwəti mali niy nza tifa mbə məlmə Zherəwzalem. Kwa gəzə kwəmaa səəkə va Hyala ghənzə. Ana slən tsa mali va, zha Penəwel mbə hwəlfə kar Aser ghənzə. Tərəıw ghənzə niy halita. Ghənzə kiy, piya mbərfəı niy mənəhwə ghəshi lə zal tsa niy bəvə na, ghənzəə zha. Dzəghwa mba'a zata tsa va mətiy. ³⁷ Ma sa mətiy zata na, dza na mba'a nzəyta ka məgwəmba. Ghala vəghwə tsa vay, piya dəghəsə mətsəkə fadəti niy nza sa nzə. Kalaa niy səvəri ghənzə mbə *ciki Hyala, war sləni Hyala ghənzəə məni havəghwə lə həvir gwa'a. Ka məni səwmay, ka cə'wə Hyala.

³⁸ Dza na ki ndəs səəkəta tıbaa dzəvəgha kar Marəy lə zata ge'i lə vəghwə tsa va. Sa səəkəta

na na, tapə ghənzə ta mananta 'wəsa kaa Hyala kwərakwə, dza na ka gəzanshi kwəmaa dzəkən Yesəw kaa mbəzliy ndəghə vici dza Hyalaa mbəli mbəzli mbə Zherəwzalem ti.

*Kar *Zhezhefə lə zəghwə shi mbə məlmə Nazaretə*

³⁹ Dza kar Zhezhefə ghəshi lə Marəy ki, mba'a ghəshi kədamti məni *kwəma pəhəti Hyalaa dzəkən zəghwə shi. Ma sa kədamti ghəshi məni nzə na, dza ghəshi ka zhashi lə zəghwə shiy jighi, zhimbə məlmə Nazaretə tə hidī ka Galile. ⁴⁰ Ma zəghwə shi va naci ki na, war mbə mətsəhə kəli dikə, kwəriŋ kwəriŋ vəgha ci. Mba'a Hyala fanambə məhərliy sənata kwəma tərəŋw dzəmbə ghən tsa ci. Bəm Hyala fakən dəvə nzə kən.

*Yesəw mbə *ciki Hyala, ghəci lə piya məŋ lə bakə*

⁴¹ Njasa səəkə piya vay, mbə dza niy nza kar dəy lə mbəghəy Yesəw dzəmbə məlmə Zherəwzalem ta *makwaghwa Pakə. ⁴² Ma sa mənti Yesəw piya məŋ lə bakə ki na, dza ghəshi pəm ghəshi pəməvə, ka dza ta makwaghwa va li njasa sənabəshi ghəshi mbə məni. ⁴³ Sa tsəhəshi ghəshi mbə Zherəwzalem na, ka məni makwaghwa Pakə ghəshi. Dza ki mba'a Pakə kəđita. Ma sa kəđita Pakə na, mba'a kar *Zhezhefə lə Marəy kafəshi ka zhashiy jighi nashi ki. Mbalaa mba'ay na Yesəw ləy hwəməy mbə məlmə Zherəwzalem. Kalaa niy fəti ghən ghəshi ta nava kwəma. ⁴⁴ War dza ghəshiy dza.

Ma kə ghən tsa shi na: «Dzar mbə nihwəti mbəzli nza ghəy mbə dza li shi kwa zəərə kwətiŋ na na zəghwə» kə ghəshi nashi ki. Vəghwamti ghəshi mbə dza. Ma hetihwer ki na, mba'a ghəshi madishi ta pala dzar mbə manhiy, lə dzar mbə madigahishi. ⁴⁵ Pəla' pəla' kə ghəshi na, shaŋ ghəshi ta nay. Ma sa nay ma ghəshi na, dza ghəshi ka zhəghəvaa zhimbə Zherəwzalem ta pəla mbəba. ⁴⁶ Vəghwamti ghəshi mbə pəla ci. Ma tə kwa mahkana vici na, zhini ndəs ghəshi tsəhəshi mbə Zherəwzalem. Dza ghəshi na, Yesəw mənəzəy mbə ciki Hyala, tə jipəjipə *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala mbə *ka Zhəwifə. Ka fa kwemer bənipə ghəshi va, ka dədəw nahwəti kwəma mbə və shi ghəci. ⁴⁷ Ya wa ntsaa favə gəla kwemer gəzə na va na, ka mananci madəŋa va na ci va hwəlfə məhərli, lə va gəla kwəma ka naa zləbakə gwa'a.

⁴⁸ Ma sa səəkə kar Zhezhefə lə Marəy nay na, ka mananshi madəŋa nava kwəma. Ma kə mbəghəy ngəci na: «A zəghwee, tawa məntəŋəy gha nana kwəma tsətsəa, tawa gwəravə ghaa dzamtəŋəy her ghəy lə dəŋa, kwəp kwəp kwəp ghəy mbə pəlaŋa kia?» kə. ⁴⁹ Ma kə Yesəw kaa zləbanta na: «Wa shi pəlara ghwəy ti tsəghaa? Ə sənay ma ghwəy mbə ciki tsa Dirə dzee nza ta ghəranci sləni ci pə ghwəy shəkəna?» kə. ⁵⁰ Kwəma gəzəkə na va ki na, mba'a səti məhərli kar dəy ghəshi lə mbəghəy.

⁵¹ Dzəghwa Yesəw ki, mba'a nəwvəshi, ka zhashi ghəshiy zhimbə məlmə Nazaretə kwa

zəərə shi. Ka yə fəti ghəci kaa mbəzliy yakə va, njasa dī ghəshi. Ma na mbəghəy nanzə ki na, war mbə fə ghən ghənzə ta shiy məniva va gwanashi. ⁵² Yesəw ki na ka mətəshə kəli vəgha ci, ka mətəshəva məhərliy sənata kwəmaa dzəmbə ghən tsa ci gwa'a. Ka təbanta kwəma ci kaa Hyala, tsəgha kaa mbəzli kwərakwə.

3

*Zhaŋ ndə məni *batem mbə gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli*

(Mt 3:1-12; Mk 1:1-8; Zhŋ 1:19-28)

¹ Ləy hwəm sa mətīy Agwəstə, mazə tsaa sləkə hidī ka *Rəm gwanashi na, mba'a məndi pəərətī tsahwətī ndəə dzəghwa pətsa ci. Tiber, kə məndi kaa slən tsa ci. Ma Tiber mbə məni kwa məŋ lə cifə piya ci mbə mazəy, Paŋwəsə Pilatə niy nza naa ngwəmna tə hidī ka Zhəwde. Ma *Erədə na, ka məni ngwəmna tə hidī ka Galile. Fəlipə, zədəy Erədə na, tə hidī ka Itərə lə ni ka Terakwanitə, mba'a Lizaniyasə ka məni tə ni ka Abilen. ² Ghala vici vay, bakə niy nza mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala mbə ka *Izərayel. Anə, kə məndi kaa slən tsa tsahwətī, Kayifə tsahwətī.

Ge'i ge'i lə vəghwə tsa va ki na, dza Hyala mba'a gəzanta kwəma nzə kaa Zhaŋ zəghwə Zakari ghəci ghwəlay mbə gamba. ³ Ma sa favə Zhaŋ kwəma gəzanakə Hyala va na, dza na mba'a madīy ka dza dzar mbə məlməhi dzar miy həl Zhərdeŋ gwanashi ka gəzanshi kwəma

Hyalā kaa mbəzli, ma kə na: «Tsam titihwə kwa kwəma Hyala, zhəghantim nzəy tsa ghwəy, ma nza məndi məntənwəy batem, nza Hyala pəlaynwəy jikir tsa ghwəy mbə nəfə tsa nzə» kə. ⁴ Kwəma gəzə na vay, kərasl dzəghwata na kwa kwəmaa niy tsasliti *Ezay ndə gəzə kwəma Hyala va niy nza mbə zliya ciy dzəkən Zhaŋ. Ma kə niy niy:

Ava məli ndəə gaka mbə zlapə mbə gamba. Ma kəy:

«Gwəmantim nefer ghwəy ta ka'wə Ndə sləkəpə,
njasa ka məndi vaa zamti kwal wəzə wəzə
ta ka'wə ntsa dikə tsa,
mba'a ghwəy ghwənanamti nefer ghwəy wəzə
wəzə.

⁵ Pətsa dəbaŋ dəbaŋ tsa gwa'ay, ta yəməy dza na,
cəke' dza məndiy həlbanti kar dəlegwigwi lə
hwəmer pi gwa'a.

Tə pətsa nza kweler hwədaŋə hwədaŋəy,
tidid dza məndiy gəŋətishi.

Kweleriy yidishi gwa'ay, ta yəmamtishi dza məndi.

⁶ Ya wa ndə ghalaba kiy, ta nay ntsa ghwənikə Hyala ta mbəliphə dza na» kə mali va, kə niy ni.

⁷ Ma Zhaŋ mbə gəzə kwəma ci va tsəgha ki na, dza mbəzli mba'a ghəshi basəkəvashi dalala ta mbə ghəciy mananshi batem. Ma kə Zhaŋ kaa ngəshi na: «Ghwəyəy, nja shesher ndərəm ghwəy. Mbə təkə kwəma ghwəyəy, ta mbəliphəy

dza ghəy va ngwəvə Hyala va dzaa səəkə, sa ka məndi məntəjəy batem, nə ghwəy. A ntsaa gəzanwəy tsəgha na kə kia? ⁸ Mba'a pə ghwəy dī mbəliŋwəyəy, ə pə ghwəy məni sləni wəzə na gar sənay məndi a ghwəy zhəghanti nzəy tsa ghwəy katan katan, kə məndi. Nəghətaa ghwəy taa zəzəti na: “A ghəy dzaa mbəliŋəy sa nza *Abərahəm vaa jijiŋəy” pə ghwəy ma. Ma na Hyala nanzə e gəzanwəyəy, a bərçi və ta zhəghəti ya hərezli nashi ghwəy ni ka ndərazhi Abərahəm. ⁹ Ə gəzanwəy ya, ndəkəwə na ngwəvə Hyala nanzə ki, njasa ka tsə'i vaa nza mbəzə mbəzə ta kəəsli fəhiy dzaa ya ma ya wəzə na gwanashi, ta ndəti ghwə ti shi» kə. ¹⁰ Ma sa gəzəkə Zhan tsəgha, ma kə mbəzliy basəkəvashi va kaa ngəci na: «Njaa dza ghəy məni sana kia Zhan?» kə ghəshi. ¹¹ Ma kə Zhan ngəshi na: «Ma pə ghwəy məntiy, ntsa nza kwəbənər və bakəy, ə kə tanavə tsahwəti kwətij kaa ntsa kama na və. Ntsa nza shi zəmə və ba na, ka təhəshi ghəci lə mbəzli kama ghəshi və shi» kə.

¹² Dzəghwa ka *dəwan kwərakwə mba'a ghəshi səəkəshi ta mbə Zhan mananshi batem. Sa səəkəshi ghəshi na, dza ghəshi ka dəw kwəma va Zhan, ma kə ghəshi na: «A Metər, njaa ka ghəy məni na ghəy kia?» kə ghəshi. ¹³ Ma kə Zhan kaa ngəshi na: «Ghwəy mbə sləni ghwəyəy, əntaa ghwəy papa shiy va mbəzli ma, war njasa gəzanwəy ngwəmna tsəhə shiy va mbəzli pə ghwəy dzaa tsəhəshi» kə kaa ngəshi.

¹⁴ Dza ka sawji kwərakwə, mba'a ghəshi

səəkəshi, ka dəw və tsəgha ba, ma kə ghəshi na: «Njaa dza ghəy məni na ghəy kia?» kə ghəshi. Ma kə Zhanj ngəshi na: «Əntaa ghwəy zlighwə gəna va mbəzli lə bərçi ma, əntaa ghwəy dzaa slasla dzərvəə dzəkən mbəzli ma. Ta na ghwəy va zhəmə wanwəy məndi pə ghwəy vəshi» kə.

¹⁵ Ya wa ndəy, mbə ndəghə səəkə tsa *Kəristəw Ntsa tivə Hyala niy nzana. Ma sa nata məndi kwəma məni Zhanj ki na, ghəci dza Kəristəw tsa vaa nza bərkee, kə mbəzli kaa kwəma təkə ghəshi mbə ghən shi. ¹⁶ Ma kə Zhanj kaa ngəshi gwanashi ki na: «Yən na neyey, lə yam ngəri məninqwəy ya batem. A tsahwəti ntsaa tanətəra tə dikə tiba dzaa səəkə. Ntsa vay, məniree gar gələbə ta pəli yidfi mbə kwakwahə tsa mbə səda ciw. Na nacy, lə *Safə tsa Hyala, mba'a lə ghwə dza naa səəkə ta məninqwəy batem. ¹⁷ Sa ka na səəkəyəy, ta məni ngwəvə dza naa dzəkən mbəzli. Ngwəvə ci vay, njasa ka ndə vaa pəhə ha lə kwakwa gaga ta dəvə ci dza naa məni. Ma sa ka na pəhamti na, mba'a basaghwa ha ci kwa tamə, ma davəna na mba'a ndamti mbə ghwəə dzaa məti ma ya pa' hwəmba» kə Zhanj.

¹⁸ Ava tsəgha niy gəzanshi Zhanj Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli, ka tsəhanshi səətiy dzəghwa sləmə shi lə kwəma ghəngən ghəngən ta mbə ghəshiy zhəghanti nzəy tsa shi. ¹⁹ Dza Zhanj tə nahwəti vici mba'a gəzanakə kwəma kaa ngwəmna Erədəə dzəkən kwəma mənti na gəmgəm na. Ə niy bəhwə Erədə mali

zədəy, Erədiyadə, kə məndi kaa slən tsa mali va. Zhini mba'a niy mənti nihwəti shi gəmgəm ni dən diba. Va tsəgha niy nə Zhan, shi wəzə ni na shi mənti gha vaw, kə kaa ngəci. ²⁰ Ma sa gəzanakə Zhan kwəma va kaa Erədə tsəgha na, mba'a nəfə tsa ci satiy, dza na mba'a faghwa Zhan kwa fərshina. Zhini mətsəhə mətsəhəti lidi kwəma tsəgha ki.

*Zhan mbə məni *batem kaa Yesəw*
(Mt 3:13-17; Mk 1:9-11)

²¹ Zhan ghwəla ta dzəghwa fərshinay, mbəzli dən niy səəkə na və, ka mananshi batem ghəci. Ma tə nahwəti vici na, dza Yesəw mba'a səəkəy va Zhan, mba'a Zhan mananati batem kwərakwə. Ma Yesəw mbə cə'wə na, gwəravə ghwəmə tsəgha bəj ghwənita. ²² Dza *Safə tsa Hyala dəwdəw tsa ka səəkə mə ghwəməə dzəkən, njə'wə pə gha na, ndəba vəgha ghərpəpə, pə gha. Fa məndi na, məli ndəə gəzə kwəma səəkə mə ghwəmə, a kə na: «Gha na Zəghwee, tərənəw dījəe, mbə vəshi nzee dalala tə gha» kə.

Jijihiy Yesəw
(Mt 1:1-17)

²³ Ma gha Yesəw gha sləni Hyalay, mahkan mətsəkə niy nza piya ci. Ma dəy tə bərkə nzəy, *Zhezhefə na, ma Zhezhefə na, zəghwə Eli, ²⁴ Eli na, zəghwə Matatə, Matatə na, zəghwə Levi, Levi na, zəghwə Meləki, Meləki na, zəghwə Zhanay, Zhanay na, zəghwə *Zhezhefə,

3:21 3:21 5:16 **3:22** 3:22 4:18; Zəghwee: Cem 2:7; Ezay 42:1; Lk 9:35; 20:13

²⁵ Zhezhefə na, zəghwə Matatiyasə, Matatiyasə na, zəghwə Aməsə, Aməsə na, zəghwə Nahwəm, Nahwəm na, zəghwə Ezəli, Ezəli na, zəghwə Nagay. ²⁶ Nagay na, zəghwə Matə, Matə na, zəghwə Matatiyasə, Matatiyasə na, zəghwə Sheməŋ, Sheməŋ na, zəghwə Zhəsəkə, Zhəsəkə na, zəghwə Zhəda, ²⁷ Zhəda na, zəghwə Zhəwanan, Zhəwanan na, zəghwə Resa, Resa na, zəghwə Zhərəbabel, Zhərəbabel na, zəghwə Salatiyel, Salatiyel na, zəghwə Neri, Neri na, zəghwə Meləki, ²⁸ Meləki na, zəghwə Adi, Adi na, zəghwə Kwasam, Kwasam na, zəghwə Eləmadam, Eləmadam na, zəghwə Er, ²⁹ Er na, zəghwə Yesəw, Yesəw na, zəghwə Eliyezer, Eliyezer na, zəghwə Zhewrim, Zhewrim na, zəghwə Matatə, Matatə na, zəghwə Levi, ³⁰ Levi na, zəghwə Shimeyaŋw, Shimeyaŋw na, zəghwə Zhəwda, Zhəwda na, zəghwə *Zhezhefə, Zhezhefə na, zəghwə Zhənam, Zhənam na, zəghwə Eliyakim, ³¹ Eliyakim na, zəghwə Meleya, Meleya na, zəghwə Mena, Mena na, zəghwə Matata, Matata na, zəghwə Natan, Natan na, zəghwə *Davitə, ³² Davitə na, zəghwə *Zhesə, Zhesə na, zəghwə 'Wəbetə, 'Wəbetə na, zəghwə Bəwazə, Bəwazə na, zəghwə Sala, Sala na, zəghwə Nashən, ³³ Nashən na, zəghwə Aminadabə, Aminadabə na, zəghwə Adəmin, Adəmin na, zəghwə Arni, Arni na, zəghwə Esərəm, Esərəm na, zəghwə Peresə, Peresə

3:27 3:27 Salatiyel: 1NəMezh 3:17; Esd 3:2 **3:30** 3:30-33 Rətə 4:18-22; 1NəMezh 2:1-14 **3:31** 3:31 Natan: 2Sam 5:14 **3:33** 3:33-38 Ghava 29:35; 25:19-26; 11:10-20; 5:1-32

na, zəghwə Zhəwda, ³⁴ Zhəwda na, zəghwə *Zhakwapə, Zhakwapə na, zəghwə *Izakə, Izakə na, zəghwə *Abəraham, Abəraham na, zəghwə Tera, Tera na, zəghwə Nahwər, ³⁵ Nahwər na, zəghwə Serəgwə, Serəgwə na, zəghwə Rewə, Rewə na, zəghwə Pelegə, Pelegə na, zəghwə Eber, Eber na, zəghwə Shela, ³⁶ Shela na, zəghwə Kaynan, Kaynan na, zəghwə Arfakəsadə, Arfakəsadə na, zəghwə Shem, Shem na, zəghwə *Nəwe, Nəwe na, zəghwə Lamekə, ³⁷ Lamekə na, zəghwə Matəsalem, Matəsalem na, zəghwə Henəkəwə, Henəkəwə na, zəghwə Zharet, Zharet na, zəghwə Malelelə, Malelelə na, zəghwə Kaynan, ³⁸ Kaynan na, zəghwə Enəsə, Enəsə na, zəghwə Setə, Setə na, zəghwə *Adam, Adam na, Zəghwə Hyala. Ava tsəgha na jijihiy Yesəw njasa nza ghəshi.

4

Yesəw lə ndə jaka tsa Hyalaa
(Mt 4:1-11; Mk 1:12-13)

¹ Ma ləy hwəm sa mananati məndi *batem kaa Yesəw kwa həl Zhərdenj ki na, mba'a zhəghəkəvay, paf nəfə tsa ci təhəy va *Safə tsa Hyala dəwdew tsa. Dza Safə tsa va, mba'a pəməghə dzəmbə gamba. ² Hi fadə mətsəkə ghəci mənti mbə gamba va, war mbə hərə *ndə jaka tsa Hyala. Səkə shi zəmə kwa miy ci nehem mbə hi tsa va gwanayəw. Ma lə hwəm sa kərəta vici fadə mətsəkə na va ki na, mba'a ma 'wati ghəranci. ³ Ma kə ndə jaka tsa Hyala

kaa ngəci na: «Ndata Zəghwə Hyala nza ghay, gəzanci kaa hakwə tsa, a ghəci zhəghəy ka shi zəmə, a gha zəməshi» kə. ⁴ Ma kə Yesəw kaa zləbanci na: «Ma kə kwəma tsasli ti məndi mbə Zliya Hyalay: “Ka nzəyəy ndə tə hidī kwataka lə shi zəmə gwa'a tsəghaw” kə» kə Yesəw.

⁵ Sa nay ndə jaka tsa Hyala shaŋ ghəci ta mbay Yesəw dza kwa nava bəla na, dza na pəm pəməghə dzəmə pətsaa gwəramti yakəyakə. Sa pəməghə na na dza na nza'jəw, canamti məlməhi tə hidī gwa'a gwa'a lə mezhi zhəy sləkəshi. ⁶⁻⁷ Ma kə ngəci na: «War mba'a pə gha tsəfəkwəŋa kwa kwəma yay, ta ndaŋa kwal tsa sləkə məlməhi va, lə shi mbə shi va dzee, mbə dəvə gha dza ghəshiy nza gwa'a gwa'a. Sa nzana shi va gwanashiy, kaa ngəra ndarashi məndi mbə dəvee. Yən kwərakwəy, e mbay bənavəshi kaa ntsa dee bənci shi» kə. ⁸ Ma kə Yesəw kaa ngəci na: «Ma kə kwəma tsasli ti məndi kwa Zliya Hyalay: “War kwa kwəma Hyala gha sləkəŋa, pə gha dzaa tsəfəkwə, war kaa ngəta pə ghaa ghəra sləni kwətita ya hwəmba” kə məndi» kə Yesəw.

⁹ Ma sa nay ndə jaka tsa Hyala shaŋ ghəci ta mbay Yesəw dza kwa nava bəla dība na, dza na mba'a pəməghə Yesəw dzəmbə məlmə Zherəwzalem, mba'a pəməghə dzəmə ghən *ciki Hyala. Ma kə kaa Yesəw na: «Ndata Zəghwə Hyala nza ghay, ndəbəvəaa dzəghwaa dzəti hidī. ¹⁰ Sa nzanay a məndi tsasli ti kwa Zliya Hyala: “Ta ghwənikə ka kwal nzə dza Hyala ta səəkə

ta ndəghwəŋa” kə məndi. ¹¹ Ma kə məndi dibay: “Ma nza ghəshi ka'wəŋa lə dividivi shi va nəghətaa hakwə gwələhantaa tə səda gha” kə məndi» kə. ¹² Ma kə Yesəw ngəci na: «A Zliya Hyala gəzəkə diba, a kəy: “Əntaa gha dzəghə nighə kwəma Hyala gha sləkəŋa ma” kə məndi» kə Yesəw.

¹³ Ma sa kədamti ndə jaka tsa Hyala dzəghə həərə Yesəw lə tsəhwəli ghəngəhən ghəngəhən dəŋ tsəgha ki na, dza na, mba'a dzay tə nava vici di, ta ndəghə nahwəti vici.

Yesəw gha sləni ci tə hidfi ka Galile

(Mt 4:12-17; Mk 1:14-15)

¹⁴ Ma ləy hwəm kwəma va ki na, dzəghwa Yesəw mba'a zhəghəghəvay zhiti hidfi ka Galile. Paf nəfə tsa ci təhəy lə bərci banavə *Safə tsa Hyala dəwdew tsa. Dzəghwa zləŋ məlmə slən tsa ci dzay. ¹⁵ War ə ghəciy bəni kwəma Hyala kaa mbəzli dzar mbə ceker basəva *ka Zhəwifə, ka fal mbəzli gwanashi.

Zləbati kwəma Yesəw mbəzli ka Nazaretəw

(Mt 13:53-58; Mk 6:1-6)

¹⁶ Dzəghwa Yesəw mba'a dzay dzəmbə məlmə Nazaretə, məlmə kəli na mbə. Ma sa səəkəta *vici dəkəva ka Zhəwifə na, dza na mba'a dzəmbəy dzəmbə *ciki basəva tsa shi va, njasa sənabəy na mbə dzəmbə. Ma sa tsəhəy na, mba'a garəy ta jangə Zliya Hyala. ¹⁷ Dzəghwa mba'a məndi vəlanavə zliya tsasliti *Ezay ndə gəzə kwəma Hyala. Ma sa bəvə na na, mba'a palamti, dza na mba'a kəsata kwəma mbəba

tsasli tsasli naa dzəkən ghən tsa ci. Kə ka jangə kwəma va, ma kə na:

18 «A *Safə tsa Hyala kənee, ə tsəhavəra na ta gəzanshi

Yəwən kwəma wəzə na kaa ka ndərma.

Ə ghwənara na ta gəzanshi pəli tsa shi kaa mbəzli kwa fərshina,

lə ta ghwənanamti mətsəhi ghwələfesli.

Zhini mba'a ghwənara ta mbalamti mbəzli san-shim ngəra'wə.

19 Mba'a ta gəzanshi kaa mbəzli, nza ghəshi mbəə sənay,

a vəghwə tsa dza Hyalaa mbəlishi ti səkəy» kə.

20 Ma sa jangamti Yesəw kwəma va tsəgha na, dza na mba'a zhiniy paray zliya va. Mba'a banavə kaa ntsaa ghəra sləni mbə ciki basəva tsa va. Ma sa banavə na na, das nzəyəy mənəy ta bananshi shiy. Mbəzli tifa ghalaba mbə ciki basəva tsa va gwanashi na issə, ghəshi fati mətsə tə Yesəw, ka nighə. Ka ndəghə kwəma dza na ta gəzanshi. 21 Dzəghwa ki, ma kə Yesəw ngəshi na: «Kwəshala tə zliya na na jangəhwee sənənvay, a nava kwəma mənta ndatsə. Ghala pətsaa fa ghwəy va yən mbə jangə məniva na» kə. 22 Ma sa favə ghəshi kwəma gəzəkə Yesəw va na, tərənəw ghənzə təbanatishi gwanashi. Ma kə ghəshi na: «Kay, kwəma gagaa nava kwəma

4:18 4:18-21 1:68 4:18 4:18-19 Ezay 61:1-2; Mt 11:5; Lk 7:22

4:18 4:18 1:35; 3:16, 22; 4:1, 14; 10:21; 24:49; Mt 1:18, 20; 3:11, 16; 4:1; 12:18, 28, 31-32; 28:19; Mk 1:8, 10, 12; 3:29; SləniKY 1:2, 5, 8; 2:4, 17, 18 4:19 4:19 SləniTaH 25:10 4:22 4:22 Zhj 6:42

wəzə tsa nzəw, zəghwə *Zhezhefə va sasa tsəy?»
kə ghəshi.

²³ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ka dza ghwəy bashəhwə gəzəkəra kwəma nja kwa fir taa nzaw. Ma dza ghwəy niy: “A ndə mbəlipə, ca mbəlitə ghən tsa gha kwərakwə kəshi” dza ghwəy ni. Zhini a pə ghwəy taa ni ngəra difa na: “Ya gəla shiy mənəhwə gha va tə hidī ka Kapernahwəm, favə ghəyəy, məntishi tsəgha tikə mbə na gha na məlmə kwərakwə di” dza ghwəy ni» a kə Yesəw. ²⁴ Zhəghwa, ma kə ngəshi difa na: «Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ndə tifa ya kwətiŋ mbə ka gəzə kwəma Hyala mba'a məndi zləbati kwəma ci, ka fə bamaa dzəti mbə məlmə yakə məndiw. ²⁵ Zhini difa e gəzanwəy kwagwa'ay, mbəradzə ghala vəghwə tsa *Eli ndə gəzə kwəma Hyalay, dəŋ niy nza mi'i mbəreketi tə hidī ka *Izərayel. Ghalaḃay, tərəŋw niy nza ma tə hidī va, sa niy nzəməy ma van mbə piya mahkan mba'a tir kwan. ²⁶ Ya tsəgha niy nza mi'i mbəreketi tə hidī ci va dəŋ mbə may, niy ghwənəghə Eli Hyalaa dzakə ghi tsa nahwəti ya kwətiŋ ti shi, ta kəti ghəciw. War dzakə ghi tsa nahwəti mali mbəriy kama tə hidī shi, niy ghwənəghə na Eli. Mali vay, mbə məlmə Sarepəta niy nza na, tə hidī ka Shidanw. ²⁷ Ya ghala vəghwə tsa ndə Hyala Elizhe kiy, dəŋ niy nza ka dərna tə hidī ka Izərayel ghəshi ni ci hidī. Ya tsəgha niy nza ka dərna dəŋ tə hidī ci vay, niy mbəlanti tsahwəti Elizhe ti shi ya kwətiŋəw. War *Naaman, tsahwəti ndə dərna tsaa səəkə tə

4:24 4:24 Zhŋ 4:44 **4:25** 4:25 1Mezh 17:1, 8-16 **4:27** 4:27
2Mezh 5:1-14

hidfi Shiri na saa niy mbəlanti na» kə.

²⁸ Ma sa favə mbəzliy basəshi va mbə ciki basəva tsa va kwəma gəzə Yesəw va tsəgha na, mba'a nefer shi satishi gwanashi mbəba.

²⁹ Dza ghəshi rəərə ghəshi satishi, tasl ghəshi kəsəvə Yesəw, ka mbahəə səvəri mbə məlmə, sa mbahəkəvəri ghəshi na, mba'a ghəshi dzəməshi liy dzəti dāl pətsa ləy ghəshi va məlmə shi va ti. Ta mbə ghəshiy tsəkway səəkə mə pətsa vaa dzəti ngwəla, ta məti ghəci. ³⁰ Ma dza Yesəw naci ki na, liwed səvəriy mbə shi, ka dzay.

*Yesəw ghəshi lə ntsa sancı gazlaka ngəra'wə
(Mk 1:21-28)*

³¹ Dzəghwa Yesəw mba'a dzay dzəmbə məlmə Kapernahwəm, tə hidfi ka Galile. Sa tsəhəy na mbəba na, dza na ka bəni shiy ghəci kaa mbəzli mbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə fəca *vici dəkəva. ³² Ma mbəzli tifa ki na, mba'a shi bananshi na va səvəri məhərli shi. Sa nzana lə bama ti ghəci gəzə kwəma kaa mbəzli.

³³ Mba'a tsahwəti ndə niy nza tifa mbə ciki basəva tsa va, lə gazlaka 'yahə'yahə na mbə ghən ci. 'Wakəvə ntsa va tsəgha tapə ta 'wanə, zlanzlan, ma kə na: ³⁴ «A Yesəw, ndə ka Nazaretə tsa, ta njaa dī gha lə ghəya? Ta zantəyəy səəkə gha shəkəna? Ma na neyey, e sənəya wəzə. Ghay, ntsa dəwdəw tsa ghwənay Hyala nza gha!» kə. ³⁵ Dza Yesəw mba'a 'yamanakə cihə kaa gazlaka mbə ghən ntsa va va, ma kə na: «Dəkədekə pə gha. Ə pə ghaa səvəri mbə ghən zal tsa, mbala kərakə» kə. Ma

sa gəzəkə Yesəw kwəma va tsəgha na, 'wakəvə gazlaka va tsəgha, mbəriv fati zal tsa va tə pi tifa kwa kwəma mbəzli gwa'a. Mba'a səvərita mbə ghən ntsa va. Shan ta mananati shiy kaa ntsa va gar zhanci ghənzə mbə səvəri mbə ghən ci.

³⁶ Ma sa nata mbəzliy nza tifa gwanashi nava kwəma ki na, mba'a mananatishi maɗaɗa. Dza ghəshi ka gəgəzə kwəma kwa jipə shi, ma kə ghəshi na: «Wa slən tsa na tsətsə na na kwəma kia? Njaa mbay tsatsa ndəə gəzanakə kwəma kaa gazlaka lə gwəlan, dza mba'a hwəta səvəri mbə ghən ndəə zlayaa?» kə ghəshi. ³⁷ Dzəghwa ki war kwəma Yesəw məndiy sla tə hidfi va gwa'a gwa'a.

Kar Yesəw lə ka zəlghwə ɗan
(Mt 8:14-17; Mk 1:29-34)

³⁸ Ma sa dza Yesəw na, mba'a səvəriy ghalaba mbə ciki ɓasəva tsa va, mba'a dzay dzakə ghi tsa Shimanjw. Dzakə na na, shiy Shimanjw tifa gwərapəta dalala məhəni, ndəba ghwə, pə gha vəgha nzə. Dza mbəzli ka cə'wə Yesəw a ghəci mbəlanti. ³⁹ 'Wakəvə Yesəw ki, gəlan gəlanəy kən mali va. Dza na ka gəzanci kwəma ghəci kaa zəlghwə tsa va lə gwəlan, a ghəci səvəriy mbə vəgha mali va. Sa gəzanakə Yesəw kwəma tsəgha na, dza zəlghwə tsa va mba'a səvəriy mbə vəgha mali va. War ghwəla tsəgha na, nza'jəw ghənzə kafəta ka dza ta ɓanishi shi zəmə.

⁴⁰ Ma sa pəkəwəta vici ki na, dzəghwa məndi ɓasə ɓasə məndi ɓasanakə nihwəti ka zəleghwer ghənghən ghənghən. Dzəghwa Yesəw, mba'a fafanakənsi dividivi ci kwətin

kwətiŋ tsa shi gwa'a. Dza ghəshi, kwəriŋ kwəriŋ ghəshi mbəlishi gwanashi. ⁴¹ Daŋ gezelekiki səvərişi mbə ghən ka gezelekiki daŋaŋ mbə mbəzli va, kala ngwəmə lala ghəshi mbə səvəri. Ma kə ghəshiy ni na: «Gha na Zəghwə Hyala. Gha na Zəghwə Hyala» kə ghəshiy ni. Ka Yesəw dza na, ka nabəshi lə gwəlaŋ. A ghəshi catavashi kala gəzə ma kwəma. Sa nzana, ma gezelekiki va na nashiy, a ghəshi sənay ghəci na *Kəristəw Ntsa tivə Hyala, kə ghəshi.

*Yesəw tə hidfi ka Zhəwde
(Mk 1:35-39)*

⁴² Ma tə way pi mekəshi na, mba'a Yesəw kafəy səvəriy mbə məlmə Kapernahwəm, ka dzay dzəti gamba kərakə lə mbəzli. Dza mbəzli daŋaŋ, mba'a ghəshi kafəshi, ka papala, dza ghəshi ndəs ghəshi kəsay. Ma sa kəsay ghəshi tsəgha na, kala zhini ghəshiy dfi ghəciy zlashi ta dzay ghwəla. ⁴³ Ma kə Yesəw kaa ngəshi naci ki na: «Wəzəba dzee na ta gəzanshi Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən sləkə tsa dza Hyala ta sləkə mbəzli, kaa mbəzli mbə nihwəti məlməhi kwərakwə. Sa nzanay, ghənzə na kwəma ghwənikəra Hyala ti» kə.

⁴⁴ Dza na mba'a dzay, ka gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzli dzar mbə ceker ka *ka Zhəwifəə basəva tə hidfi ka Zhəwde.

5

*Kwa taja *mbəzli ta səd'a Yesəw
(Mt 4:18-22; Mk 1:16-20)*

¹ Ma tə nahwəti vici na, mba'a Yesəw səvəriy garəy tə həlbə tsa miy kwəfa *Zhenezaretə. Dza mbəzli, dən ghəshi basəkəvashiy dzəvəgha. Dza ghəshi ka tsətsəkwəva ta nza ndəkwə vəgha, ta fa kwəma Hyala gəzə na va. ² Tsa' kə Yesəw na, mba'a nashi kwambəwaler bakə tə pətsa va vəgha həlbə. Ə niy səməshi ka kəəsə kərpi kwa shi, mba'a ghəshi niy dzashi ta yabə zlekwer shi. ³ Dza Yesəw ki, mba'a dzay dzəghwa nahwəti kwambəwal va, sa Shimanjw ghənzə. Ma kə ngəci na: «A Shimanjw, katata kwambəwal gha naa jəw dzar dzəti yam di» kə kaa ngəci. Dza Shimanjw mba'a dzəghwaa katata. Mba'a Yesəw nəyəy kwa, dza na mba'a ghati gəzanshi kwəma kaa mbəzli ki.

⁴ Ma lə hwəm sa kədiy na lə gəzə kwəma kaa mbəzli ki, ma kə kaa Shimanjw na: «Ca mbala, kətəghə kwambəwal gha naa dzar dzəti hwər kwəfa, nza ghwəy pəəli zlekwer ghwəy, a ghwəy ndağhashiy dzəghwa kwəfa, ta ka kərpi njasa nza ghwəy va kwa zəərə ghwəy» kə. ⁵ Ma kə Shimanjw ngəci na: «A Metər, ava ghaa nay mbə ka kərpi hi ghəy virvirvir, kəsəvə sə ghəy ya wabaw. E ma njana nzana gha gəzəkəray, kadiw a ghəy zhiniy pəli zlekwer ghəy zhimbə kwəfa» kə. ⁶ Dza ghəshi ki mba'a ghəshi katatavashiy dzəti hwər, ka pəpəli zlekwer shiy dzəmbə kwəfa, ka ka kərpi. Dzəghwa tərənəw ghəshi kavə kərpi, pa' ka dī slikwə zlekwer shi va dən tsa kərpi. ⁷ Sa nashi ghəshi tsəgha na, dza ghəshi mba'a ghəshi təhwafashi nihwəti madigahishi kwa nahwəti kwambəwal ta kəətishi. Ndəs

niva mbəzli səəkəshi. Dza ghəshi tifa ki ka pa kərpiy dzəghwa kwambəwaler bakə ni va. Paf paf ghəshi tahayshi lə kərpi bakanashi, pa' ka dī ndava kwambəwaler vaa dzəmbə yam, va shəndəkə tsa kərpi, gwa'a tsəgha.

⁸ Ma sa nay Shimanjw Piyer tsəgha na, dza na gələb gələbəy shinin ci mbə hidī kwa kwəma Yesəw. Ma kə kaa ghəci na: «A Ntsaa sləkəra, katantəvaŋa vəghee, sa nzanay, ndə məni *kwəma jikir na nzee» kə. ⁹ Ma Shimanjw kiy, tərənəw niy dzashi her ci, lə mbəzli va ta gwa'a, va kwəma kərpi kəəsəvə ghəshi va daŋ ni tsəgha. ¹⁰ Ndərazhi Zhebede, kar Zhakə lə Zhan kwərakwə na, tsəgha her shi dzashi. Mbəzli bakə ni vay, ghəshi lə kar Shimanjw niy nza na mbə sləni shi kwa zəərə kwətij na. Ma kə Yesəw kaa Shimanjw ki na: «A Shimanjw, ka dza her gha ma. Ghala ndatsə e gəzanay, ka zhini ghaa nzaa ndə kəəsə kərpiw. Ndə dza ta haka mbəzli səəkə ta nəwra dza ghaa nza» kə. ¹¹ Ma sa favə ghəshi tsəgha ki na, dza ghəshi mba'a ghəshi pakəmə kwambəwaler shiy dzəti həlbə. Mbərəkə ghəshi zlashi tifa, lə shi və shi gwa'a. Mba'a ghəshi nəwhwə Yesəw.

*Kar Yesəw lə ndə dərna
(Mt 8:1-4; Mk 1:40-45)*

¹² Ma tə nahwəti vici na, mba'a Yesəw tsəhəy mbə nahwəti məlmə. 'Wakəvə tsahwəti ndə tifa mba'a tsahwəy, war dərna vəgha ci. Dza na mba'a nay Yesəw. Ma sa nay na Yesəw tsəgha na, dza na, mba'a səəkə tsəfəkwəy kwa kwəma ci, lə kwəma ci mbə hidī, ka pəra'wanci dəvə.

Ma kə na: «A Ndə sləkəpə, war mba'a pə ghaa dī sənzenvay, a ghaa mbəlantəra dəwdəw va dərna kənee na» kə. ¹³ Ma sa gəzəkə na tsəgha na, dza Yesəw, kaf kafəti dəvə ci, mba'a dəpay. A kə ngəci na: «E dī ghaa mbəliṇa, mbəliṇa kwəriṇ» kə. Nza'jəw dərna va sərəbəta ti. ¹⁴ A kə Yesəw kaa ngəci sa mbəliy na na: «Əntaa gha gəzə kwəma məntəṇee na ya kaa wa ma. Mbala tsərə, a gha dzaa canati ghən tsa gha njasa mbəliṇa gha kaa ndə ta Hyala. Nza gha dzaa vəliti vəli gha kaa Hyala njasa gəzəkə *Məyizə va, nza mbəzli mbəə sənay gwanashi, a gha mbəliṇa va dərna tə gha, kə ghəshi» kə.

¹⁵ Ma ghalaba ki na, war ə mbəzliy mətsəhə sla kwəma Yesəw dza kwa kwəma kwa kwəma dzar mbə mbəzli gwa'a. Ka mbəzliy dza na, ka basəvaa səəkə dəṇ, ta fa kwəma bənipə na, lə ta mbə ghəciy mbəlitishi va zəleghwer shi. ¹⁶ Ka Yesəw dza na, mba'a səvəriy mbə məlmə, ka dzay dzəti gamba kərakə vəgha mbəzli, ta cə'wə Hyala.

Kar Yesəw lə ntsa mətita nahwəti bəla vəgha ci

(Mt 9:1-8; Mk 2:1-12)

¹⁷ Ma tə nahwəti vici na, dza Yesəw ka bənanshi kwəma Hyala kaa mbəzli mbə tsahwəti ciki. Dza *ka Farisahi lə *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala mbə *ka Zhəwifə, mba'a ghəshi bəsəkəvashi səəkə dzar mbə məlməhi

5:14 5:14 SləniTaH 14:2-32; Mk 7:36; Lk 17:14 **5:15** 5:15 Mk 7:36 **5:16** 5:16 Mt 14:23; 26:36-46; Mk 1:35; 6:46; Lk 3:21; 6:12; 9:18, 28-29; 11:1; SləniKY 1:14; 2:42; 6:4; 12:5

ghəngħən ghəngħən tə hidfi ka Galile, lə tə hidfi ka Zhəwde, mba'a səkə mbə məlmə Zherəwzalem gwa'a. Sa səkəshi ghəshi na, mba'a ghəshi nzəyshi vəgha Yesəw. Bərçi Hyala ki na kwasəbə Yesəw ghənzə niy nza, ka mbəli ka zəlghwə ghəci lə bərçi va. ¹⁸ Ma ləy hwəm jəw na mba'a nihwəti mbəzli bəkə tsahwəti ndə tə pi həni tsa ci, sa nza nahwəti bəla vəgha ci məti məti. Dza ghəshi ka pəla kwal tsaa bəghə dzəmbə ciki tsa va ta mbay ghəshiy fəy kwa kwəma Yesəw. ¹⁹ Shan ghəshi ta kwəmavə kwal gar dzəmbəshi ghəshi li, va dən tsa mbəzliy basəshi tə pətsa va. 'Wakəvə ghəshi tsəgha tsən ghəshi bəvə, dza taram ghəshi dzəməshi li mə ghən ciki tsa va, sa tsəti məndi nja beela. Dza ghəshi mba'a ghəshi tsahwəti kwal ti. Sa tsahwəti ghəshi kwal na, mba'a ghəshi vələghə ntsa va tə pi həni tsa ci dzəghwa tə jipəjipə mbəzli dzəghwa səfa Yesəw. ²⁰ Ma sa sənay Yesəw a mbəzli va ndara nefer shi gwanashi, kə, ma kə kaa ntsa shaw tsa va ki na: «A madiga, a kwəma gha jikir na pəlita!» kə.

²¹ War sa favə *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala lə ka Farisahi nava kwəma tsəgha na, mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə təkə kwəma, ma kə ghəshi mbə ghən shi na «A tsatsa ntsaa sawa Hyala tsa shəka? Wa tsava ntsaa dza vaa mbay pəlatanay kwəma ndə jikir na tifa kala war Hyala kwətita?» kə ghəshi. ²² Ma Yesəw naci ki na, gwa'a gwa'a ghəci sənata təkə kwəma mbə ghən shi. Ma kə kaa ngəshi na: «A mbəzli ni, tawa tətəkə ghwəy kwemer tsətsə ni mbə nefer

ghwəya? ²³ Nama kwəma gwəra na bəlan, ta ndə kə ni: “A kwəma gha jikir na pəlita” kə, lə ndə ni kaa ndə zəlghwə: “Sati garəna a gha dzaŋa” kəa? ²⁴ Ma kiy, e di ghwəy sənay, a bərçi vəya yən Zəghwə yakə ndə ngəri tikə tə hidī ni, ta pəlanshi jikir tsa mbəzli, pə ghwəy» kə. Dza ma kə kaa ntsa mətita bəla vəgha ci va na: «A ntsa, avee gəzaŋa sənzenva, sati, mađi bə pi həni tsa gha, mbalaa jighi» kə. ²⁵ War sa gəzəkə Yesəw kwəma va na, dza ntsa va tsəgha, nza'jəw satiy tə hidī tibata, kwa kwəma mbəzli va gwa'a. Tsan bəvə pi həni tsa ci, ka dzay jighi. War ə ghəciy fal Hyala ghəci mbə dzay. ²⁶ Ma sa nata mbəzli tifa va gwanashi nava kwəma na, ka mananshi mađaŋa ghənzə. Dza ghəshi ka fal Hyala, mba'a hazləni təhay nefer shi. Ma kə ghəshi mbə gəzə kwəma shi na: «Ndatsəy, a ghwəmmə nata kwəma mađaŋa mađaŋa na, nanzə» kə ghəshi.

Kar Yesəw lə Levi
(Mt 9:9-13; Mk 2:13-17)

²⁷ Ma ləy hwəm shi va ki na, dza Yesəw mba'a kafəy ta dzay. Ma ghəci mbə dzay na, mba'a nay ndə *dəwan mənəy mbə ciki sləni tsa ci. Levi, kə məndi kaa slən tsa ntsa va. Ma sa nay Yesəw ki, ma kə kaa ngəci na: «Sati, nəwra dzam» kə. ²⁸ War sa gəzanakə Yesəw tsəgha na, dza Levi pəlhəm satiy, mbərəkə zlashi shiy tifa gwa'a, ka nəw Yesəw.

²⁹ Dzəghwa Levi mba'a pəməghə Yesəw dzakə ghi tsa ci, mba'a tanati shiy tərəŋw. Daŋ nihwəti

ka dəwan lə nihwəti mbəzli niy səəkəshi ta zəmə shi va. Ka zəmə shiy ghəshi jakə lə kar Yesəw ki. ³⁰ Ma *ka Farisahi lə mbəzliy bənanshi *kwəma pəhəti Hyala mbə shi ki na, tsarakə ghəshi niy nza tə na shi bəla. Ma sa nashi ghəshi kar Yesəw tsəgha mbə zəmə shiy lə mbəzli va na, mba'a zhanatishi kwa hwər shi. Ma kə ghəshi kaa *mbəzli ta səfa Yesəw na: «Tawa zəmə ghwəy shiy ka sa shiy jakə lə ka dəwan mba'a nihwəti mbəzliy mənə sləni jikir naa?» kə ghəshi. ³¹ Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «A mbəzli ni, səəkee nashi mbəzli kwəriŋ kwəriŋ vəgha ni mbə dza va dəkwətərəw, war ka zəlghwə na shi kee nashiy dza və. ³² Ava va tsəgha na kiy, yən neyey, ta pəla mbəzli wəzə ni səəkə yaw, ta pəla mbəzliy mənə sləni jikir na səəkəree, ta mbay ghəshiy tsa titihwə kaa Hyala, ka zhəghə nzəy tsa shi» kə.

*Ka jakəva yəwən kwəma bənipə Yesəw lə kwəma bənipə *ka Zhəwifəw
(Mt 9:14-17; Mk 2:18-22)*

³³ Ma ləy hwəm sa gəzəkə Yesəw tsəgha ki, ma kə nihwəti mbəzli mbə shi kaa Yesəw na: «Mbəzli ta səfa Zhan ghəshi lə mbəzli ta səfa *ka Farisahiy, kar ghəshiy tivə vici, ka mənə səwmay ka cə'wə Hyala. Ya ni gha ni *mbəzli ta səfa gha kiy, wa shiy mənishi mənə ma ghəshi tsəgha, nza na war shiy ghəshiy zəmə, ka sa shiy ya hwəmbaa?» kə ghəshi. ³⁴ Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «A pə ghwəy favə kwəma dzee

5:32 5:32 19:10 5:33 5:33 Mt 6:16-17; 11:18-19; Lk 7:33-34

5:34 5:34 Mt 9:15

na ta gəzanwəy. Mba'a kə ndə harvə mbəzli ta zəmə gəzləbə mətəpa na, mba'a mbəzli va dzaa tivə vici va ka vici məni səwmay shəkəna? Ka dza ghwəy mbay makətishi va zəmə shiy, kama zal mali tsa va ghwəlay mbə shiw. ³⁵ Ma kiy, a tsahwəti vəghwə dzaa səəkəy, ghala pətsa dza məndi vaa banti ndə mətəpa kwa jipə shiy, ghalaba dza ghəshiy məni səwmay ki» kə.

³⁶ Dza Yesəw mba'a bəlanakəshi tsahwəti fir diba, ma kə na: «Ndə tibia sləkwə kwəban tsa yəwən tsa, ta dza ta mbəghəə dzəti tsaa haliyəw. Sa nzana, mba'a kə ndə mənti tsəghay, lidiy ladamti ndə tsa yəwən tsa va kwəban gəməy. Zhini diba na, ka dza kəjer tsa yəwən tsaa jakəshi, lə tsa halihali tsaw, ta slikwəshi dza ni halihali ni shiy.

³⁷ Ava tsəgha na diba, ndə tiba ka 'yaghwa tay tsa njəmnjəm tsaa dzəghwa ghwəlpə halihali naw. Sa nzana, mba'a kə ndə mənti tsəghay, sa ka tay tsa va madiy ta pəsli na, ta wənəhəta dza pəhal ghwəlpə va, ka tay dza na, na'i shəkəy dzəti hidī gəm. Shi dza məndiy mənivə lə ghwəlpə va tiba ghwəla kiw. ³⁸ Va tsəgha, ma təbə na kiy, dzəghwa yəwən ghwəlpə təbə na məndiy i tay tsa njəmnjəm tsa kwərakwə ki. *

³⁹ Ndə tiba dzaa zləba sa tay tsa njəmnjəm tsa, sahwə ma na tsa pəslipəsli tsaw. Ta na navay, kar məndiy gəzə: "Wəzəba tay tsa pəslipəsli tsa

* **5:38** 5:38 Ka *Izərayeləy, dzəghwa ghwəlpə yəwən na ka ghəshiy i tay tsa njəmnjəm tsa. Ni shi ghwəlpipiy, tə hwətəbə niy mənishi ghəshi, va tsəgha ka ghəshiy slikwəshi ghəshi kə halishi, sa ka tay tsa njəmnjəm tsa madi ta pəsli kwa shi.

na kaa tsa njəm njəm tsa” kə məndiy ni» kə.

6

*Gəzə kwəmaa dzəkən *vici dəkəva ka Zhəwifə
(Mt 12:1-8; Mk 2:23-28)*

¹ Ma tə nahwəti vici, fəca vici dəkəva ka Zhəwifə na, ka tanə kar Yesəw lə mbəzli ta səda ci dzəvəri mbə vəh alkamari. Ma ghəshi mbə dza va na, dza mbəzli ta səda ci va ka slərbə alkamari va, ka zəmə. ² Ma sa nashi nihwəti mbəzli mbə *ka Farisahi mbə məni tsəgha, ma kə ghəshi kaa ngəshi na: «Tawa dzəmbəjwəy ghwəy mbə məni shi makəmmə *kwəma pəhəti Hyala va məni ghwəmmə fəca vici dəkəva kia?» kə ghəshi. ³ Ma kə Yesəw kaa ngəshi na: «Wa səəkə ghwəy jangəhwə mbə Zliya Hyalaa dzəkən kwəmaa niy mənti kar *Davitə va ghəshi lə mbəzli kwasəbə bay sa? Tə nahwəti vici sa niy ghəratishi may, ⁴ təhwə niy dzəmbəy Davitə mbə *ciki Hyala, dza həj bəvə pej tsa ka məndi ta Hyala li, mba'a zəməhwə, mba'a tatanavəshi kaa mbəzli kwasəbə va, mba'a ghəshi zəməhwə kwərakwə. Ya tsəgha niy nə kwəma pəhəti Hyala, ka zəmə pej tsa va məndi kala war *ka ta Hyalaw kəy, niy nabəti Davitə Hyalaw» kə. ⁵ Zhini ma kə Yesəw ngəshi fa na: «Yən sləkə na vici dəkəva, yən Zəghwə yakə ndə ngəri» kə.

*Kar Yesəw lə ntsa məti məti dəvə tsa
(Mt 12:9-14; Mk 3:1-6)*

⁶ Ma fəca nahwəti *vici dəkəva difa na, mba'a Yesəw kafəy, dzay dzəmbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə. Sa dzəmbəy na na, dza na ka bananshi kwəma Hyala kaa mbəzli. Mba'a tsahwəti ndə niy nza tifa mbə mbəzli va məti məti dəvə kwa bəzəmə ci. ⁷ Dza *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala lə *ka Farisahi ki, war ka fə ghən ta Yesəw, ta nighə nda nza naa mbəli ntsa va fəca vici dəkəva, sa dī ghəshi ngali kwəmaa dzəkən ta mbə ghəshiy bənci fəti. ⁸ Mbalaa ma Yesəw naci ki na, gwa'a sənata na kwəma təkə ghəshi. Dza na ki, ma kə kaa ntsa məti məti dəvə tsa va tsəgha na: «Satiņa, a gha garəņa tifa tə jipə mbəzli» kə. Pəlhəm ntsa va satiy, mba'a garəy məgarə tifa. ⁹ Ma sa garəy ntsa va ki, ma kə Yesəw kaa mbəzli tə pətsa va na: «A pənəy, njaa nə *kwəma pəhəti Hyalaa? Mənim kwəma wəzə na kaa ndə fəca vici dəkəva nə na shəkəna? Naa mənim kwəma gəmgəm na nə na? Kwal tsaa mbəlanti piy tsa ndə na sa ndammə na ta naa? Naa tsaa zamti piy tsa ci na?» kə. ¹⁰ Sa gəzəkə na tsəgha na, dza na mba'a fati mətse ci ti shi gwanashi ka nighəshi. Dzəghwa ma kə kaa ntsa məti məti dəvə tsa va ki na: «A ntsa tədī dəvə gha va» kə. Dzəghwa ntsa va mba'a tədāta, war sa tədāta na na, dza dəvə ci mba'a mbəlita kwəriņ tsəgha. ¹¹ Ma sa nata nihwəti mbəzli kwəma va tsəgha na, mba'a nəfə tsa shi satiy tərənwəy. Dza ghəshi ka sləka kwəma kwa jipə shiy dzəkən shi dza ghəshiy məni lə Yesəw.

*Kar Yesəw lə mbəzli ta səfa ci mən lə bakə ni
(Mt 10:1-4; Mk 3:13-19)*

¹² Dza Yesəw ge'i ghala vəghwə tsa va, mba'a dzəməy mə kəlan ta cə'wə. Dzəghwa na virvirvir key pi ghəci hyamti mbə cə'wə Hyala. ¹³ Ma sa kərəy pi na, dza na da' harvə *mbəzli ta səfa ci. Dzəghwa na təra', təra' təra' ghəci təravə mbəzli mən lə bakə mbə shi. Ma kə kaa ni təravə na va na: «Ghwəyəy ka kwalee nza ghwəy na ghwəy» kə kaa ngəshi. ¹⁴ Avanashi slənedemer mbəzli va: Shimanjw tsa fanati na slən Piyer ghəshi lə Andərə zəmbəghəy, Zhakə, Zhan, Fəlipə ghəshi lə Bartelemi, ¹⁵ Matiye, Təmasə, Zhakə zəghwə Alfe mba'a Shimanjw tsa har məndi: «Ndə pərslə ta hidī ci» ¹⁶ Zhəwdə zəghwə Zhakə, mba'a Zhəwdasə Isəkariyətə, ntsaa dzaa nga dafa ta Yesəw. Ava tsəgha ghəshi.

*Yesəw lə mbəzli dən, mba'a ka zəlghwə
(Mt 4:23-25)*

¹⁷ Dzəghwa Yesəw ki, mba'a səkway lə mbəzli təravə na va səəkə mə kəlan tsa va, mba'a ghəshi səkwaa garəshi tə ngwəla. Tə pətsa va, mbəzliy nəwvə kwəma ci niy nza dən. Tiba nihwəti mbəzli niy bəsəshi diba. Mbəzliy səəkə tə hidī ka Zhəwde, lə mbə məlmə Zherəwzalem, lə mbə məlməhi tə miy həl, lə ni tə hidī ka Tir lə Shidanjw. ¹⁸ Gwa'a niy səəkə ghəshi. Ta fa kwəma bənipə Yesəw, mba'a ta mbəə kwəməvə mbəlishi va zəleghwer shi niy bəsətəvashi mbəzli va gwanashi. Lə mbəzli mananshi gazlakata niy səəkəshi na,

mba'a ghəshi mbəlishi kwərakwə. ¹⁹ Dzəghwa ya tsamaba ndə mbə mbəzliy basəshi va na, war ka pəla kwal tsaə dapay, sa nzana, mbə səvəri bərzi niy nza mbə vəgha ci ka mbəlishi gwanashi.

Mbəzli mbə vəshi, lə ni tə ngəra'wə
(Mt 5:1-12)

²⁰ Dzəghwa Yesəw njə'wə nighəti *mbəzli ta səda ci. Ma kə kaa ngəshi na:

«Vəshi na tə ghwəy, ghwəy ka ndərma.

Sa nzanay, ghəy na shiy dzaa nzəy mbə mbəzli sləkə Hyala

tə pi kwəti mbə mazə tsa nze.

²¹ Vəshi na tə ghwəy, ghwəy mbəzli mbə ma sənzenva.

Sa nzanay, ghwəy na shiy dzaa ngəsliŋwəy tərəŋw.

Vəshi na tə ghwəy, ghwəy mbəzli nza wahə kwa mətsehi ghwəy sənzenva.

Sa nzanay, ghwəy na shiy dzaa 'wəshi.

²² Mba'a kə mbəzli kala dī mətse ghwəy, mba'am ndəghamtəŋwəy, ka tsəərəŋwəy, ka ndərəŋwəy, war tə sa nəwra ghwəy yən Zəghwə yakə Ndə ngəriy, vəshi na tə ghwəy. ²³ War mba'a pə ghwəy nata nava kwəma mənta tsəghay, ə pə ghwəy taa vəshi ghalaba, ka bərməə dzəta ghwəmə va nava vəshi. Sa nzanay, ta ngavəŋwəy zhəmə ghwəy dza Hyala mə ghwəmə. War tsəgha niy sanshi jijihishi

6:19 6:19 Mt 9:20 **6:20** 6:20-49 Mt 5:2 **6:20** 6:20 Zhk 2:5 **6:21** 6:21 ShiZhn̄ 7:16-17; Zher 31:25; Cem 126:5; Ezay 61:3
6:22 6:22 Mt 5:11; Zhn̄ 16:2; SləniKY 5:41; 1Pi 4:14 **6:23** 6:23 Mt 5:12

ngəra'wə kaa ka gəzə kwəma Hyala mbəradzə kwərakwə.

²⁴ Ta səəkə dza ngəra'wəə dzəkən ghwəy, ghwəy ka shiy.

Sa nzanay a ghwəy kwəmavə tsa ghwəy wahə tikə tə hidi.

²⁵ A ngəra'wə kən ghwəy, ghwəy mbəzli bəhəbəhə ni sənzenva.

Sa nzanay, ta dzəkən ghwəy dza maa dza.

A ngəra'wə kən ghwəy, ghwəy mbəzliy 'wəshi sənzenva.

Sa nzanay, barcicəkwə dza ghwəy nza, war lə wahə kwa mətəsə ghwəy.

²⁶ Ngəra'wə dza naa nza kən ghwəy, mbəzli kəə gəzə war kwəma wəzə wəzə naa dzar kabaka ghwəy. Sa nzanay, war tsəgha niy gəzə jijihishi kwəma wəzə wəzə na dzar kwa kabaka ka Hyala ka dzərvə mbəradzə kwərakwə» kə.

Dim ka jaka ghwəy

(Mt 5:38-48; 7:12)

²⁷ Zhini ma kə Yesəw diba na: «Na na ghwəy, ghwəy mbəzliy fa kwəma gəzee nay, ə pə ghwəy dī kwəma ka jaka ghwəy, mananshim kwəma wəzə na kaa mbəzliy dī ma mətəsə ghwəy.

²⁸ Mba'a kə mbəzliy bazlanwəyəy, ə pə ghwəy təfanshi miy tsa wəzə tsa na na ghwəy. Mba'a kə mbəzliy tsəərənwəyəy, ə pə ghwəy cə'wə wəzə hwər tsa Hyalaa dzəkən shi. ²⁹ Mba'a kə ndə ləkavəghaṇa dəvə vəgha ghən ghay, ə pə gha zhəghanavə nahwəti bəlaa tərmbə, a ghəci ləkəṇa vəgha diba. Mba'a kə ndə sərəhwə

ləkwəsa kən ghən tsa ghay, zlay a ghəci zhiniy sərəhwə lə dənəkəci tsa kən ghay ta gwa'a. ³⁰ Ya tsamaba ndə dəw na shiy va ghay, bə pə ghaa bəncishi. Mba'a kə ndə bəhwəna shi ghay, ka nə gha war gha zhanavəra shi ya, pə gha ngəci ma. ³¹ Njasa dī ghwəy va məndiy məninqwəy kwəma wəzə nay, war tsəgha pə ghwəy mananshi kaa mbəzli kwərakwə.

³² Ma kala tsəgha, mba'a pə ghwəy dī war mbəzliy dī kwəma ghwəy gwa'a tsəghay, zhəmə njaa naa ndəghə ghwəy va Hyalaa? A ghwəy sənay ya mbəzliy məni *kwəma jikir nay, a ghəshiy dī mbəzliy dī kwəma shi kwərakwə. ³³ Mba'a pə ghwəy mananshi kwəma wəzə na, war kwataka kaa mbəzliy məninqwəy wəzəy. Zhəmə njaa naa ndəghə ghwəy va Hyala kia? A ghwəy sənay, ya mbəzli jikir niy, tsəgha məni ghəshi kwərakwə. ³⁴ Mba'a pə ghwəy bənsi təm war kwataka kaa mbəzli sənashi ghwəy a ghəshi dzaa wavənwəy sa ghwəy, pə ghwəyəy. Zhəmə njaa naa ndəghə ghwəy va Hyalaa? A ghwəy sənay, ya mbəzliy məni kwəma jikir nay, war kaa nihwəti mbəzliy məni kwəma jikir na nja ghəshi, ka ghəshiy bə təm tsa shi, ta mbay mbəzli vaa wənsi sa shi kwərakwə. ³⁵ Ma na na ghwəy, ghwəy mbəzliy nəwray, ə pə ghwəy dī ka jaka ghwəy, mananshim kwəma wəzə na, bənsim təm kaa mbəzli bərkəti ma ghwəy gar kwəməvə təm və shi. Ma ghalabay, ta kwəməvə zhəmə dikə na dza ghwəy va Hyala ta ghwəmə, ka məninqwəy ndərazhi nzə. Sa nzanay, Hyala na

nanzə na, aa məni wəzə kaa mbəzli gwanashi. Kaa ka ndərəm lə kaa ka vini'wə shiy gwa'a. ³⁶ Ə pə ghwəy məni wəzə hwər kaa mbəzli tərənɟw, njasa nza Dənɟwəy Hyala va mbə məni wəzə hwər tərənɟw kaa mbəzli kwərakwə» kə.

Ka ndərə nihwəti mbəzli ghwəy ma
(Mt 7:1-5)

³⁷ Zhəghwa ma kə Yesəw ngəshi ba na: «Ka ndərə nihwəti mbəzli ghwəy ma, ghalabay, ka dza Hyalaa ndərənɟwəyəw. Ka bə fəti ghwəy kaa nihwəti mbəzli ma, ghalabay, ka dza Hyalaa bənɟwəy fətiw. Mba'a kə ndə məntənɟwəy *kwəma jikir nay, ə pə ghwəy pəlay mbə nəfə tsa ghwəy, ghalabay, ta pəlatanɟwəy kwəma ghwəy jikir na dza Hyala mbə nəfə nzə kwərakwə. ³⁸ Nganshim shiy kaa nihwəti mbəzli, ghalabay ta nənɟwəy shiy dza Hyala kwərakwə. Mba'a pə ghwəy nga shiy kaa nihwəti mbəzliy, tsəgha dza Hyala nənɟwəy shiy, paf, ka shikə bəratatə njasa ka ha vaa shikə ta tasaw. Sa nzanay, war njasa ka ghwəy vaa mananshi kaa nihwəti mbəzliy, tsəgha dza Hyalaa bərkəti ta məniɟwəy kwərakwə» kə.

³⁹ Dza Yesəw diba, mba'a bəlanakəshi fir, ma kə na: «Ya wa ndəy aa sənay, ka mbay ghwəlfəə kəsəvə tsahwəti ghwəlfə nja ghəci ta canci kwaləw. Mba'a kə kəsəvəy, bakanashi dza ghəshiy shakaghwavashi kwa kə'wə. ⁴⁰ Ndə bəni shiy tifa mba'a tənəti ntsaa bananci shiy tə sənashi shiw. Nanzə ki, mba'a kə bənəhwə

shi va wəzə gwa'ay, yəmə dza naa nza lə ndə bananci shiy tsa va.

⁴¹ Sa wana nighə gha kwashebi məzadı jəw ni tə mətse zəmənə, kala nighəvə tsəm tsa dikə tsa va gha tə mətse ghaa? ⁴² Njaa dza ghaa mbay ni kaa zəmənə na: “A zəmə, kadiw di e bantənə kwashebi məzadı tə mətse gha ni jəw ni” pə gha, mba'a gha zlay tsəm tsa dikə tsa va tə mətse ghaa? Ma gha gha ntsaa bəti ghən tsa gha tsa ka ntsa slar tsay, a pə gha banti pərba tsəm tsa dikə tsa va tə na gha va mətse di na gha. Ma ghalaba kiy, nza gha mbay nay pi diwenə diwenə ta bananti kwashebi məzadı tə mətse zəmənə» kə.

Tə kwəma gəzə na səvəri mbə miy tsa ci ka məndiy sənay ntsa wəzə tsa, lə ntsa jikir tsa (Mt 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ Ma kə Yesəw kaa tsahwəti fir ba na: «Ka mbay dənjw fə wəzə naa yati ya gəmgəm naw. Ka mbay dənjw fə gəmgəm naa yati ya wəzə naw. ⁴⁴ Ya tsamaba dənjw fəy, war tə ya ci ka məndiy sənay sa wəzə tsa na, kə məndi. Sənzənvay, ka mbay məndiy ngəlivə ya bəzakə tə gwəvidiwi. Zhini bay, ka mbay məndiy ngəlivə ya shəkən tə dənjw mbəzakwaw. ⁴⁵ Ava tsəgha na, ma ntsa wəzə tsay, sləni wəzə na ka naa məni, sa nzana shi wəzə ni shi mbə nəfə tsa ci. Ma tsa gəmgəm tsa ndəy, sləni gəmgəm na ghəciy məni, sa nza shi mbə nəfə tsa ciy shi gəmgəm ni. Sənay tə ghwəy, kwəmaa təhay nəfə tsa ndə na sa ka ndəə gəzə səkwa tə miy ci» kə.

Kwəmaa dzəkən ceker bakə
(Mt 7:24-27)

⁴⁶ Ma kə Yesəw kaa ngəshi ɓa na: «Tawa harda ghwəy, “A Ndə sləkəŋəy, a Ndə sləkəŋəy” pə ghwəy, kala məni kwəma ghwəy, njasa gəzanwəy ya? ⁴⁷ Ya wa ntsaa səəkəy dzəvəghee mba'a favə kwəma gəzəkee, dzəghwa na ka məni njasa gəzəkee vay, avanashi shi yəməva na li shi: ⁴⁸ Yəmyəm na lə ntsaa ɗi nga ciki, la' la' la' lati pərɓa kə'wə təɗəm, mba'a fəti səɗa ciki tsa ci tə kəlɓa səəkə kwa hidɪ. Ma sa ngamti na na, mba'a ghərakwəli səəkəta tə nahwəti vici, pəya' həl təhəy ka dəzlay ciki tsa ci va, shaŋ ghənzə ta ngəzlamti, sa ngay na wəzə tə kəlɓa. ⁴⁹ Ma na ntsaa favə kwəma gəzee, kala məni kwəma favə na vay, yəmyəm na lə ntsaa ghavə vaa fəti səɗa ciki tsa ci dzəy tə hidɪ gəmshi, kala lay ya kə'wə jəwə, mba'a ngati. Ma sa kərəy na lə ngaci, tə nahwəti viciy mba'a ghərakwəli səəkəta pəya' həl təhəy, ka dəzlay ciki tsa ci va, nza'jəw, gərip, ghəci ngəzlay. Kala zhiniy tərmbə ya jəw tsətsə» kə Yesəw.

7

*Kar Yesəw lə dikə tsa ka sawji ka *Rəm bələkwə*
(Mt 8:5-13)

¹ Sa kəɗamti Yesəw gəzə kwəma va gwanata tsəgha kaa mbəzli ki na, dza na mba'a madiy ka dzay dzəmbə məlmə Kapernahwəm. ² Ma mbə məlmə va na, mba'a tsahwəti dikə tsa ka

sawji ka Rəm bələkwə niy nza tifa, mba'a ntsaa gheranci sləni tifa, tərənjw ghəci dī. Dzəghwa mba'a zəlghwə kəsəvə ndə gheranci sləni tsa va dalala, tərmbə war miy nəfə ta məti.

³ Ma sa tsəhəy Yesəw mbə məlmə va na, mba'a dikə tsa ka sawji tsa va favə məndiy gəzə kwəma Yesəw. Dza na nza'jəw harvə mətikwəkwər mbə *ka Zhəwifə, mba'a ghwənəghəshi kaa Yesəw ta dza ghəshiy cə'wə, a ghəci səəkə ta mbəlanamti ndə ghəra sləni tsa ci va. ⁴ Dzəghwa mətikwəkwər va, mba'a ghəshi madishi, dza ndəs ghəshi tsəhəshi va Yesəw. Sa tsəhəshi ghəshi na, dza ghəshi tapə ta cə'wə Yesəw dalala, ma kə ghəshi ngəci na: «Dikə tsa ka sawji ka Rəm ghwənəkənjəy na ta cə'wəna, a gha mbəlanamti ndə ghəra sləni tsa ci. Ntsa vay, jəw na wəzəw, aa təbə ghaa kətiti. ⁵ Sa nzanay, tərənjw dīti na hwəlfə ghwəmmə, ghwəmmə ka Zhəwifə. Sanay, ghəci ngatəmmə na ciki bəsəva tsa ghwəmmə tsa» kə ghəshi.

⁶ Ma sa favə Yesəw kwəma va na, dza na kaf kafəy, mba'a nəwvəshi. Ma ghəshi kwa kwalshi, ghəshi ndəkwə lə ghi tsa ntsa va na, mba'a dikə tsa ka sawji tsa va ghwənəkə madigahiy kaa Yesəw. Bəgəm ghəshi mbə kwal lə mbəzli va. Ma kə ghəshi kaa Yesəw na: «A Ndə sləkəpə, ma kə dikə tsa ka sawjiy: Ka tasə ghən tsa gha gha ma. Yənəy, məndee ndə gar dzakə ghi tsee gha də'wə ghən tsa ghaw. ⁷⁻⁸ Sa kamee va mək, dīmee tsəhə kwa kwəma gha də'wə ghən tsee. Avanay sanay, a mbəzli dikə dikə ni tifa kənee ka sləkəra, yən kwərakwə na, lə ka sawji sləkee tifa. Yən kə dīy, e ni: “Mbalaa dzəti pətsa tsa'

tsa” pən kaa ndə sawji, ka dza ghəci. Aw na: “Ndi” pən kaa tsahwəti, ka səəkə ghəci. E ni: “Məntəra sləni tsa' na” pən kaa ndə ghəra sləni tsee, ka məni ghəci. Gha kwərakwə kiy, ntsa dikə tsa nza gha. Ə cə'wəne, gəzəkə kwəma lə miy tsa gha kwətiŋ, ta mbəliy dza ndə ghəra sləni tsee va va zəlghwə tsa ci, ka satiy, kə» kə ghəshi.

⁹ Ma sa favə Yesəw kwəma gəzəkə dikə tsa ka sawji tsa va va tsəgha na, tapə ghəci mbə vəshiy dzəkən ntsa va. Dza na, tərəd zhəghəghəvay dza kwa vərəm tsa kwasəbə va. A kə kaa ngəshi na: «Ya mbə ghwəy, ghwəy mbəzli ka *Izərayeləy, səəkə kəsəy ntsaa bənavə nəfə tsa ci kaa Hyala gwanay nja ndə ka məlmə tsa tepəw» kə. ¹⁰ Ma ləy hwəm ki na, mba'a mbəzli ghwənəghə dikə tsa ka sawji tsa va va zhəghəghəvashiy jighi ki. Dza ghəshi na, ndə ghəra sləni tsa ci va mbəliy kwəriŋ.

Yesəw zhanakati zəghwə nahwəti mali mbəri mbə məti

¹¹ Ma ləy hwəm shi va ki na, mba'a Yesəw kafəy, ka dzay dzəmbə nahwəti məlmə, Nayin, kə məndi slən tsa məlmə va. Mba'a mbəzli ta səda ci kwasəbə, ghəshi lə nihwəti mbəzli daŋaŋ. ¹² Ma ghəci ndəkəwə ta tsəhə mbə məlmə va na, bəgəm ghəshi lə mbəri, məndiy dza ta la. Ntsaa mətiy vay, zəghwə nahwəti mali mbəri niy nza na. War kwətiŋəy niy yakə na. Daŋ mbəzli mbə məlmə va niy nza kwasəbə mali va mbə bə mbəri tsa va. ¹³ War sa nata Yesəw

mali va tsəgha na, tapə hwər tsa ci ta zhanci ti. Ma kə kaa ngəta na: «A mali, ka wahə gha ma» kə. ¹⁴ Dzəghwa na, kət kətəghəvay dzəvəgha mbəri tsa va, dapə dapashi shəghwə bə məndi mbəri tsa va ti shi. Sa dapətishi na na, dza ka bə mbəri, gar ghəshi garəshi. A kə Yesəw kaa mbəri tsa va na: «A məgəla, yən gəzaŋa na, satıŋa» kə. ¹⁵ Pəlhəm, zəghwə va satiy, das nzəyəy mənəy, dza na ka gha gəzə kwəma tsəgha. Dza Yesəw ki, mba'a banavə kaa mbəghəy. ¹⁶ Ma sa nata mbəzli tıfa va gwanashi nava kwəma na, mba'a her shi dzashi tərəŋw. Dza ghəshi ka fal Hyala, ma kə ghəshi na: «Kay, par nava kwəma ki. Avanay *ndə gəzə kwəma Hyala tsa dikə tsa tsahwəy dzəmbə ghwəmmə ndatse. Hyala səəkəta na ta kəəti mbəzli nzə» kə ghəshi. ¹⁷ Dza kwəma mənti Yesəw va tsəgha na, mba'a pəlivərivata gwa'a gwa'a tə hidı ka Zhəwde, lə tə nihwəti hidı dzar vəgha shi gwa'a ki.

*Kar Yesəw lə mbəzli ta səfa Zhan tsaa mənıpə *batem*
(Mt 11:2-19)

¹⁸ Ma ləy hwəm shi va ki na, mba'a mbəzli ta səfa Zhan tsaa mənıpə batem dzaa zhananavə shi mənəhwə Yesəw va gwanashi kaa ngəci ghəci kwa fərshina. Ma sa favə Zhan kwəma va tsəgha na, dza na da' harvə mbəzli bakə mbə mbəzli ta səfa ci va. ¹⁹ Kə ka ghwənishi

7:15 7:15 1Mezh 17:22-23 **7:16** 7:16 1:68; 19:44; Ndə gəzə kwəma Hyala: Mt 16:14; 21:11, 46; 26:68; Mk 6:15; 8:28; 14:65; Lk 7:39; 9:8, 19; 22:64; 24:19; Zhŋ 4:19; 6:14; 7:40; 9:17

kaa Yesəw Ndə sləkəpə, ma kə kaa ngəshi na: «Mbalam dəwtəram kwəma va ntsa va. Ma pə ghwəy ngəciy: “Waa gha na ntsa ndəghə ghəy va dzaa səəkə ta naa? Naa, a ghəy ndəghə tsahwəti ndə na? kə Zhaŋ” pə ghwəy ngəci» kə. ²⁰ Dza mbəzli va kaf ghəshi kafəshi, mba'a ghəshi dzaa kəsay Yesəw. Ma kə ghəshi kaa ngəci na: «Waa Zhaŋ, ndə mənipə batem ghwənikəŋəy na va gha. Ma kəy: “Waa gha na ntsa ndəghə ghəy va dzaa səəkə ta naa? Naa, a ghəy ndəghə tsahwəti na?” kə» kə ghəshi.

²¹ Ma ge'i ghala vəghwə tsa gəzə mbəzli va va kwəma na, dza Yesəw mba'a mbalamti ka zəlghwə dəŋ, mbəli' kaa vədevəder, mbəli' kaa ka gezlekiki, zhini mba'a ghwənamti mətəshi ghwəlefesli dəŋ. ²² Dzəghwa, ma kə kaa mbəzli ghwənikə Zhaŋ va ki na: «Mbalam, a ghwəy dzaa gəzanci shi nashi ghwəy lə mətəshi ghwəy, lə kwəma favə ghwəy lə slimim ghwəy kaa Zhaŋ. A ghwəy nay, aa mətəshi ghwəlefesli ghwənishi, mbə nay pi ghəshi, vədevəder na, ka dza, mba'a ka dərna mbəlishi, dza mba'a slimim mədeŋesli ghwənishi, mbə favə kwəma ghəshi. Mbəzliy niy bəkwəshi na, ka zhakatishi mbə məti. Zhini, mba'a Yəwən kwəma wəzə na tsəhəta kwa slimim ka cicikwə. ²³ Vəshi na ta ntsaa zhəghavəra ma hwəm, sa səəkəra mee dzəghwa ma ci» kə kaa ngəshi. Dzəghwa mbəzli ghwənikə Zhaŋ va ki, ka dzashi.

²⁴ Ma sa dzashi ghəshi na, tapə Yesəw ta gəzanshi kwəma Zhaŋ kaa niy basəshi va mbəzli tə pətsa va, a kə kaa ngəshi na: «Sa dzaŋwəy

ghwəy vaa dzəti gamba ta nighə Zhanəy, a ntsaa niy dza ghwəy ta nighə tay? Ta nighə dzəvəti kwəfəghə safə niy dza ghwəy nanzə ba na? ²⁵ Naa wa na ntsaa dza ghwəy va ta nighə kia? A ghəy dzaa nay ndə lə kwəbənəyərəy gwəramti wəzə kən ghən ci, niy nə ghwəy nanzə dibaw? Ta na ka pa kwəbənəyərəy gwəramti wəzə lə mbəzli tə wahəy, dzar kəy mezhizhə ka gəla niva mbəzliy nzəy nzəy tsa shi. ²⁶ War wa na ntsaa dza ghwəy va ta nighə kia? A ghəy dzaa nighəti *ndə gəzə kwəma Hyala niy nə ghwəy nanzə bay? Yan tşəgha na, ndə gəzə kwəma Hyala na Zhan katan. Ghəciy aa tanəti nihwəti ka gəzə kwəma Hyala. ²⁷ Sa nzanay, Zhan na ntsaa niy dza vaa 'wara kwal, saa niy tsasliti məndi va kwəmaa dzəkən kwa Zliya Hyala. Ma kə Hyala kaa kwəma gəzəkə naa dzəkənəy:

Avee taa ghwənəghə ndə kwal tsee, a ghəci 'watəŋa kwal,
nza ghəci gwəmantəŋa kwal tsa dza ghaa dza kwa, kə niy ni.

²⁸ Ə gəzanəwəy ya, ndə tiba tə hidī məndi yakə ka yəməva lə Zhan tə dikəw. Ya tşəgha nzə kiy, ya wa ntsa gəməy tsa zləbavə kwəmee, ta sləkə Hyalay, dikəba ghəci na kaa Zhan.

²⁹ A ghwəy na, ya tsamafa ntsaa favə kwəma gəzəkə Zhan ndə mənipə batem va, lə ka dəwanshi gwa'ay, mba'a ghəshi zləbavə Hyalaa sləkəshi, sa nzana lə kwal ghənzə mənī kwəma nzə. Mba'a Zhan mananatishi batem. ³⁰ Ma

*ka Farisahi lə *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala nashi ki na, mba'a ghəshi ndəghamti kwəma taranakəshi Hyala, kala zləba məni batem va Zhaŋ» kə Yesəw.

³¹ Zhini ma kə dıba na: «Mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsay, lə wa yəməva ghəshi tay? ³² Yəmyəm na ghəshi lə ndərazhiy basətəvashi va tə bəghə ta tsabana. Dzəghwa ka 'waŋanshi 'waŋə nihwəti kaa nihwəti, ma kə ghəshi na: “Tawa məni ghwəy tsəgha shəka? Mba'a ghwəmmə basəmmə ta tsə, tapə ghəy ta viyŋwəy sherey a ghwəy tsə, pə ghəy na, a tsə ghwəyəw. Ənkwa pə ghəy, zhini ka 'waŋwəy cəm civə ghəy na, a zləba ghwəyəw!” kə ghəshi. ³³ Tsəgha nza ghwəy nja ndərazhiy səəvəri nihwəti va. Sa nzanay, ndəs səəkəy Zhaŋ tsaa mənıpə batem, ma mbə nzəy tsa ci na, kala zəmə ma shi wəzə ni, kala sa ma tay ghəci. Ma pə ghwəy na: “Waa ndə gazlaka na tsatsa ndə” pə ghwəy, kala zləba kwəma Zhaŋ ghwəy. ³⁴ Dzəghwa sa səəkəree, yən Zəghwə yakə ndə ngəri nee ki na, dzee ka zəmə shi zəmə, ka sa tay. Zhini ma pə ghwəy ba na: “Wəyəw, ndə hwər na tsatsa ndə, war shi zəmə lə tay na na ci kwəma sənata na gwa'a tsəgha, ka kəsə madigaa dzəti ka *dəwan lə dzar tə ka badaway gəmgəm ni” pə ghwəy, kala zləba ma kwəmee ghwəy ba. ³⁵ Ya tsəgha nzə kiy, nihwəti mbəzliy zləbavə kwəmee na a ghəshi sənay, kwəma mənti Hyala va lə sənata kwəma nzəy, kwəma lə kwal na, kə ghəshi» kə Yesəw.

*Yesəw ghəshi lə Shimanjw *ndə Farisa*

³⁶ Ma tə nahwəti vici na, dza tsahwəti ndə Farisa, Shimanjw kə məndi kaa slən tsa ci, da' haray Yesəw dzakə ghi tsa ci ta zəmə shiy ghəshi li. Dza Yesəw mba'a dzakəy dzakə ghi tsa ntsa va, dza das nzəyəy ta zəmə shi zəmə.

³⁷ Ma mbə məlmə va na, mba'a nahwəti mali niy nza tiba, kwa məni *kwəma jikir na ghənzə tərənɣw. Ma sa favə mali va kəghi tsa *ndə Farisa tsa va na Yesəw mbə zəmə shiy, kə məndi na, pəlhəm kafəta, kə laɲ bəvə təlimə paf 'wərdi kwa, ka dzata liy dzakə ghi tsa va. ³⁸ Tsəhə tsa tsəhə na na, mba'a nzəyta lə hwəm Yesəw ndəkwə vəgha səfa ci. Dza na ka wahə tsəgha. Bəbəbəbəb ghaa nighə ma wahə kwa mətsə nzə, ka səkwaa dzəti səfa Yesəw, cəke' baslamti shidshid Yesəw lə wahə. Kə diba ka sadfishi lə shiti mbə ghən nzə. Sa sadfamtishi na na, hwətəm hwətəməvəshi. Ləy hwəm ki na, dza na na'i na'i baslati 'wərdi ti shi.

³⁹ Ma sa nata Shimanjw tsaa haray Yesəw va ta zəmə shiy kwəma va tsəgha na, dza na ka təkə kwəma mbə ghən ci kwətiy, a kə na: «Ntsay, *ndə gəzə kwəma Hyala naw. Sa nzana war mba'a kə niy nzaa ndə gəzə kwəma Hyala nza katanəy, ka dza naa bashi sənata maliy dapə na nzaw. Cəke' niy dza naa sənay, mali kwa məni kwəma jikir na na, kə nza» kə. ⁴⁰ Dzəghwa Yesəw tsəgha ki, mba'a madiy ta gəzanci kwəma, ma kə ngəci na: «A Shimanjw, e di gəzəna

nahwəti kwəma» kə. Ma kə Shimanjw na: «Gəzə shaa, Metər» kə.

⁴¹ Ma kə Yesəw na: «A tsahwəti ndə niy nza tifa kwatəna lə temer ci va mbəzli bakə. Mbəl bələkwə bələkwə cifə va tsahwəti. Ma va tsahwəti na, mbəl cifə mətəkə. ⁴² Ma mbəzli va bakanashi na, daw bərci shi ta wa təm tsa va. Sa nay ntsa va bərci shi daw tsəgha na, mba'a zlatanavəshi gəna va, kala zhiniy dəw və shi bakanashi. Mbə mbəzli bakə ni va sanay, tsama ndə dza naa gwəraa dī kwəma ndə gəna tsa va məndi kəə dəw va ghaa?» kə Yesəw kaa ngəci.

⁴³ Ma kə Shimanjw kaa zləbanci na: «Diba ntsa zlatanavə na va gəna dənba ngəci dza naa dī kwəma ntsa va bərkee nee» kə. Ma kə Yesəw ngəci na: «A gha sənata katanj» kə.

⁴⁴ Dzəghwa na dzar kwa bəla mali va, tərəd zhəghəghə kwəma ci. Ma kə kaa Shimanjw na: «A Shimanjw, nata mali na gha na. Avana sanay, ndəs səkəree dzakə ghi tsa gha, dza na nanzə ki, basl basl baslamti shidshidfee lə wahə kwa mətə nətə, dza na mba'a sadamtishi lə shəti mbə ghən nətə. Ma gha na na ghay, tara gha ya yam ta pi shidshid yaw. ⁴⁵ Zhini dibay hwətəməhwəra gha ghala səkəra yaw. Na nanzəy, ghala səkəree dzakə ghi tsa gha tsa na, war mbə hwətəmə shidshidfee na. ⁴⁶ Gha na na gha dibay, varambərə in gha mbə ghən tsee ta ci ka'wə tsa ka'wətəra ghaw. Na nanzə, nanzə ki na, aa baslati 'wərdi tə shidshidfee. Nata kwəma va gha sa. ⁴⁷ Va tsəgha gəzanee, ma shi mənti mali na niy, aa ci ghəshi dī tsa dītəra na tərənəw.

Aa ci ghəshi pəli tsa pəlay Hyala jikir tsa nzə va tərənɟw tsa dɪba. Ma na ntsa pəlanay Hyala jikir tsa ci jəwə tsətsəy, daw dza naa dɪra kwərakwə» kə Yesəw.

⁴⁸ Sa gəzəkə na kwəma va tsəgha ki na, dza na ka gəzanta kwəma kaa mali va, ma kə na: «A mali, avee pəlayɲa kwəma mənəhwə gha jikir na kwa hwər tsee» kə. ⁴⁹ Sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, dza mbəzli zəmə ghəshi va shiy li shi, tapə ghəshi ta təkə kwəma mbə ghən shi, ma kə ghəshi kwa jipə shi na: «Wa slən tsa gəla tsatsa ndə dza naa mbay pəlanay lə kwəma ndə jikir na taa?» kə ghəshi. ⁵⁰ Ma kə Yesəw kaa mali va naci ki na: «A mali, sa ndara gha tsa nəfə tsa gha gwanayəy, a gha mbəliɲa, mbala kwəriɲ» kə.

8

Nihwəti mi'i kwasəbə Yesəw

¹ Dzəghwa, ləy hwəm shi va ki na, mba'a Yesəw madɪy ka dza dzar mbə məlməhi dikə dikə ni, lə dzar mbə ni jəw jəw ni gwa'a. Mba'a gəzanavəshi Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən sləkə tsa dza Hyala ta sləkə mbəzli. Ma ghalaba na, kwasəbə mbəzli ta səda ci va mənɟ lə bakə ni niy nza, ² ghəshi lə nihwəti mi'iy niy mbəlanti na va gazlaka, mba'a va nihwəti zəleghwer ghəngghən ghəngghən gwa'a. Avanay slən tsa mi'i va: Marəy ka Magədala, mbərfənɟ niy tihəkəvəri Yesəw hyeler mbə ghən nzə. ³ Mba'a Zhanə, mali Shəwza ndə ghəra

7:48 7:48 5:20; Mt 9:2; Mk 2:5 **7:50** 7:50 Mt 9:22 **8:2** 8:2-3 23:49, 55-56; 24:1-10; Mt 27:55-56, 61; 28:1, 8-10; Mk 15:40-41, 47; 16:1, 8

sləni kaa mazə *Erədə, mba'a Səwzanə, mba'a nihwəti mi'i ghəngən ghəngən. Shi və shi niy bəvə ghəshi ta kəkəti kar Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səfa ci. Tsəgha niy nza ghəshi.

Bəli fir lə kwəma ndə sləka ha
(Mt 13:1-9; Mk 4:1-9)

⁴ Dza mbəzli tə nahwəti vici ba, dan ghəshi basəkəvashi, səəkə mbə məlməhi ghəngən ghəngən dzəvəgha Yesəw. Ma sa nashi na mbəzli basəshi tsəgha na, dza na tapə ta bəlanshi fir. ⁵ Ma kə na: «Tə nahwəti viciy mba'a tsahwəti ndə za mađiy dzəmti ta sləka ha. Ma sa tsəhəy na na, dzəghwa na tapə ghəci ta kihwə ha va kihwə kihwə. Ma ghəci mbə kihwə ha va ki na, dzəghwa pəriñ nahwəti ha pəpəriñətaa dzəghwa kwal. Ma mbəzli mbə dza kwa kwal tsa va na, mba'a ghəshi kađamti, zhini 'yegwer ba, im im im ghəshi səəkə iməhwə. ⁶ Dzəghwa nahwəti ba, mba'a pəpəriñətaa dzəti kwərəhə. War sa pəsəta na na, nza'jəw ghənzə ghwə ghwəlita, sa nzəy ma yam mbə kwərəhə. ⁷ Dza nahwəti diba mba'a pəpəriñəta dzəghwambə jipə tekesli. Ma sa pəsəta na na, tapə ghəshi ka kəli lə tekesli gwanashi, dzəghwa tekesli tisl ghəshi kəələhwə ha va kala mbə ghənzəə zhiniy kəli. ⁸ Ma dzəghwa nahwəti nanzə ki na, mba'a dzataa dzəmbə hidī wəzə ni, dzəghwa na, mba'a pəsəta, ka kəli kəli nzə. Ma sa kəlita na na, mba'a bəvə hwər, mba'a fəti mətsə wəzə wəzə» kə Yesəw.

Ma sa kədfamti Yesəw gəzə kwəma va kaa mbəzli tsəgha, ma kə kaa ngəshi na: «Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci ghən ta kwəma va!» kə.

Sa wana gəzə Yesəw kwəma kaa mbəzli kwa fira?

(Mt 13:10-17; Mk 4:10-12)

⁹ Dzəghwa *mbəzli ta səfa Yesəw tapə ghəshi ta dəw sləkar tsa fir tsa bəli na va kaa mbəzli.

¹⁰ Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «Ta na na ghwəyəy, a Hyala ndaŋwəy məhərli ta sənashi shiy dzəkən sləkə tsa dza na ta sləkə mbəzli.

Ma na kaa nihwəti mbəzliy, kwa fir gəzanshee kwəma. Sa nzana, ghəshi na nashiy,

lə mətəhi və shi ta nighə pi na,

a ka nay pi ghəshiw.

Mba'a slimim vəshi ta favə kwəma na,

a ka favə kwəma ghəshiw, tsəgha» kə.

Yesəw ci sləkar tsa fir tsa bəli na va lə sləka ha

(Mt 13:18-23; Mk 4:13-20)

¹¹ Dzəghwa ma kə Yesəw ki na: «Avandfa taa gəzaŋwəy kwəma di fir tsee vaa gəzə: Ma hwəlfə vay, ghənzə na kwəma Hyala.

¹² Nefer nihwəti mbəzliy, nja kwal tsa pəriŋəta nahwəti hwəlfə ha vaa dzəghwa na. Sa ka ghəshiy favə

gəzə kwəma Hyalay, ka *ndə jaka tsa Hyala səkə mba'a banti kwəma va mbə nefer shi,

va nəghətaa ghəshi dzaa mbəlishi, sa ka ghəshi banavə nefer shi kaa kwəma va.

¹³ Ma nefer nihwəti mbəzli bay, nja kwərhe tsa pəriŋatəvata nahwəti ha va ti na ghəshi. Gəla mbəzli vay, war

favə ma ghəshi kwəma Hyala tsəgha na, nza'jəw ka ghəshiy banavə nefer shi lə vəshi. Ma ləy hwəm ba ki na, ka zlata kwəma va ghəshiy nza gar tsəhəvə hililiŋə ghənzə wəzə mbə nefer shiw, war ta vici jəwə ka ghəshiy zləbavə gwa'a tsəgha. War səəkəy ma ngəra'wəə dzəkən shiy, ka ghəshiy dza, mbərəkə ghəshi zlata kwəmaa niy zləbavə ghəshi va. ¹⁴ Ma nefer nihwəti mbəzli dība na, nja pi ndə tekesli tsa dzəghwata nahwəti ha va mbə. Niva mbəzliy, sa ghəshiy favə kwəma Hyala na, mba'a ghəshi zləbavə, ka ghəshi dza dība na mba'a ghəshi ghati zəzə kwəmaa kən shi, lə kwəma shi tə hidfi, mba'a wəzə tsa nzəy tsa tə hidfi. Ka niva shiy dza ki na, mba'a ghəshi makəti kwəma Hyala kala zhini ghənzəə ghəra sləni mbə nefer shi. ¹⁵ Ma nefer nihwəti mbəzli nashi kiy, nja hidfi wəzə ni va dzəmbəta hwəlfə haa dzəmbə shi na. Sa favə ghəshi kwəma Hyalay, mba'a ghəshi zləbavə, dza tasl, ghəshi kəsəvə kwəma va mbə nefer shi wəzə wəzə. Ka nəw kwəma Hyala ghəshi lə kwal, ghəshi na shiy ghəra sləni wəzə na dī Hyala kala zlata» kə.

Bəli fir lə ghwə kwa gərkəwa
(Mk 4:21-25)

¹⁶ Zhəghwa ma kə Yesəw ba na: «A ghwəmmə sənay, ndə tība, mba'a tsə'waghwa ghwə kwa gərkəwa na, zhini dzəbə dzəbakən tasaw bərkə shiy kən, awə kə bay na, mba'a mbələy dzəy ta pi həni tsa ciw. Mba'a kə məndi pəhaghwa ghwə kwa gərkəway, tə pətsa dāl tsa ka məndiy

fəy, ta mbə ghənzəə mbərə, ma nza mbəzliy dzəmbə ciki nay pi waŋ. ¹⁷ Tsəgha na ki, ya wa shi mbəmbə niy, ta səvərishi dza ghəshiy dzəti ngwəla, ya wa kwəma ghələhwə məndi gəzə nzəy, cəke' dza məndiy sənata, zləŋ məlmə. ¹⁸ Va tsəgha ki, a nə ya ngəŋwəyəy, mənim məhərliy dzəkən kwəma fa ghwəy. Sa nzanay, ntsa nza nihwəti shiy və na ta mətsahanavə nihwəti shiy dza məndi. Ma na ntsa kama shiy vəy, ta zhini dza məndiy tsələhwə ya ni jəw ni va shiy niy fə na ghən ti shi» kə.

Mbəzliy nəw kwəma Hyalay niva mbəzli na ngwarməhiy Yesəw lə mbəghəy
(Mt 12:46-50; Mk 3:31-35)

¹⁹ Dza kar mbəghəy Yesəw lə ngwarməhiy, mba'a ghəshi madishi ta dza ta nighə ci. Dza ghəshi ndəs tsəhəshi tə pətsa nza na va. Ma sa tsəhəshi ghəshi na, kala mbə ghəshiy dzar dzəvəgha Yesəw sa nza mbəzli dfaŋshi. ²⁰ Ma sa nashi mbəzli na, mba'a ghəshi dzaa kəsəy Yesəw. A kə məndi ngəci na: «Ava kar mənə lə ngwarməhiya pərikə tə ngwəla ka dəwŋa ta nighətəŋa, kə ghəshi» kə məndi ngəci. ²¹ Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «Na neyey, mbəzliy fa kwəma Hyala va, ka nəw ghəshi njasa gəzəkə nay, ghəshi na ni ya ngwarməhira, zhini ghəshi nee mərə» kə.

A bərçi va Yesəw dzəkən kar safə tsa dikə tsa lə kwəfa
(Mt 8:23-27; Mk 4:35-41)

²² Ma tə nahwəti vici na, dza Yesəw mba'a dzay dzəghwa kwambəwal ghəshi lə *mbəzli ta səfa ci. Ma sa dzəghwashi ghəshi, a kə kaa ngəshi na: «Tanəmmə ghwəmməə dzəvəri tsahwəti həlbə» kə. Sa gəzəkə na tsəgha na, dza ghəshi mba'a ghəshi kafəshi, ka dzashi. ²³ Ma ghəshi mbə dza kwa kwambəwal na, mba'a Yesəw bəhwə hi. War dzəghwa safə tsəgha vətəghə ghava viy lə bərçi mbə tərənɣw tə yam va. Dza yam paf ghəshi təhay kwambəwal, ka ndava ghənzəə dzəmbə yam, jəw ghəshi tərmbə ta yəpəshi. ²⁴ Nza'jəw mbəzli ta səfa Yesəw kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw. Mba'a ghəshi fərghay tə hi. Ma kə ghəshi ngəci naa: «A Metər, a Metər, gwa'a ghəy!» kə ghəshi. Dza Yesəw pəlhəm satiy, sa satiy na na, nabə nabəti kar safə, lə legweper dzəy tə ghən yam va lə bərçi. Sa gəzanakəshi na kwəma na, mba'a safə tsa va zlay viy, mba'a yam va dəkəshi, dəkədəkə pi mənıy tsəgha. ²⁵ Ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səfa ci ki na: «Wa shiy ghəranwəya? Kwəma kəray ni ghwəy nefer bənavə ghwəy kaa Hyalaa?» kə.

Sa nata mbəzli ta səfa ci kwəma mənıti Yesəw va nashi ki na, mba'a hazləni ghəratishi. Ka mananshi madfaɲa nava kwəma gwa'a tsəgha. Ma kə ghəshi kwa jipə shi na: «Kay, kwətıy gəla tsatsa ndə ki! Ya kar safə lə yam na a ghəshi dənati fəti sa gəzanakəshi na kwəma lə bərçi ni!» kə ghəshi.

Kar Yesəw lə ndə gazlaka
(Mt 8:28-34; Mk 5:1-20)

²⁶ Ma ləy hwəm shi va ki na, dza kar Yesəw mba'a ghəshi kafəshi tə hidfi ka Galilee tanəshi dzəvəri tə kwəfa ka Galile. Mba'a ghəshi dzətishi tə hidfi ka Gerazeni. ²⁷⁻²⁹ Mbə məlmə vay, mba'a tsahwəti ndə gazlaka niy nza tifa. Tərənjw ghəci niy hiy mbə gazlaka ci va. Kala dza ma ghəci lə kwəbejer. Kala hi ma kəghi, war dzar mbə kwəlihi nzəy tsa ci gwa'a tsəgha. Ka sancı ngəra'wə ghənzə. Sa ka məndiy dza, tsa məndi tsaghwa dividivi ci lə shidshid ci kwa dənjw tsahi, ta mbay məndiy ndəghwəti na, ka na ghavə cəke' ngəəlivəri niva shiy na naci. Sa ka gazlaka vaa dza na, zlənjər zlənjərəghə dzar mbə gamba, war tsəgha.

Ma sa səkway Yesəw kwa kwambəwal na, mba'a ndə gazlaka tsa va nay. Dza na mba'a ngwəmata lala, kə ka dzar dzəmbə kwəma Yesəw. Dza na tsəfəkwə tsəfəkwəy, ka gəzə kwəma kaa Yesəw zlanzlan, a kə na: «A Yesəw Zəghwə Hyala ta ghwəmə, ta njaa di gha lə ya?» kə. Dza Yesəw ka gəzə kwəma kaa hyeler va lə bərçi, a kə na: «Səvərijwəyəm mbə ntsa» kə. Ma kə ndə gazlaka tsa va ki na: «A cə'wəjee, ka sara ngəra'wə gha na gha ma» kə. ³⁰ Sa gəzəkə ntsa va tsəgha, ma kə Yesəw kaa ngəci ki na: «A slən tsa ghaa?» kə. Ma kə ntsa va na: «Mbəzli dənj» kə. Dənj tərənjw niy basambəvashi hyeler mbə ghən ci, va tsəgha niy gəzə na kwəma va tsəgha. ³¹ Dzəghwa hyeler va tapə ta cə'wə Yesəw, ma kə ghəshi na: «Titihwə ka tihənjəy gha səvəri mbə ghən ntsa, ta dza ta kalaghwanəy kwa kə'wə tsa hwərhwər tsa va ma» kə ghəshi.

³² Ge'i tə pətsa məniva shi va vay, a garəwa ngəreder tərən̄w niy nza tifa. Mbə pala shi zəmə shi dzəghwa vəgha kəlan̄. Dza hyeler va tapə ta cə'wə Yesəw dība, a kə ghəshi na: «Ndan̄əy kwal, a ghəy səvərin̄əy dzan̄əy dzəmbə ngəreder ni» kə ghəshi. Dza Yesəw mba'a zlatanavəshi kwal. ³³ Sa zlatanavəshi Yesəw kwal ki na, dza hyeler va shaa ghəshi səvərişi mbə ghən ntsa va, shəbətə shəbətəmbəvəshi mbə ghən ngəreder va. Dza ngəreder va gəgəgəgə ghəshi kafəshi səəkə mə kəlan̄ tsa va, səəkə ghəshi na'i ghəshi shakatəvəshi tə kwəfa. Bətə ghəshi zashi kwəfa.

³⁴ Mbəzliy niy makə ngəreder va na, tifa ghəshi niy nza ka nata kwəmaa məniva. Ma sa nata ghəshi na, bəvbəpə ghəshi hwəshiy dzəmbə məlmə, lə dzar mbə giwahi vəgha məlmə, mba'a ghəshi dzaa gəzanshi tsava bar kaa mbəzli. ³⁵ Sa favə mbəzli nava kwəma na, kəram ghəshi madīshi, ta dzaa nata kwəmaa mən̄ta va. Ndəs ghəshi tsəhəshi vəgha Yesəw. Mba'a ghəshi kəsay zal tsa səvərita gazlaka va mbə ghən ci mən̄zəy vəgha Yesəw. Mba'a pakən kwəban̄ kən ghən ci, lə məhərli ci və wəzə. Ma sa nay ghəshi tsəgha na, ka ghəranshi hazlən̄i. ³⁶ Dzəghwa mbəzliy niy nashi shi va va gwanashi njasa mən̄ishi ghəshi, mba'a ghəshi slanəkəshi kaa mbəzliy səəkəshi va, njasa gha gazlaka vaa səvərita mbə ghən ntsa va. ³⁷ Ma sa favə ghəshi kwəma va na, dza mbəzli mbə məlmə va gwanashi, ka cə'wə Yesəw a ghəci bərvay tə hid̄i shi, sa nzana tərən̄w ghəshi hazlən̄ishi va nava kwəma. Mba'a Yesəw zhay zhəghwa

kwambəwal, ka dzay.

³⁸⁻³⁹ Dza ntsa səvərta gazlaka va mbə ghən ci, tapə ta cə'wə Yesəw, ma kə na: «Yañ pə gha, e nəwvəŋa» kə. Ma kə Yesəw ngəci na: «Awə, mbalaa jighi, a gha dzaa gəzanshi kwəma məntəŋa Hyala na gwanata kaa nihwəti mbəzli» kə. Sa gəzanakə Yesəw tsəgha ki na, dza ntsa va ka dzay jighi. Jighi na na, ka gəzanshi kwəma mananaŋi Yesəw va kaa mbəzli mbə məlmə gwanashi.

Kar Yesəw lə Zhayrəsə mba'a nahwəti mali səkwa miymiy kwa hwər nzə
(Mt 9:18-26; Mk 5:21-43)

⁴⁰ Dzəghwa ki sa zhəghəkəvay Yesəw səəkə pəri tsahwəti həlbə na, mba'a mbəzli basəshi tərəŋw, sa nzana mbə ndəghə ghəshi niy nza gwanashi. Dza mba'a ghəshi ka'wəti ki. ⁴¹⁻⁴² Mba'a tsahwəti ndə niy nza tifa, ntsa dikə tsa ghəci mbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə. Zhayrəsə, kə məndi kaa slən tsa ci. Mba'a zha və kwətinqta, mən lə bakə piya nzə.

Dza na mba'a tərəta gwərapəta tərəŋw, tərə na war miy nəfə. Dza ntsa va ndəs səəkəy dzəvəgha Yesəw. Dza na tsəfəkwə tsəfəkwəy tə shinin ci kwa kwəma Yesəw ta cə'wə, a kə kaa ngəci na: «Titihwə dzam dzakə ghi tsee, a gha dzaa mbəlitəra zhee nza na gwərapəta» kə. Dza Yesəw mba'a zləbavə. Kafə ghəci kafəy ta dzaa dzakə ghi tsa va. Ma ghəci mbə kwal na, war a mbəzliy nəw dishi, rəf rəf rəf ghəshi kwasəbə.

⁴³ Mbə mbəzli va na, mba'a nahwəti mali niy nza tifa, gwərapəta ghənzə. Piya nzə mən lə bakə, war mbə səkwa miymiy kwa hwər nzə. Pənjw pənjw ghənzə danəramti shi ta dəvə nzə kaa ka ciki ghwə'i, ta pəla mbəli ghən tsa nzə. Tərəh ntsaa mbay mbəli. ⁴⁴ Dza na ki, kət kətəghəvataa dzəvəgha Yesəw zhəkə ləy hwəm ci, kə dapə, ghənzə dapay mətəni kwəbañ tsa ci. War ghwəla tsəgha na, nza'jəw miymiy nzə va slashi lə səkwa, mba'a mbəli. ⁴⁵ Ma sa ndəñway mali va Yesəw na, dza Yesəw ka dəw va mbəzli, ma kə na: «Wa ntsaa daparaa?» kə. Ya wa ndə mbə mbəzli kwasəbə va na: «Am, yən na na yaw, am, yən na na yaw, am, yən na na yaw» ghəshiy gəzə. Ma kə Piyer na: «A ntsa ghəy dikə tsa, a nava kia? Mba'a gha nashi mbəzli dishi rəf rəf rəf kwasəbə gha na, zhini gha ka dəw, wa ntsaa daparaa, pə gha shəkəna?» kə. ⁴⁶ Ma kə Yesəw na: «Yañ war a ndə dapara, sa nzanay, e favə bərçi tikəvərivashi mbə ya» kə.

⁴⁷ Sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, dzəghwa mali va mba'a sənay, a məndi sənara, ka mbələyvara yaw, kə. Dza na shəlehwə shəlehwə səəkətaa dzəvəgha Yesəw kala gwərgwərə. Kə tsəfəkwə tsəfəkwəta kwa səfa ci. Dza na cəke' gəzanakə kwəma dapə na ti kaa Yesəw, tifa kwa kwəma mbəzli gwanashi. Mba'a gəzanakə njasa mbəli na va zəlghwə tsa nzə ghala dapay na va. ⁴⁸ Ma sa gəzəkə na tsəgha, ma kə Yesəw ngəta na: «A zhee, a gha mbəliña tə sa ndara gha nəfə tsa gha. Mbala lə zərkə mbə nəfə tsa gha» kə.

⁴⁹ Ma Yesəw mbə gəzə kwəma va kaa mali va tsəgha na, ndəs ntsa kəghi tsa Zhayrəsə səəkəy. A kə kaa Zhayrəsə na: «A zha gha va mətita, ka maw ghaa gagay Metər ma» kə. ⁵⁰ Mba'a Yesəw favə kwəma gəzə ntsa va va. Ma kə kaa Zhayrəsə na: «A Zhayrəsə, ka dza her gha ma, banavə nəfə tsa gha kaa Hyala gwa'a tsəgha, ta mbəlita dza zha gha va» kə. War a ghəshiy nəw lə kwal tsa shi.

⁵¹ Dza ndəs ghəshi tsəhəshi miy dəgha Zhayrəsə ki. Dza Yesəw mba'a makəti mbəzli gwanashi ni va dzakə ghi tsa va kwasəbə. Kwataka Piyer, ghəshi lə kar Zhaŋ lə Zhakə, mba'a kar dəta zha va lə mbəghəta shi pəməvə na gwa'a tsəgha. ⁵² Ma sa dzakəshi ghəshi na, mba'a ghəshi kəsashi nihwəti mbəzli, war a ghəshiy wahə, ka tihwəniy dzəkən zha va. Ma kə Yesəw ngəshi na: «Kadiwəm, ka wahə ghwəy ma. Mətita zha naw, hiy bəhwə na gwa'a tsəgha» kə. ⁵³ Ma sa favə mbəzli kwəma gəzəkə na va tsəgha na, njasa pə'wə na kwəma ka gazlaka ghəshiy nighə. Sa sənay ghəshi a zha va məti ta, kə ghəshi. ⁵⁴ Dzəghwa Yesəw naci ki, tasl kəsəvə zha va tə dəvə nzə. Ma kə kaa ngəta zlanzlan na: «A zhee, satija!» kə ⁵⁵ War sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, nza'jəw piy tsa nzə zhəkəy zhəmbə. Kə pəlhəm satita. Ma kə Yesəw kaa mbəzli, sa satita na na: «Bantam shi zəmə a ghənzə zəmə shi» kə. ⁵⁶ Dza nava kwəma, mba'a mananatishi maɗaŋa kaa kar dəta zha va, lə mbəghəta. Ma kə Yesəw kaa ngəshi ki na:

«Əntaa ghwəy dzaa gəzə kwəma na ya kaa waba ma» kə.

9

*Njasa ghwəni Yesəw *mbəzli ta səda ci va məj
lə bakə ni*

(Mt 10:5-15; Mk 6:7-13)

¹ Ma tə nahwəti vici na, dza Yesəw mba'a basəti mbəzli ta səda ci va məj lə bakə ni. Dza na mba'a banavəshi bərci ta tihə hyeler gwanashi səvəri mbə ghən mbəzli, lə ta mbəli ka zəlghwə. ² Dzəghwa na ki, mba'a ghwənashi ta gəzə kwəmaa dzəkən sləkə tsa dza Hyalaa sləkə mbəzli, lə ta mbəli ka zəlghwə, ³ ma kə ngəshi na: «Mbalam, ghwəy kafəy, əntaa ghwəy dzaa bə ya waba ta dəvə ghwəy ma. Ya gəta, ya mbəl ta bə shiy, ya shi zəmə, ya gənay, əntaa ghwəy bə ma. Zhini bay, ya tsama ndə mbə ghwəy na, əntaa ghəci bə kwəbənər bakə ta dza va ma. ⁴ Ya mbə namafa məlmə dza ghwəy tsəhəjwəyəy, mba'a kə ndə ka'wətəjwəy kəghi tsa ci na, əntaa ghwəy mbəərə ghi ma. War kəghi tsa kwətəj tsa pə ghwəy taa nzəy pa' fəca dza ghwəy səvərijwəy mbə nava məlmə.

⁵ Mba'a pə ghwəy tsəhəjwəy mbə məlmə, kala zləba fəjwəy gwəci tsa ghwəy mbəzli mbəy, səvərijwəy tə ghwəy mbə nava məlmə. Ghwəy səvəriy, nza ghwəy batamti kwərbi mbə məlmə shi tə shidshid ghwəy, ta mbə ghəshiy sənay a ghəshi mənti *kwəma jikir na, kə ghəshi» kə.

⁶ Ma sa gəzanakəshi Yesəw kwəma va tsəgha na, mba'a mbəzli ta səfa ci va kafəshi. Dza ghəshi ka dzar mbə məlməhi gwanashi, ka gəzə Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli, ka mbəmbəli ka zəlghwə ya kwəma kəsashi ghəshi gwa'a.

*Njasa səy *Erədə*

(Mt 14:1-12; Mk 6:14-29)

⁷ Ma ghala vəghwə tsa va ki na, cəke' ngwəmna Erədə favə kwəma məməni Yesəw va. Dzəghwa ra'i ghəci zay va nava kwəma tsəgha. Sa nzana, ma nihwəti mbəzliy: «Wa Zhaŋ tsaa niy mənipə *batem va na sava zhəkəməy na kwa kwəli» kə ghəshi niy ni. ⁸ Ma kə nihwəti na: «*Eli ndə gəzə kwəma Hyala na sava tsahwəy na» kə niva. Ma kə nihwəti ba na: «Waa ndə gəzə kwəma Hyala tsa mbəradzə na sava zhəkəməy na kwa kwəli» kə ghəshi. ⁹ Ma kə Erədə na naci ki na: «Ya gar nə ya Zhaŋ na sava pənəy, e niy slanti ghən tə Zhaŋ. Əy wa ndə na, tsatsa ntsa gəzə məndi tsa kwəmaa dzəkən tsətsə difa kia?» kə. Dza tapə ghəci mbə pəla kwal tsaa nay Yesəw də'wə ghən tsa ci ki.

Yesəw lə mbəzli bələkwə bələkwə cifə mətsəkə

(Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Zhŋ 6:1-14)

¹⁰ Ma sa dza *ka kwal Yesəw mənikə sləniy niy ghwənashi Yesəw va ti ki na, mba'a ghəshi zhəkəshi. Cəke' ghəshi gəzanakə shi məmənəhwə ghəshi kaa Yesəw. Dza Yesəw

mba'a pəmövəshi ka dzay li shiy dzəti pətsa kama mbəzli ti, ta dza nzəyshi kwətishi. Pətsa dzashi ghəshi vaa dzəti na, ndəkwə ghəci vəgha məlmə Betəsayda. ¹¹ Nza'jəw mbəzli dən sənivəshi, mba'a ghəshi nəwghəshi tə səəbə. Dzəghwa sa tsəhəshi ghəshi vəgha Yesəw na, mba'a ka'wətishi lə nəfə kwətiŋ. Dza na mba'a gəzanavəshi kwəma njasa dza Hyalaa sləkə mbəzli. Mba'a mbalamti niy səəkəshi ta mbəli ghən tsa shi va zəlghwə.

¹² Dzəghwa mba'a tihwer 'wati məniva, ma sa nata *mbəzli ta səda Yesəw va mən lə bakə ni vici ndəkwə ndəkwə ta pəkw na, dza ghəshi, kət ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw. Ma kə ghəshi ngəci na: «Wəzəba bənavə gha kwal kaa mbəzli ni, a ghəshi ndanivaa dzashi dzar mbə məlməhi lə mbə giwahi ndəkwə ndəkwə ni, ta pala shi zəmə shi, lə pətsa dza ghəshiy hi ti gwa'a. Sa nzanay, gamba na pətsa nza ghwəmmə tsa ti tikə» kə ghəshi. ¹³ Ma kə Yesəw ngəshi naci ki na: «Banshim shi zəmə dəwə ghən tsa ghwəy, a ghəshi zəməshi» kə. Ma kə ghəshi ngəci na: «Nihwəti shiy va ghəy tikə, kala war pən cifəy mba'a kərpi bakəshiw. Mba'a pə ghaa dī ghəy dza ta pa shi zəmə, ta bənsi kaa mbəzli tikə ni gwanashiy, mbə nava» kə ghəshi. ¹⁴ Zhərəy niy nza tə pətsa vay, a ghəshi mənti gar bələkwə bələkwə cifə mətsəkə. Ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səda ci na: «Tihəvərim mbəzli va, a ghəshi nzəyshi, cifə mətsəkə, cifə mətsəkə, cifə mətsəkə» kə. ¹⁵ Dza mbəzli ta səda ci mba'a ghəshi tihəvərishi njasa gəzəkə na va, mba'a mbəzli va nzəyshi gwanashi.

16 Ma sa nzəyshi mbəzli ki na, dza Yesəw tsəgha, həŋ bəvə peŋ tsa cifə tsa va mba'a kərpi bakə ni va ta dəvə ci, mba'a kafata kwəma ciy dzəta ghwəmə, ka mananta 'wəsa kaa Hyala ta shi zəmə va. Ma sa mananati na 'wəsa kaa Hyala na, dza na mba'a ngangavəri peŋ tsa va, mba'a fanavə kaa mbəzli ta səfa ci, a ghəshi tahanshi kaa mbəzli dafŋ ni va. Dza mbəzli ta səfa ci həŋ həŋ ghəshi bəvə, ka tahanshi kaa mbəzli. 17 Mba'a mbəzli va zəməhwə shi va gwanashi, bəhə bəhə bəhə ghəshi, mba'a mbəvəli tərə. Dza məndi kaa naa tərmbəta mbəvəli basə basə məndi basəti, gyadə gyadə ghwani məŋ lə bakə.

*Piyer gəzə: «Yesəw na *Kəristəw» kə
(Mt 16:13-19; Mk 8:27-30)*

18 Ma tə nahwəti vici ki na, mba'a Yesəw dzaa nzəyəy kwətiy ka cə'wə Hyala. Dza mbəzli ta səfa ci ndəs ghəshi səəkəshiy dzəvəgha. Ma sa səəkəshi ghəshi na, dza na ka dəw kwəma və shi, a kə na: «A ndə nzee ka mbəzliy ni baya?» kə.

19 Ma kə ghəshi ngəci na: «Zhaŋ tsa mənipe *batem nza gha, ka nihwəti mbəzliy ni. Nihwəti na: *Eli nza gha, kə ghəshi. Ma nihwəti fa na: Tsahwəti ndə mbə ka gəzə kwəma Hyala mbəradzə zhakatiy na mbə məti nza gha, kə shi» kə mbəzli ta səfa ci. 20 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ya ghwəy na ghwəy kiy, wa ndə nzee ka ghwəy nia?» kə. Ma kə Piyer na: «Ghay Kəristəw nza gha, Ntsa tivə Hyala ta mbəli mbəzli» kə.

²¹ Ma sa gəzəkə Piyer tsəgha na, dza Yesəw mba'a makətishi vantaa ghəshi dzaa gəzə kwəma va, ya kaa waba.

Yesəw gəzə kwəma məti ci lə zhakati tsa ci mbə məti

(Mt 16:20-28; Mk 8:30-9:1)

²² Ma kə Yesəw kaa *mbəzli ta səfa ci difa na: «Yən yən, Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta sahwə ngəra'wə dzee dalala. Mətikwəkwər mbə *ka Zhəwifə ghəshi lə mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, mba'a *ka bənipə kwəma pəhəti Hyalay, ka dza ghəshiy di mətse yaw. Ta paslantəra dza məndi, ma sa kee mətiray, ta zhakatira dzee mbə məti, tə kwa mahkana vicee kwa kwəli» kə. ²³ Dzəghwa ma kə kaa mbəzli gwanashi ki na: «Mba'a kə ndəə di nəwray, a kə tsava ndə zlay zəzəə dzəkən tsa ci ghən, mba'a zləbavə sa ngəra'wə lə mətita gwa'a, njasa səəmə vici, ma nza ghəci nəwra. ²⁴ Sa nzana, ya wa ntsaa di mbəliti piy tsa ci tikə tə hidiy, ta zamti tsa mə ghwəmə piy tsa ci dza na. Ma ntsaa dzaa zamti piy tsa ci tikə tə hidiy tə mbərəkə kwəma yay, ta mbəliti tsa mə ghwəmə piy tsa ci dza tsava ndə. ²⁵ Nay ghwəy na, ya shi tə hidiy ni gwa'a gwa'aa kwəmavə ndə mba'a piy tsa ci mə ghwəmə zay, awə na mba'a yadəmti ghən tsa ciy, shiy tifa ndəə 'wəy ti mbə kwəma va tsəghaw. ²⁶ Mba'a kə ndəə ha'wə va ndəgha fətiy dzəkənee, ya va gəzə kwəmee kaa mbəzliy, ta ha'wə dzee, yən

9:21 9:21 9:36 **9:22** 9:22 9:43-45; 17:25; 18:31-34; 24:6-7

9:23 9:23-24 14:27; 17:33; Mt 10:38-39; Zhj 12:25-26; 1Pi 2:21

9:26 9:26 12:9; Mt 10:33; 2Tim 1:8; 2:12

Zəghwə yakə ndə ngəri va ndəgha fətiy dzəkən kwərakwə, ghala vəghwə tsa dzee zhəkə mbə shəndəkə tsee lə mbə shəndəkə tsa Dirə, mba'a sa ka kwal ci dəwdew ni mə ghwəmə. ²⁷ A gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, a nihwəti mbəzli mbə ghwəy ghwəy mbəzli tikə niy, ka ghəshi gha bəkwə na ta nay dza ghəshi njasa dza Hyalaa sləkə mbəzli» kə.

*Yesəw mə kəlan lə nihwəti *mbəzli ta səda ci (Mt 17:1-8; Mk 9:2-8)*

²⁸ Ma sa mənıy hi gar dəghəsə ləy hwəm kwəma gəzəkə Yesəw va ki na, dza na mba'a pəmövə kar Piyer, lə Zhan mba'a Zhakə. Mba'a dzay li shiy dzəmə kəlan ta cə'wə Hyala. ²⁹ Sa tsəhəshi ghəshi ki na, mba'a 'wati cə'wə. Ma ghəci mbə cə'wə na, dza pətsa mbə kwəma ci mba'a zhəghəkə nahwəti pa. Ma kwəbənər kən ghən ci na, tezlezlezlezi ghəshi zhəghəshi, ka mbərə. ³⁰⁻³¹ Dzəghwa, vətəghə zhər bakə təzlishi tıba lə shəndəkə tsa mə ghwəmə kən shi. Dza ghəshi ka gəzə kwəma lə Yesəw dzəkən məti dza na va ta məti mbə məlmə Zherəwzalem, ta kərkə sləni ci niy ghwənikə Hyala ti. Zhər vay kar *Məyizə lə *Eli niy nza ghəshi. ³² Ma kar Piyer lə nihwəti mbəzli va ghalaba nashi ki na, ciŋ ciŋ ciŋ ghəshi ɸa ɸanti hi. Dzəghwa mba'a ghəshi fərghəshi. Sa fərghəshi ghəshi na, mba'a ghəshi nay shəndəkə tsa Yesəw, lə zhər bakə ni va nza na li shi. ³³ Dza mbəzli bakə ni va ki, mba'a ghəshi kafəshi ta

zhashi. Ma ghəshi mbə tihəva lə Yesəw ki, ma kə Piyer kaa Yesəw na: «A Metər, jəw na wəzə ghwəmmə nzəyəmmə tə pətsaw, kadiw a ghəy daŋəti ceker mahkan. Kwətiŋ tsa gha, mba'a tsa Məyizə, mba'a tsa Eli» kə. Ma na Piyerəy, niy sənay ghən tsa kwəma dī na va gəzə naw. ³⁴ Ma ghəci mbə gəzə kwəma va tsəgha na, 'wakəvə kwəlebi tə ghwəmə zlələhə səəkəshi, zhəmakə məcakwə shi dzəkənsi kən kar Yesəw lə mbəzli bakə ni va. Ma sa nata *mbəzli ta səfa Yesəw kwəma va tsəgha na, mba'a her shi dzashi. ³⁵ Fa ghəshi na, məli Hyalaa gəzanshi kwəmaa dzəkən Yesəw səəkə mbə kwəlebi va, ma kə na: «Favə tə ghwəy, ava ghəci na Zəghwee təravee, fam kwəma və» kə. ³⁶ War sa gəzamti məli Hyala kwəma na, nay ndə ghəshi tifa ghwəlaw, war Yesəw kwətiy. Ləy hwəm kwəma va na, gwəŋəshi mbəzli ta səfa Yesəw niy nzəyshi, kala gəzə ma kwəma nata ghəshi va, ya kaa waba nzə.

*Yesəw lə zəghwə nza bashakə və
(Mt 17:14-18; Mk 9:14-27)*

³⁷ Ma tə way pi həzlimə ki na, mba'a kar Yesəw lə *mbəzli ta səfa ci va mahkan ni səkwashi mə kəlan tsa va. Ma sa səkwashi ghəshi na, dza mbəzli dən, mba'a ghəshi səəkəshiy dzəghwa kwəma Yesəw. ³⁸ Dza tsahwəti ndə mbə mbəzliy basəshi va, ka zlanə kwəma, ma kə na: «A ntsa dikə tsa, ə cə'wəŋee, nighətima zəghwee na, war kwətiŋəy na tsəgha vəya. ³⁹ Sana kiy ndə bashakə na. Kafəy ma bashakə tsa va tiy, war ə ka naa ghwəmə lala, ka mərmərə lə bərçi.

Ka gha nighə na tsəkwəf kwəf kwəf gwifgwifi ta miy ci. Tərənw ka naa sanamiy ngəra'wə. 'Yahə'yahə ka naa gha dəkə mbə ghən ci kafəy ma na ti. ⁴⁰ Naa niy səəkəree, ka cə'wə mbəzli ta səda gha nee, a ghəshi təhamtəra bashakə tsa va mbə ghən ci, pən na, kala mbay ghəshiy tahamti» kə.

⁴¹ Ma sa gəzəkə ntsa va tsəgha, ma kə Yesəw kaa mbəzli na: «Mata ghwəy ghwəy mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsa gəmgəm niy, banavə nefer ghwəy ghwəy kaa Hyalaw. Pa' hwəm dī ghwəy yən nzəyra lə ghwəy kia? Hwəm dzee kərə lə sə'wa kwəma ghwəy kia?» kə. Sa gəzəkə na tsəgha, a kə kaa dəy zəghwə va na: «Pəmərə zəghwə gha vaa səəkə tikə» kə. ⁴² Dza məndi ka dza ta pəmə zəghwə va. Ma ghəci mbə səəkə na, dza bashakə tsa va, mbeβ fati tə pi. War a ghəciy mərmərə lə bərçi. Dzəghwa Yesəw ki, mba'a gəzanakə kwəma lə bərçi kaa bashakə tsa va, mba'a tahamti. Dza na kwəriŋ mbəlanti zəghwə va, mba'a pəmanavə kaa dəy. ⁴³ Ma sa nashi mbəzli tiba gwanashi shi va na, ka mananashi maɗaŋa, sa nata ghəshi bərçi Hyala.

Yesəw zhiniy gəzəpə kwəmaa dzəkən məti ci lə zhakati tsa ci mbə məti
(Mt 17:22-23; Mk 9:30-32)

Ya wa ndə na, war mbə mananci maɗaŋa kwəma mənti Yesəw va ki. Ma kə kaa mbəzli ta səda ci na: ⁴⁴ «Kwəma dzee na ta gəzanwəy sanay, fə tə ghwəy ghən ti wəzə. Ma yən yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta kəsəvəra dza məndi, mba'am fambəra mbə dəvə mbəzli» kə.

⁴⁵ Ma mbəzli ta səfa ci nashi ki na, favə shi di Yesəw gəzə ghəshiw. Mbəmbə niy nza sləkar tsa kwəma va və shi, va nəghətaa ghəshi favə shi di naa gəzə. Mbə ghəranshi hazləni niy nza ta dəw shi va va Yesəw.

Tsama ndə na ntsa dikə tsaa?
(Mt 18:1-5; Mk 9:33-37)

⁴⁶ Dzəghwa *mbəzli ta səfa Yesəw, mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə ngərə ghəpə kwa jipə shi, ta mbəə sənay, nda a ntsaa gwəra dikə mbə shi. ⁴⁷ Mbalaa cəke' sənata Yesəw kwəma təkə ghəshi mbə nefer shi, naci ki. Dzəghwa na kaa zəghwə jəwə pəm pəməvə, dza na mba'a garəy kwa kwəma ci. ⁴⁸ Ma kə kaa ngəshi na: «Nay ghwəy na, a gəzanwəy ya, ya wa ntsaa ka'wəti zəghwə jəwə nja sasa tə mbərkə kwəma yay, yən də'wə ghən tsee na sa ka'wəti na tsəgha. Mba'a kə ndə ka'wətəray, aa ka'wəti ntsaa ghwənəkəra va kwərakwə. Sa nzanay ntsaa dzaa zhəghəti ghən tsa ci jəwə mbə ghwəy gwananwəyəy, ghəci na ntsa dikə tsa» kə.

Tsa ghwəmmə ndə na ntsaa pa ma jaka lə ghwəmmə
(Mk 9:38-40)

⁴⁹ Ma sa gəzamti Yesəw kwəma, ma kə Zhan kaa ngəci na: «A Metər, a ghəy nay tsahwəti ndə ghəci mbə tihə gazlaka lə slən tsa gha. Mba'a ghəy makəti na ghəy, sa kama na kwasəbə ghwəmmə» kə. ⁵⁰ Ma kə Yesəw ngəci na: «Zlayəm, ka makə ghwəy ma. Sa nzana, ma

9:45 9:45 18:34 **9:46** 9:46-48 22:24-26 **9:48** 9:48 10:16;
22:26; Mt 10:40; 20:26-27; Mk 10:43-44; Zhj 13:20 **9:50** 9:50
11:23; Mt 12:30

ntsaa kama mbə jaka lə ghwəyəy, ntsa ghwəy na tsava ndə» kə.

*Mbəzli mbə nahwəti məlmə tə hidfi ka *Samarī kala zləba ma ka'wə Yesəw*

⁵¹ Dzəghwa vici dza Yesəw ta dzay dzəmə ghwəmə ti, mba'a kətikəvata. Ghala vəghwə tsa vay, dza na mba'a pəhəti dzaa dzəmbə məlmə Zherəwzalem mbə nəfə tsa ci. ⁵² Sa pəhəti na tsəgha na, dza na, mba'a ghwənashi ka ghwəni miy tə kwəma ci. Dza mbəzli va pəkw ghəshi dzashi, ndəs ghəshi tsəhəshi mbə nahwəti məlmə tə hidfi ka Samarī ta dzaa gwəmanati pi fə gwəci tsa Yesəw mbə. ⁵³ Ma mbəzli mbə məlmə va na, kala zləba ka'wə ci ghəshi, sa nzana va dzəmbə məlmə Zherəwzalem ghəci dza. * ⁵⁴ Ma sa nata *mbəzli ta səfa Yesəw, kar Zhakə ghəshi lə Zhan nava kwəma tsəgha, ma kə ghəshi kaa Yesəw na: «A Ndə sləkənjəy, ka dī gha ghəy cə'wə Hyala a ghənzə ghwənəkəghwa ghwə səəkə mə ghwəməə ndamtishi na?» kə ghəshi. ⁵⁵ 'Wakəvə Yesəw tsəgha tərəd, zhəghətəvay, dza kwa shi, ka nabəshi. Ma kə ngəshi na: «A ntsaa fambənjəy gəla nana zəzə kwəma mbə ghən tsa ghwəya? Na nee yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta zamti piy tsa mbəzli səəkə yaw, ta mbəlishi səəkə» kə. ⁵⁶ Ma ləy hwəm kwəma va ki na, dza ghəshi mba'a ghəshi dzashiy dzəmbə nahwəti məlmə.

9:51 9:51 24:50-51; Mt 19:1; Mk 10:1; SləniKY 1:9 **9:52** 9:52 10:33 * **9:53** 9:53 Niy dzar ghən tsa *ka Zhəwifə lə ka Samarīw. Va tsəgha niy ka'wə ma ka Samarī mbəzliy dzar mbə hidfi shi ta dzəmbə məlmə Zherəwzalem. **9:54** 9:54 2Mezh 1:10, 12

*Kar Yesəw lə mbəzliy di nəw ci
(Mt 8:19-22)*

⁵⁷ Ma kar Yesəw kwa kwal mbə dza ki na, dza tsahwəti ndə tifa, mba'a ghavə gəzanci kwəma. Ma kə ngəci na: «A Ndə sləkəpə, ta nəwɲa dzee, ya pa' kwəmafa dza ghaa dza» kə.

⁵⁸ Ma kə Yesəw kaa ngəci na: «A pə gha zəzəvə kwəma wəzə di, a gha sənay, ma kənkidiy a ghi tsa shi və shi mbə hidī. 'Yegwer fa na, lə tsa shi ghi ghəshi mə fə. Ma na nee yən Zəghwə yakə ndə ngəriy tsee ghi tifa gar dəkətəvaree mbə kiw» kə. ⁵⁹ Ma kə kaa tsahwəti ndə na: «Nəwra dzam» kə. Ma kə ntsa va na: «A Ndə sləkəpə, ndara kwal, e dzaa lamti dirə di, kee gha səəkə ta nəwɲa» kə. ⁶⁰ Ma kə Yesəw ngəci na: «Zlashi mbəreketi tifa a ghəshi lala ghən tsa shi. Na na ghay, mbala ta gəzə njasa sləkə Hyala mbəzli» kə. ⁶¹ Ma kə tsahwəti ndə kaa Yesəw fa na: «Yən neyey, ta nəwɲa dzee Ntsee dikə tsa. Ma nanzə kiy, ndara kwal e dzaa səkwamti mbəzli kəghi tsee, ma nzee səəkə ta nəwɲa» kə. ⁶² Ma kə Yesəw ngəci na: «Mba'a kə ndə kəsəvə ngwər slay ta za, zhini mba'a dzay ta nighə pətsa zhəy ləy hwəməy, ta dzay dza ngwər tsa vaa dzəvəgha bəla. Tsəgha na lə ntsaa di nəwra kwərakwə, mba'a kə zhiniy dzay ta zəzə shi dzəy lə hwəməy, dzəkwtəvay tsava ndə ta gəzə sləkə tsa dza Hyalaa sləkə mbəzliw» kə.

*Yesəw mbə ghwəni mbəzli mbərfəɲ mətsəkə
bakəti ta gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli*

10

¹ Ma ləy hwəm kwəma va ki na, dza Yesəw Ntsaa sləkəpə mba'a təravə nihwəti mbəzli mbərfəŋ mətsəkə bakəti. Dza na mba'a ghwənashi, bakə bakə bakə kwa zəərə shi, a ghəshi dza kwa kwəma kwa kwəma ci, dzar mbə məlməhi gwa'a gwa'a lə dzəti pətsa dza naa dza də'wə ghən tsa ci. ² Dzəghwa, ma kə kaa ngəshi kwa fir na: «A mbəzlee, dfaŋ shi zəmə nakamtəvashi kwamti ngar na, daw mbəzli ta basəshi səəkə tə vəhəə jighi. Ghənzə tsəghay, cə'wə pə ghwəy cə'wə ndə za tsa va, a ghəci mətsəhə ghwəni nihwəti mbəzli dzəmti, ta mananci shi ci vaa səəkə» kə. ³ Ma kə dība na: «Nana kiy satim, mbalam, aa ghwəniŋwəy ya, nja ndərazhi teŋkesli ka məndi vaa kambə mbə jipəjipə dəghwava jezlhi. ⁴ Əntaa ghwəy dzaa bə ya mbəl pas tsaa bə gəna kwa, ya mbəl ndə dza ta wə, ya kwəkweher nzə ma. Ghwəy mbə kwaləy, əntaa ghwəy səkwə mbəzli ma.

⁵ Ya tsama ghi dza ghwəy dzakəŋwəyəy: “Ndanwəy zərkə Hyala mbə nzəy tsa ghwəy kəykə” pə ghwəy taa ni kaa mbəzli kəyba ghwəy dzakə. ⁶ Ma ghalaba, mba'a kə ntsa zərkə nəfə tsa kəghi tsa vay, ta dzəkən dza zərkə tsa bəghə ghwəy va. Ma kala gəla tsava ndə kəybay, ka dza zərkə tsa gəzanshi ghwəy vaa nza kən shi ghwəlaw. ⁷ Mba'a kə ndə ka'wətəŋwəy kəghi tsa ciy, nzəyŋwəy tə ghwəy kəyba. Ka zəmə shi zəmə bəŋwəy məndi kəyba, ka sa shi sa

bəŋwəy məndi kəyɓa dɪba. Sa nzanay, mba'a kə ndəə ɣhəra sləni na, aa təbə məndiy nganci shi zəmə ci. Əntaa ɣhwəy dzaa tədi ɣhi kəy pətsa ɣha ɣhwəy nzəy kəy, ta dzakə tsahwəti ɣhi, mbə məlmə kwətɪŋ na ma.

⁸ Mba'a pə ɣhwəy tsəhəŋwəy mbə məlmə, dza mba'a məndi ka'wətəŋwəy mbəy, a pə ɣhwəy taa zəmə shi dza məndiy bəŋwəy mbəɓa. ⁹ Ka zəlɣhwə dza ɣhwəy kəsashi mbəɓay, ka mbəlishi. A pə ɣhwəy taa ni kaa mbəzli mbə məlmə vay: “Ndəkəwə ndəkəwə na Hyala ta səəkə ta sləkəŋwəy” pə ɣhwəy taa ni ngəshi. ¹⁰ Ma mba'a pə ɣhwəy tsəhəŋwəy mbə məlmə, kala zləba ka'wəŋwəy məndi mbəy. Səvəriŋwəy tə ɣhwəy dzəti pətsa ka məndiy ɓasəva mbəɓa. Tsa' pə ɣhwəy taa ni ngəshiy: ¹¹ “Ava ɣhəy batəyŋwəy lə kwərbi mbə məlmə ɣhwəy ta niy dzətishi tə shidshid ɣhəy, ta mbə ɣhwəy sənay a ɣhwəy mənti *kwəma jikir na, pə ɣhwəy. Nanzə kiy, sənay tə ɣhwəy wəzə, ndəkəwə ndəkəwə na Hyala ta səəkə ta sləkəŋwəy” pə ɣhwəy taa ni ngəshi. ¹² A ɣəzanwəyee, fəca dza Hyalaa məni ngwəvəə dzəkən mbəzliy, tərəŋwəba ngəra'wə tsaa dzaa nza kən mbəzli mbə nava məlmə dza naa nza kən ngəra'wə tsaa dzaa nza kən mbəzli mbə məlmə *Sədəm» kə Yesəw.

*Ngəra'wə tsaa dzaa dzəkən mbəzliy dɪ ma
zləba kwəma Yesəw
(Mt 11:20-24)*

¹³ Dzəghwa, ma kə Yesəw na: «Ghwəy ghwəy mbəzli mbə məlmə Kwərazin lə ghwəy ghwəy mbəzli mbə məlmə Betəsayda, a ngəra'wə taa nza kən ghwəy. Sa nzana mbə məlmə Tir lə mbə məlmə Shidaŋw pən niy mənəhwə shi maɗaŋa maɗaŋa ni ni mənəhwee mbə ghwəy nzay, ci mbəzli mbəba tsəfəkwəshi, ka tsati titihwə ka zhəghanti nzəy tsa shi kwa kwəma Hyala va kwəma shi jikir na nza. ¹⁴ Va tsəgha kiy, fəca dza Hyalaa mənə ngwəvəə dzəkən mbəzli na, tərəŋwəba na ghwəy ngwəvə dza naa nza kən na mbəzli mbə məlmə Tir lə mbəzli mbə məlmə Shidaŋw. ¹⁵ Ghwəy ghwəy mbəzli mbə məlmə Kapernahwəm kiy, mbəzli dza məndiy kafashiy dzəta ghwəmə nza ghəy na ghəy ki nə ghwəy na, nava tiba teepəw. Ta dzəghwa dza ghwəy pa' tə pətsa nza mbəreketi» kə Yesəw.

¹⁶ Ma kə kaa mbəzli ta səɗa ci diba ki na: «Ya wa ntsaa fa kwəma ghwəyəy, kwəmee fa na kwərakwə. Ya wa ntsaa dī ma fa kwəma ghwəyəy, kwəmee dī ma na fa kwərakwə. Ya wa ntsaa dī ma fa kwəmee kwərakwə diba na, kwəma ntsaa ghwənara na sa dī ma na va fa tsəgha» kə.

Mbəzli ghwənashi Yesəw va mbərfəŋ mətsəkə bakəti ni

¹⁷ Dzəghwa mbəzli mbərfəŋ mətsəkə bakəti ni va niy ghwənashi Yesəw ki, mba'a ghəshi zhəghəkəvashi mbə dzashi va lə vəshi. Ma kə ghəshi kaa Yesəw sa səəkəshi ghəshi na: «A

10:13 10:13-14 Ezay 23:1-16 **10:15** 10:15 Ezay 14:13, 15

10:16 10:16 9:48; Mt 18:5; Mk 9:37; Zhŋ 13:20 **10:17** 10:17 9:10; Mk 6:30

Ndə sləkəpə, lə hyelershi dfitənjəy na fəti. Sa ka ghəy tihəshi səvəri mbə ghen mbəzli lə slən tsa ghay, ka səvəri ghəshi» kə ghəshi. ¹⁸ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Tsəgha na, mbə nay *ndə jaka tsa Hyala niy nzee ghəci mbə tərə səəkə mə ghwəmə, wampid, kə, nja wampidi van. ¹⁹ Favə tə ghwəy: Avee ndanwəy bərçi ta dza ghwəy dzar tə shesher lə dzar tə yətihi, zhini ka təfanakən bərçi kaa ndə jaka tsa Hyala. Shiy tifa dzaa mbanwəyəw. ²⁰ Nanzə kiy, ka vəshi ghwəy war tə sa dfitənjəy hyeler fəti ma, tə sa nzana mba'a Hyala tsasliti slən tsa ghwəy mə ghwəmə pə ghwəy vəshi» kə Yesəw.

Yesəw vəshiy

(Mt 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Ma ge'i ghala vəghwə tsa səəkəshi mbəzli vaa gəzanci kwəma kaa Yesəw ki na, mba'a safə tsa Hyala dəwdew tsa təhanay nəfə tsa Yesəw lə vəshi. Ma kə na: «A Dirə tsaa sləkə ghwəmə lə hidī, 'wəsa nə ya ngəja, sa nzana ma kwəmaa niy mbələy gha na va mbəzliy sənata kwəma ghəshi lə ka məhərliy, a gha canakəvərishi kaa mbəzli daw daw ni tə sənata kwəma. A Di a faljee, sa nzana tsəgha gha dī» kə.

²² Ma kə Yesəw kaa mbəzli ki na: «Mbə dəvee fambə Dirə shiy gwanashi. Ndə tifa mba'a sənata kwəmee kala war Dirəw. Ndə tifa sənata kwəma Dirə kala war yən yən Zəghwə ci, mba'a ntsa nə ya e dī canati Dirə pənəw» kə.

10:18 10:18 Zhj 12:31; ShiZhj 12:9 **10:19** 10:19 Cem 91:13

10:20 10:20 Səvəri 32:32; Flp 4:3; ShiZhj 3:5 **10:21** 10:21

4:18; Mt 11:25 **10:22** 10:22 Mt 11:27

²³ Sa gəzəkə Yesəw tsəgha ki na, dza na, tərəd zhəghəghəvay dzar kwa mbəzli ta səfa ci. Ma kə kaa ngəshi kwətishi na: «Vəshi na va ghwəy, sa kwəməvə ghwəy nashi shi mənti Hyala lə mətsəhi ghwəy. ²⁴ Sa nzana e gəzanwəyəy, ka gəzə kwəma Hyala dəŋ, lə mezhizhə dəŋ niy dī na nashi shi nashi mətsəhi ghwəy ni sənzənva, kalaa niy kwəməvə nashi ghəshi. Mbə dī fa kwəma favə ghwəy na sənzənva ghəshi niy nza na, a kwəməvə fa nzə ghəshiw» kə.

*Bəli fir dzəkən ndə ka *Samari tsaa məni kwəma wəzə na*

²⁵ Ma tə nahwəti vici na, dza tsahwəti *ndə bənipə kwəma pəhəti Hyala, mba'a səəkəy dzəvəgha Yesəw ta ngali lə kwəma. Ma kə kaa Yesəw na: «A Metər, wa shi dzee mənti, kee kwəməvə piy tsaa kədi maa?» kə. ²⁶ Ma kə Yesəw ngəci na: «Njaa nə məndi kaa kwəma tsasliti məndi mbə kwəma pəhətəmmə Hyala ta mənia? Njaa na kwəma ka ghaa favə gha mbə jangə nzəa?» kə. ²⁷ Ma kə ntsa va na: «A kə məndi mbə kwəma pəhəti Hyalay: “Di pə ghaa dī Hyala gha sləkəŋa, lə nəfə tsa gha gwanay, lə bərçi gha gwanashi, lə məhərli gha gwanata, mba'a gha bənavə ghən tsa gha gwanay. Zhini dibay, dī nihwəti mbəzli gwanashi njasa dī gha va ghən tsa gha kwərakwə” kə məndi» kə.

²⁸ Ma sa zləbakə ntsa va tsəgha ki, ma kə Yesəw kaa ngəci na: «Kay, wəzə zləbati gha

10:24 10:24 1Pi 1:10-12 **10:25** 10:25 18:18; Mt 19:16; Mk 10:17

10:27 10:27 Mt 22:37, 39 **10:28** 10:28 SləniTaH 18:5; Rm 10:5; Gal 3:12; Zhŋ 13:17

kwəma va. Mbala məni war tsəgha, ta kwəmavə piy tsaa kədi ma dza gha» kə.

²⁹ Ma ntsa va na, kala di ghəci kwəma vaa kəray və. Ma kə kaa Yesəw ki na: «Yan, tsəgha na, sana kiy, wa na tsee ndə ghalaraa?» kə. ³⁰ Ma kə Yesəw kaa zləbanci kwa fir na: «Tə nahwəti viciy, mba'a kafəy tsahwəti ndə Zhəwifə mbə məlmə Zherəwzalem ta dzaa dzəmbə məlmə Zherikwə. Ma ghəci mbə kwal na, mba'a ka ghəli pəlishi ti. Dza də'wə də'wə ghəshi də'wəti. Kwərat kwərat ghəshi səsərəhwə shiy kən ghən ci. Mba'a ghəshi pahwə shi və gwanashi, ka dzashi. Tərə na war miy nəfə ta məti. ³¹ Ma kwa kwəma jəw na, dza tsahwəti ndə ta Hyala tsa mbə hwəlfə kwətiŋ na li mba'a dzakə dza ci kwa kwal tsa va. Mba'a kəsay ntsa də'wəvə ka ghəli va bəzhehə tifa kwa kwal. Ma sa nay na na, dza na, wəsl wəslivə kwal tsa ci, mba'a zlay ntsa va tifa, ka dzay. ³² Ma kwa kwəma jəw ba na, zhəghwa tsahwəti ndə mbə hwəlfə Levi ba, ntsa nza ghəshi mbə hwəlfə kwətiŋ na li, mba'a zhəkəy kwa kwal tsa va. Səəkə na na, mba'a kəsay ntsa va war tə pətsa va bəzhehə. Ma sa nay na kwərakwə na, dza na wəsl wəslivə kwal tsa ci. Mba'a zlay ntsa va tifa, ka dzay. ³³ Ma kwa kwəma jəw difa kiy, dza tsahwəti ndə ka Samari, ndə məlmə kala kama mbə hwəlfə ci, mba'a dzakə dza ci kwərakwə. Səəkə na ndəs tsəhəy vəgha ntsa va. War sa nay na naci ki na, mba'a hwər tsa ci zhanati tərəŋw ti. ³⁴ Dzəghwa na kət kətəghəvay dzəvəgha

10:33 10:33 Samari: Mt 10:5; Lk 9:52; 17:11, 16; Zhj 4:9, 39-40; SləniKY 1:8; 8:1, 5, 14-17, 25; 9:31

ntsa va. Dza na kaa zheher ti njə'wə njə'wə naghantishi, dza na mba'a mananati ghwə'i tə zheher va, kə ki pəərə pəərə pəərətishi. Ma sa paramtishi na na, dza na tsəj bəvə, d'al famə mə kwantəmca ci səəkə na li. Dza na mba'a dzaa fəy mbə ciki tsa ka ka məlməə nzəy mbə tə gəna, ka zəlghwə ntsa va mbəba. ³⁵ Ma tə way pi həzlimə ki na, mba'a kafəy ta dzay. Dza na mba'a bəvə gəna gar mbəl bakə, mba'a bənavə kaa ndə ciki tsa va. Ma kə kaa ngəci na: "A dzaree ta dza, ndi gəna na, nza gha nighəə dzəkən ntsa va. Ya ə dza gəna dza ghaa zamti mbə kwəma ciy tənəti nanay, sa kee zhəghəkəvara mbə dzee na e taa zhanavəŋa sa gha" kə» kə Yesəw.

³⁶ Ma sa kədəmti Yesəw bəlanci fir tsa va kaa ndə bənipə kwəma pəhəti Hyala va ki, ma kə kaa ngəci na: «Mbə mbəzli mahkan ni va sana kiy, tsama na ndə ghalay ntsa də'wəvə ka ghəli vaa?» kə ngəci. ³⁷ Ma kə ntsa va na: «Vəya na neyey, ntsaa pəərəti zheher ci va na» kə. Ma kə Yesəw ki na: «Tsəgha na, gha kwərakwə kiy, mbala, gha dzaa mənə tsəgha» kə.

Yesəw kəghi tsa kar Martə lə Marəy

³⁸ Dzəghwa kar Yesəw ghəshi lə *mbəzli ta səda ci, mba'a ghəshi kafəshi ta dza. Ma ghəshi mbə kwal na, mba'a ghəshi kəsata nahwəti məlmə. Mba'a nahwəti mali niy nza mbə məlmə va, Martə, kə mənədi kaa slən tsa nzə. Dza na mba'a ka'wətishi kəghi tsa nzə. ³⁹ Martə vay, a zhaməmmə niy nza və, Marəy, kə mənədi kaa slən tsa nzə. Dza Marəy nanzə kiy, pa' pavə

pətsa nzə vəgha Ndə sləkəpə. Dərasə nzəyta war ka fa kwəma gəzə Yesəw. ⁴⁰ Ma Martə nanzə ki na, war a ghənzə təsəva lə ghəra sləni ghəngħən ghəngħən kwətita. Dzəghwa na, kaf kafəta, dza ndəs tsəhəta vəgha Yesəw. Ma kə ngəci na: «A Ndə sləkəpə, kwəmaa shashaŋa tiba mbə kwəma zhamərə na, sa zlara na tsa mbə sləni, war e tsəva mbə kwətira tsəy? Gəzanta a ghənzə kətira» kə. ⁴¹ Ma kə Yesəw kaa ngəta na: «A Martə, wa nava dzaŋa gha ta təra kwəma tsəgha dfaŋaŋa, ka tasə ghən tsa gha tərəŋw tay? ⁴² Shiy kwətiŋ na shiy gwəramti e gəzaŋa nee ki. Na na Marəyəy, a təravə bəlaa gwəramti wəzə. Zlata a ghənzə fa kwəmee» kə.

11

*Njasa bəni Yesəw cə'wə Hyala kaa *mbəzli ta səda ci*

(Mt 6:9-13; 7:7-11)

¹ Ma tə nahwəti vici na, dza Yesəw ka cə'wə Hyala dzəghwa tə tsahwəti pi. Ma sa kədiy na lə cə'wə na, dza tsahwəti ndə kwətiŋ mbə mbəzli ta səda ci ka gəzanci kwəma, ma kə ngəci na: «A Ntsaa sləkəŋəy, banavəŋəy cə'wə Hyala kwərakwə, njasa bananavə Zhaŋ va kaa mbəzli ta səda ci» kə. ² Ma kə Yesəw ngəshi na: «Mba'a pə ghwəy cə'wə Hyalay. Vanta kwəma ka ghwəy gəzə:

A Dəŋəy,

11:1 11:1 5:16 **11:2** 11:2mbə sləkəŋwəy na Hyala: 4:43; 9:2, 62; 10:9, 11; 17:21; 19:11; SləniKY 1:6-8; 19:8; 28:23, 31

a cə'wəŋa ghəy nza mbəzli mbəə sənay Hyala
dewdew na

nza gha, kə ghəshi, ka fal slən tsa gha.

Mazə nza gha, səəkə sləkəŋəy.

³ Bəŋəy shi zəmə gar məkəŋəy vici va vici va.

⁴ Pəlatəŋəy kwəma ghəy jikir na mənti ghəy.

Sa nzanay, kar ghəy pəlata na mbəzliy

məniŋəy *kwəma jikir na kwərakwə.

Ndəghwətəŋəy vantaa *ndə jaka dzaa
həərətəŋəy

ta məni kwəma jikir na.

Ava tsəgha ka ghwəy ni» kə Yesəw.

⁵ Zhini ma kə kaa ngəshi fa na: «Sənzənvay
ava ndə mbə ghwəy, mba'a madigay və,
dzəghwa na mbə dankala vərđi pəkw dzay
dzakə ghi tsa madigay tsa va. Ma kə kaa ngəci
sa tsəhəy na na: "A madiga, va gha səəkee,
a gha ngavəra shi zəmə nzee watəŋa shi gha.

⁶ A səəkəy tsahwəti madigara ta wə kəghi tsee,
kala shi zəmə vəya ta ngancishi" kə. ⁷ A kə

madigay tsa məhəni va kaa ngəci na: "Am, am,
am! Kaa gagara gha ma! Kəəli kəəli na dəghee
məcanata, məhəni ghəy lə ndərazhee gwanəŋəy.

Ka mbay ya satira tə pi həni sənzənva ta ndəŋa
shi vaw" kə ⁸ Ya tsəgha gəzəkə na na, war ə

madigay tsa vaa gagay lə cə'wə va ki. Mba'a
madigay tsa va satiy banavə shi dəw na va

gwa'a, sa gagay na, kala kama tə sa nza ghəshiy
madiga. ⁹ A gəzəŋwəy ya kiy, cə'wəm shiy va

Hyala, ta ndəŋwəyshi dza na. Pəlam shiy və,
ta kwəməvəshi dza ghwəy. A pə ghwəy har,

ta zləbanwəy kwəma dza na. ¹⁰ Sa nzana, ya wa ntsaa cə'wə shiyəy, ta banavəshi dza məndi. Ya wa ntsaa pəla shiyəy, ta kwəmavəshi dza na. Ya wa ntsaa tsa yashiy dzakə ghiy, ta zləbanci kwəma dza məndi. ¹¹ Didi tifa mbə ghwəy, ka dəw dafa zəghwə ci və na, dza tsan bəvə hakwə ka banci na? Ka dəw kəlipə ghəci və na, nza naa banavə shishi ka məjə'a kəlipə va na? ¹² Ya zəghwə ciy cə'wə slisli kwəkwəla və na, nza naa banci yiti na? ¹³ Ma ghwəy ghwəy mbəzli gəmgəm ni mba'a ghwəy sənay bənsi shi wəzə ni kaa ndərazhi ghwəy na, hanaba Dənwəy tsa mə ghwəmə ka na mbay ma banavə Safə tsa nze dəwdəw tsa kaa mbəzliy cə'wə və shəkəna?» kə.

Dza kwa pətsa səəkə bərzi tihə Yesəw hyeler li shi

(Mt 12:22-30; Mk 3:20-27)

¹⁴ A tsahwəti ndə niy nza tibay, mba'a *hil niy pəhəti ghani ci, kala mbə ghəciy gəzə kwəma. Dzəghwa Yesəw tə nahwəti vici, mba'a tihəkəvəri hil tsa va mbə ntsa va. Ma sa səvəriy hil tsa va mbə na, ka gəzə kwəma ntsa va. Sa nata mbəzli dən ni va basəshi tə pətsa va nava kwəma na, ka mananshi madəna ghənzə. ¹⁵ Ma kə nihwəti mbəzli nashi ki na: «Belzhebəl, mazə tsa mbə hyeler bənsi na bərzi tihə na va nihwəti hyeler səvəri mbə ghən mbəzli li shi» kə ghəshi.

¹⁶ Dza nihwəti ba, ka pəla ngali ci lə kwəma. Ma kə ghəshi kaa Yesəw na: «Mənti shi madəna madəna ni, ti dza ghəy gha sənay Hyala ghwənəkəna na katan, pə ghəy» kə ghəshi.

17 Na na Yesəw naci ki na, gwa'a gwa'a ghəci sənata kwəma mbə ghən shi. Ma kə ngəshi na: «Mba'a kə mbəzli dikə dikə ni zəmə hidfi dzəmbəshi mbə pa jaka kwa jipə tsa shiy, ta zamti ghən tsa shi dza ghəshi. Ka ceker shi dzay, ka ngangazlavaa dzəkən nihwəti. 18 Mba'a kə *ndə jaka tsa Hyala dzəmbəy mbə pa lə mbəzli ciy, ta ndanivərivay dza mazə tsa ci va. Ma pə ghwəy mbə gəzə kwəma ghwəyəy, lə bərçi ndara Belzhebəl tihee hyeler mbə ghən mbəzli, pə ghwəy. 19 Mba'a pən tihə hyeler lə bərçi ndara Belzhebəl kiy, ya nihwəti mbəzli ghwəy va tihə hyeler va na, wa ntsaa bənsi ni shi va bərçi kia? Sləni ghəra mbəzli ghwəy vay, ti ghwəy sənay, a fəti va ghwəy, pə ghwəy mbə kwəma gəzəkə ghwəy na. 20 Ma na nee na katanəy, lə bərçi Hyala tihee hyeler səvəri mbə mbəzli. Ma di kwəma nata ghwəy na ciŋwəyəy: Wa na Hyala ghati sləkəŋwəy, di naa gəzə» kə.

21 Zhini ma kə Yesəw bə na: «Mba'a kə ndə bərçi pəhətəvay wəzə lə shi mbəzə ci, ka ndəghwə ghi tsa ciy, ndə tiba dzaa ndəŋwashi shi ciw. 22 Ma mba'a kə tsahwəti ntsaa tanəti tə bərçi səəkəy dzəkən, mba'a təfanakənəy, ta pahwə shi mbəz ci va niy vəshi na ti shi dza ntsa va. Shi dza na vaa pahwə və na, mba'a tatahamtishi.

23 A na neyey, ma ntsaa ni ghwəm na lə gha na yaw, kəy, ndə mbəz tsee na tsava ndə. Ntsaa kəətira ma mbə sləni yay, slənee vaa lidfi na» kə Yesəw.

*Njasa ka gazlakaa zhəghəvaa zhəmbə ndə
(Mt 12:43-45)*

²⁴ Zhini ma kə Yesəw ba na: «Mba'a kə gazlaka niy nza mbə ghən ndə, dza mba'a səvəritay, a ka naa dza dza, ka təwrə dzar mbə gamba, ta pəla pətsa dza naa mbay dəkətəvata ti. Ma sa ka na dza kala kwəməvə pi ghənzəy, ka na dza mbə zəzə kwəma nzəy: “Ma ghənzə tsəgha na, wəzəba zharee zhəmbə ciki tsee vaa səvəri dee mbə” dza naa ni. ²⁵ Ma sa ka na zhəghəkəvataa zhəmbə na, mba'a kəsay ciki tsa va gwəma gwəma wəzə, papa dəwdəw. ²⁶ Ma sa ka gazlaka va nay pətsa mbəba tsəgha ki na, mba'a dzaa hakakə nihwəti gezlekikiy gwəramti məni ndərəm kən mbərfəŋ, ta nzəy mbə ciki tsa va. Ma sa ka ghəshi səəkəə ki na, shirbitə dzashiy dzəmbə ntsa va gwanashi. Dzəghwa tərəŋw gazlaka dzaa mətəhəta va ntsa va, tan na kwatəŋa va ki» kə.

Vəshi katanə na

²⁷ Ma sa kəramti Yesəw gəzə kwəma va na, mba'a nahwəti mali madfita mbə jipə mbəzli tifa, ka gəzə kwəma zlanzlan. Ma kə na: «Vəshi na ta mali səkwa gha kwa hwər nzə, mba'a gha sahəwə 'wa tə hati nzə!» kə. ²⁸ Ma kə Yesəw kaa zləbanta na: «Aw kiw, mbəzliy fa kwəma Hyala va, dza ghəshi ka dī fəti tiy, ghəshi na shi mbə vəshi» kə.

*Məndiy dəw shi madəŋa madəŋa ni va Yesəw
(Mt 12:38-42)*

29 Ma sa basətəvashi mbəzli vəgha Yesəw, a kə na: «Ma ghwəy ghwəy mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsay, mbəzli jikirkir ni nza ghwəy. “Mənti shi madəna madəna ni” pə ghwəy kaa ngəra. Na nee nee kiy, nihwəti shi madəna madəna ni dzee məntəwəy tibaw. Mək na shi madəna madəna ni va niy mənəhwə Hyala lə *Zhəwnasə. 30 A Hyala mənti shi madəna madəna ni lə Zhəwnasə, ta mbə ka *Ninivə sənay, Hyala ghwənikə na, kə ghəshi. Ta mənti shi madəna madəna ni dza Hyala lə ya kwərakwə, ta mbə ghwəy ghwəy mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsaa sənay, Hyala ghwənikəra na, yən Zəghwə yakə ndə ngəri, pə ghwəy. 31 Nay ghwəy na, fəca dza Hyalaa məni ngwəwəə dzəkən mbəzliy, ta dza dza mazə maliy niy səkəta va tə hidī ka Sabaa dzəti ngwəwə ghəshi lə mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsa. Ta kəsəyshi dza na tə ngwəwə, sa nzana mba'a niy səkəta tə hidīy gwəramti kərakə, war ta favə kwəma gəzə mazə *Saləmanjw, sa nzana tərəw ghəci sənata kwəma. Dzəghwa ghwəy na ghwəy ki na, kala dī zləba kwəmee ghwəy. Yən sa dikə tsa kən Saləmanjw ngar ki. 32 Fəca vici dza Hyalaa məni ngwəwəə dzəkən mbəzliy, ta səkə dza mbəzli mbə məlmə ka Ninivə dzəti ngwəwə ghəshi lə mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsa, ta kəsəyshi dza ghəshi tə ngwəwə. Ghəshi na nashi sa niy favə ghəshi gəzə kwəma Hyalaa dzəkən jikir tsa shi va Zhəwnasəy, a ghəshi niy

11:29 11:29-30 Mt 16:2-4; Mk 8:12; Zhj 6:30

11:30 11:30

Zhəwnasə 2:1

11:31 11:31 1Mezh 10:1-10

11:32 11:32

Zhəwnasə 3:5

tsati titihwə kaa Hyala, ka zhəghanti nzəy tsa shi. Dzəghwa ghwəy na ghwəy kiy, kala dī fa kwəmee ghwəy, yən tsa dikə tsa kən Zhəwnasə ngar ki» kə Yesəw.

*Nzəy tsa mbəzliy nəw Yesəw *Kəristəw mbə waŋ pi*

(Mt 5:15; 6:22-23)

³³ Zhini ma kə Yesəw ɓa na: «Ndə tībaa tsəraghwa ghwə kwa gərkəwa, sa tsəraghwa na na, mba'a mbələy, aw bay na, mba'a dzəɓakən tasaw kənəw. Mə pətsa dāl tsa ka məndiy fəy, ta mbə ghənzəə mbərə, ma nza mbəzliy dzəmbə ciki nay pi waŋ. ³⁴ Məcihi ghay, nja gərkəwa tə vəgha gha na ghəshi. Mba'a kə mətəshi ghaa nay pi dīwenj dīwenjəy, mbə waŋ pi dza vəgha ghaa nza gwanata ghalaba ki. Mba'a kə mətəshi gha kala nay pi dīwenj dīwenjəy, mbə kwəsli na vəgha gha. ³⁵ Ghənzə tsəgha kiy, məni tə gha məhərli, vantaa waŋ pi tsa mbə nəfə tsa gha dzaa nzaa kwəsli. ³⁶ Waŋ kə pətsa mbə vəgha gha gwanay, kala tərmbə nahwəti bəla nzə mbə kwəsliy, ghalaba na, mbə waŋ pi dza naa nza gwanata, njasa ka gərkəwa vaa mbərəŋja waŋ tsa nzə kwərakwə» kə.

*Yesəw lə *ka Farisahi mba'a *ka ɓəniɓə kwəma pəhəti Hyala*

(Mt 23:1-36; Mk 12:38-40)

³⁷ Ma sa kəɗamti Yesəw gəzə kwəma ki na, dzəghwa tsahwəti ndə Farisa mba'a harvə ta zəmə shiy kəghi tsa ci. Dzəghwa Yesəw mba'a tsəhəy kəghi tsa ci va. Mba'a ghəshi ghati

zəmə shiy kala yabə dəvə Yesəw. ³⁸ Ma sa nay ndə Farisa tsa va Yesəw ghati zəmə shiy, kala yabəhwə dəvə ghəci ta zəməshi na, mba'a məhərli ci səəta va nava kwəma. ³⁹ Ma kə Ndə sləkəpə kaa ngəci ki na: «Ghwəy ghwəy ka Farisahi, paf paf təhəshi nefer ghwəy va ndərəm lə va ghəli. Gwəyəy, mbəzliy gwəmanti yabə devəre sa shiy tsa shi va lə kwakwa tsa shi dəwdew pərikə tə hwəm shi, mbalaa ngərjəkəjəkə na ghəshi va rəda kwa hwər kwa hwər shi nza ghwəy. ⁴⁰ Ghwəyəy, mbəzli kama məhərli mbə ghən shi nza ghwəy. Ma Hyalaa mənti pətsa pərikə va tə ngwəla na, kala ghənzə mənti tsa mbəba mbəba pi nə ghwəy kwərakwə shəkəna? ⁴¹ Wəzəba bənavə ghwəy shi kwa devəre sa yam tsa ghwəy lə shi kwa kwa zəndafa tsa ghwəy kaa ka ndərma. Mba'a pə ghwəy mənti tsəghay dəwdew dza nefer ghwəy nza kwa kwəma Hyala.

⁴² A gəzanjwəy ya, ghwəy ghwəy ka Farisahi, mbə səkə na ngəra'wəə dzəkən ghwəy. Ghwəy kiy, kar ghwəy bə shiy kwətij mbə shiy mən ta bəshi kaa Hyala. Ka bə shiy kwətij mbə shiy mən, ya səvəri mbə kəslifi er jəw jəw ni wəzə ni ka ghwəy ta ghəngən ghəngən ni. Ma na nza bama ti *kwəma pəhəti Hyala na, kala dī nəw ghwəy. Shi dī kwəma pəhəti Hyalay: Ka dī Hyala lə nəfə kwətij, ka məni kwəma lə kwal tsa nzə, ava ghənzə na kwəma nza bama ti va Hyala. Tsəgha na shi ka ghwəy məni nza ki, kala za ma ghən ta bə shiy kwətij səvəri

mbə shiy mən] kaa Hyala difa. ⁴³ Ghwəy ghwəy ka Farisahiy, mbə səəkə na ngəra'wəə dzəkən ghwəy. Sa nzanay, war tsa kwa kwəma pi nzəy ka ghwəy pəla ta nzəy mbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə nza mbəzli mbəə na]wəy. Jəw dī ghwəy məndiy səkwə]wəy mətsəfəkwə dzar tə ləwmaw. ⁴⁴ Ghwəy ghwəy ka Farisahiy, mbə səəkə na ngəra'wəə dzəkən ghwəy. Sa nzanay, yəmyəm nza ghwəy lə kwəli mbə hidfi, kala mbə məndiy nata, war dza məndiy dza dzar kən kala sənata məndi» kə.

⁴⁵ Ma kə tsahwəti ndə mbə ka bənipə kwəma pəhəti Hyala na: «A Metər, mbə kwəma gəzə gha va tsəgha nay, lə ghəy]əy]ta tsəərə gha mbə kwəma va» kə.

⁴⁶ Ma kə Yesəw kaa ngəci na: «Mbə səəkə na ngəra'wəə dzəkən ghwəy kwərakwə, ghwəy ghwəy ka bənipə kwəma pəhəti Hyala! Sa nzanay, kwəma shəndəkə na ta]əti bər]ci mbəzli ka ghwəy dī ghəshiy məni. Ma ghwəy na, ka ka dəvə ghwəy kaa mbəzli ya jəw mbə nəw kwəma ghwəy vaw. ⁴⁷ Ghwəy ghwəy shiy gwəmanti nga kwəlihi ni wəzəə dzəkən ka gəzə kwəma Hyala bakwamti jijihi]wəyəy, mbə səəkə na ngəra'wəə dzəkən ghwəy. ⁴⁸ Sa gwəmanti ghwəy va kwəlihi vay, a ghwəy zləbavə kwəma mənti jijihi]wəy va dī na gəzə. Sa nzanay, bəkwə bakwamti jijihi]wəy ka gəzə kwəma Hyala, sa dza ghwəy na ghwəy ki na, mba'a ghwəy gwəmanti kwəlihi ka gəzə kwəma Hyala va. ⁴⁹ Va tsəgha niy nə Hyala ghənzə kwa sənata

11:43 11:43 20:46; Mk 12:38-39 **11:47** 11:47-48 SləniKY 7:52

11:49 11:49 6:13

kwəma: “Ta ghwənanakəvəshi ka gəzə kwəmee dzee lə ka kwalee, ka ghəshi dzay, mba'a ghəshi bakwamti nihwəti mbə shi, nihwəti na, mba'a ghəshi sanamiyshi ngəra'wə” kə. ⁵⁰ Ka gəzə kwəma Hyala bakwamti məndi ghala ghava hidfi kiy, tə ghwəy ghwəy mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsa dza Hyalaa kəsli kərhi tsa shi. ⁵¹ Tə *Abel gha məndiy pəslı ndə, ka sar lə bəkwəshi pa' tə Zakari tsa pəslıti məndi va kwa jipə pətsa ka məndi fə shiy ti ta ta Hyala lə ciki tsa nzə. Njasa gəzəwəy ya va na, ta sla ngwəvə dza Hyalaa dzəkən ghwəy, ghwəy mbəzli ndatsə ni, tə mbərkə mbəzli bakwamti məndi va gwanashi.

⁵² Ghwəy ghwəy ka bənipə kwəma pəhəti Hyalay, mbə səkə na ngəra'wəə dzəkən ghwəy, sa nzana mba'a ghwəy bəhwə sənata kwəma Hyalaa dzəmbə dəvə ghwəy, mba'a ghwəy kalay kwal va mbəzliy dı sənata kwəma va, ya ghwəy də'wə ghən tsa ghwəy na sənata ghwəyəw» kə.

⁵³ Ma sa gəzamti Yesəw kwəma va ki na, dza na mba'a bərvay tıba. Dza ka bənipə kwəma pəhəti Hyala, ghəshi lə ka Farisahi ka ghwərvəə dzəkən tərəw, ka dəfəw nihwəti shiy və ghəngən ghəngən, ⁵⁴ ka pəla ngali ci, nda nza naa mbəlikəvəri *kwəma jikir na tə miy ci, ta mbə ghəshiy kwəməvə kwəma dza ghəshiy kəsə ti.

12

*Yesəw yəmə shi bənipə *ka Farisahi lə *is
(Mt 10:26-27)*

¹ Ma ghala pətsa va ki na, mba'a mbəzli gar diwəy diwəy diwəy, basəshi, ka dza tə ndə tə ndə va dənshi. Dza Yesəw mba'a ghati gəzə kwəma pərba kaa mbəzli ta səda ci, ma kə na: «Ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy va is tsa ka Farisahi va. Di naa gəzəy, ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy va ngədipə tsa bəni ghəshi va kaa mbəzli. Sa ka ghəshiy dzay, mba'a ghəshi bəti ghən tsa shi ka mbəzli slar slar ni, a tsəgha na ghəshiw. ² Ya wa kwəma mbəmbə na gwa'ay ta dzəti ngwəla dza na. Ya wa kwəma dza məndiy ghələhwə gəzə nzəy, ta sənata dza məndi. ³ Va tsəgha, ya wa kwəma dza ghwəy gəzəhwə taa nza mbə kwəsliy, ta favə dza məndi havəghwə tə ngwəla. Ya wa kwəma dza ghwəy dāhwəhwə kaa ndə mbə ciki kəli kəliy, ta zlapata kwəma va dza məndi mə dāl pi pərikə tə ngwəla, ka favə məndi» kə.

Ka hazləni ghwəy va ndə ngəri ma, va Hyala pə ghwəy hazləni
(Mt 10:28-31)

⁴ Zhini ma kə Yesəw bə na: «Ma nə ya kaa ngəjwəyəy madigahiray, ka hazləni ghwəy va mbəzliy dzaa mbay pəəsliti vəgha ghwəy ma. Na niva mbəzliy, nihwəti shiy tifa ghəshi dzaa mbay mənti dzəghwakən shi vaw. ⁵ Kadiwəm, e citəjwəy ntsa təbə na ghwəy hazləni və. Va Hyala pə ghwəy hazləni. Ghənzə na ntsaa dzaa mbay pəəsliti ndə, zhini mba'a bərzi və ta zhiniy ndəghambə ntsa va mbə ghwə difa. Ə

gəzanwəy ya, gəla tsava ndə na sa təbə ghwəy hazləni və.

⁶ A ghwəmmə sənay, cifə ka məndiy tanavə 'yegwer tiytiyhi kaa ndə tə dala bakə. Ya tsəgha nzə kiy, ka zamti ghən Hyala ta tsahwəti mbə shi ya kwətinqəw! ⁷ Ghwəy kiy, ya shəti mbə ghən ghwəy gwanashi na mbəra mbəra na ghəshi, kwətinq kwətinq tsa shi gwa'a va Hyala. Njana nzana tsəgha kiy, ka hazləni ghwəy tepə ma. A ghwəy nay, ya njaa na 'yegwer dən tsa shiy, ka zamti ghən Hyala ti shi ya kwətinqəw, hanaba ghwəy ghwəy ke ngəri ki ka na zəzə maa dzəkən ghwəy na» kə Yesəw.

Ka ha'wə ghwəy lə gəzə kwəma Yesəw kaa mbəzli ma

(Mt 10:32-33; 12:32)

⁸ Zhini ma kə Yesəw bə na: «Ə gəzanwəyee, ya wa ntsaa dzaa ni: “Ndə nəw Yesəw nzee nee” kə kwa kwəma mbəzliy, ta gəzə dzee yən Zəghwə yakə ndə ngəri, kwa kwəma ka kwal Hyala kwərakwə: “Tsee ndə na tsatsa” pən. ⁹ Ma ntsaa dza vaa ni: “Sənay ndee Yesəw na yaw” kə kwa kwəma mbəzliy, tsəgha dzee gəzə yən Zəghwə yakə ndə ngəri kwərakwə kwa kwəma ka kwal Hyala: “Sənay tsava ndə yaw” pən.

¹⁰ Ya wa ntsaa dzaa gəzəkə kwəma hwəvə hwəvə naa dzəkənee yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta pəlay dza Hyala mbə nəfə nzə. Ma na ntsaa gəzakən kwəma sawaa dzəkən *Safə tsa Hyala dewdew tsay, ka dza Hyalaa pəlay tsava ndə mbə nəfə tsa nzə teepəw.

11 Mba'a kə mēndi dzaa kəəsəghənjwəy dzəti ngwəwə mbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə, ya dzəghwa kwəma mezhizhə, ya va nihwəti mbəzli dikə dikə ni ta slanjwəy ngwəwəy, sa ka ghwəy tsəhənjwəy na, əntaa ghwəy taa zəzə njasa dza ghwəy mēnti ta mbəliŋwəy, ya kwəma dza ghwəy gəzə ma. 12 Sa nzanay, gwa'a dza Safə tsa Hyala dəwdəw tsaa citənjwəy kwəma dza ghwəy gəzə ghala vici va» kə.

Fir dzəkən ndə gəna tsa kama məhərli və

13 'Wakəwə tsahwəti ndə mbə mbəzliy basəshi va, mba'a madiy, ma kə kaa Yesəw na: «A Metər, gəzanci kaa zədərə a ghəci zləba ghəy təhə shi zəmə ghi tsa dənjəy» kə. 14 Ma kə Yesəw ngəci na: «A madiga, wa ntsaa fəyra ta sləka kwəma kən ghwəy, ya ta təhənjwəy shi ghwəya?» kə. 15 Dzəghwa ma kə kaa mbəzli gwanashi na: «Mənim məhərli, ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy va nəghətaa ghwəy məninjwəy ka mbəzli ka dī gəna. Sa nzana, ya njaa na gəna dənj tsa nzə va ndəy, ka banavə piy gəna va kaa ndəw» kə.

16 Sa gəzəkə na kwəma va ki na, dza na mba'a bəlanakəshi fir. Ma kə na: «A tsahwəti ndə niy nza tibay, ndə gəna ghəci tərənjw. Mba'a veher və. Ma sa zati na za ti shi na, tərənjw shiy mənishi tə veher va. 17 Ma sa nashi na shiy mənishi və tsəgha ki na, dza na mba'a dzay dzəmbə təkə kwəma mbə ghən ci kwətiy, ma kə na: “Njaa dzee mənī tay? Sanay, daw na

pi vəya ta shikə shi zakee ni gwanashi” kə, war ka zəzə kwəma, war ka zəzə kwəma. Ma kə ki na: ¹⁸ “Yawa kadiw na gha ki. E sənay njasa dzee mənti nana ki. A dzee bakwamti gəzhemer ya ni gwanashi, kee dza na mba'ee zhiniy nga ngati ni dikə dikə ni. Kee dza ki na basə basə basaghwa shi zakee kwa shi, lə nihwəti shi vəya gwa'a. ¹⁹ Sa kee mənti tsəgha ki, ma pən taa ni kaa ghən tsee na, a ghən tsee! A shiy mənishi va gha dalala nana ki, dʒaŋ gəna, lə shi zəmə paf paf paf, məkəŋa ta piya gar dʒaŋ. Nana kiy, a pə ghaa dəkəva, ka zəmə shiy, ka sa shi sa, ka vəshi” kə. ²⁰ Ma kə Hyala kaa ngəci na: “Gha niy ya, sa kama məhərli tsa ya jəw tsətsə mbə ghən ci! Avana, ndatsə ndatsə, tə vərđi ndatsə nay, ta mətiŋa dza gha. Sa ka gha mətiŋa kiy, ya shi gha ni gwanashi basəti gha kaa ghən tsa gha na, wa ntsaa dza zəməshia?” kə» kə Yesəw. ²¹ Ma sa kədamti Yesəw bəli fir tsa va, zhəghwa ma kə na: «Ava tsəgha dza naa nza lə ntsaa kəslimbə ghən va war mbə tsəni shiy kaa ghən tsa ci, ma dza kwa kwəma Hyala na, ndə ndərma ghəci» kə.

*Ka zəzə nahwəti kwəma ghwəy ma, banavəm nefer ghwəy gwanay kaa Hyala
(Mt 6:25-34)*

²² Ma ləy hwəm kwəma va ki, ma kə Yesəw kaa *mbəzli ta səda ci na: «Ava va tsəgha nə ya ngəŋwəy kiy, ka kəslimbə ghən ghwəy mbə zəzə kwəmaa dzəkən shi zəməə dzəghwa hwər ghwəy, ya dzəkən shiy dzəkən ghən ghwəy ma.

²³ Sa nzanay, a piy tsa ndə tarəti shi zəmə ndə. A vəgha ndə tarəti shi pa naa dzəkən ghən ci difa, pən. ²⁴ Nashim ghaməkəhi, njasa ka ghəshiy zəmə shiy di. Ka za ghəshiw, ka mənī shiy ghəshi səəkə kwamtiw, tamə və shiw, gəzəm və shiw. Ya tsəgha nzə kiy, Hyala zəmānshi na shiy. Ghwəy kiy, diməba tə ghwəy na kwa kwəma Hyala kən 'yegwer. ²⁵ Mba'a pə ghwəy kəslimbə ghən mbə zəzə kwəma tsəgha kiy, ka dza ghwəy mbay mətsahakən viciy dzəkən na slavəŋwəy Hyala ya jəw nzə na? Ka mbay ghwəy tepəw. ²⁶ Njana nzana kala mbay ghwəy mənti na jəw na kwəma kiy, wa shiy mənishi zəzə ghwəy kwəma tərəŋw dzəkən niy tərmbə shiya? ²⁷ Nashim fəhiy mbərə ghwə tə gamba njasa ka ghəshiy təbə kyasə tsa shi. Ghəshiy, kar ghəshiy mənəhwə sləniw, ka cislivə kwəbeŋer ghəshiw. Ya tsəgha nzə e gəzanwəyəy, ya ndə nja mazə *Saləmanw, ghəci saa niy nza vaa ndə shiy na, səəkə naa pakən kwəban ka təbə nja fəhiy mbərə ghwə va tə gambaw. ²⁸ A ghwəy sənay, mbərə ghwə kiy, ka nzay nza naw, ka ndə nata ndatsə na kwəma gagaw, həzliməy ghənzə shəkəta, mba'a ghwə dzaa ndamti. Ya tsəgha nzə kiy, kar Hyalaa ghasləti, ka təbə wəzə. Hanaba ghwəy ghwəy mbəzli dza naa pakəŋwəy ma kwəbeŋerəy gwərəmti wəzə ki na. Ma ghwəyəy banavə nefer ghwəy ghwəy kaa Hyala gwanashiw. ²⁹ Ka tasə ghən tsa ghwəy ghwəy lə papala shi dza ghwəy zəmə, lə shi dza ghwəy sa, ka zəzə, war ka zəzə dzəkən shi ma.

³⁰ Ma na gəla niva shiyəy, mbəzliy nəw ma Hyala məni shi tikə tə hidfi na shiy tasəva lə pala niva shiy. Na na ghwəyəy, a Didi va ghwəy. Gwa'a sənashi na niy kama va ghwəy shiy. ³¹ Wəzəba bənavə ghwəy nefer ghwəy kaa Hyala na, nza ghenzə sləkəŋwəy. Ma nza Hyala ndaŋwəy niva shiy» kə.

*Ghəra sləni ta shi wəzə ni mə ghwəmə
(Mt 6:19-21)*

³² Ma kə Yesəw difa na: «A mbəzlee ni, ya kala dfaŋ nza ghwəyəy, ka hazləni ghwəy ma. Sa nzanay, a Dəŋwəy tsa mə ghwəmə vəshiy ta bəŋwəy dzəti pətsa dza naa sləkə mə ghwəmə.

³³ A gəzaŋwəy ya, mbalam pamtim səkəm tə shi va ghwəy, nza ghwəy tahaŋavə gəna dza ghwəy kwəməvə ti shi kaa ka ndərma. Pavəm mbəl tsaa hali ma. Di naa gəzəy, ghəra sləni ta shi mə ghwəmə. Sa nzana məbay, ka dza shi va kərəshiw, ka mbə ndə ghəliy kətəghəvay dzəvəgha shiw, ka mbə ləmaa ndəbəhwəshiw.

³⁴ Sa nzana tə pətsa nza shi gha nza bama ti shiy, war tifa ka məhərli ghaa nza kwərakwə» kə.

*Ka ghəra sləniy bə ma hi mbə ndəghə ntsa
ghəranci ghəshi sləni*

³⁵ Zhəghwa ma kə Yesəw ba na: «Pəhətəvaŋwəyəm ta ghəra sləni ya hwəmba, mba'a ghwəy tsə'waghwa ghwə kwa gərəkəwahi ghwəy, kala hi ma ghwəy. ³⁶ Məniŋwəyəm nja

12:32 12:32 Ezay 41:14; Lk 22:29 **12:33** 12:33 Mt 6:19; 6:20; Lk 11:41; 18:22; SləniKY 2:45; 4:34-37; Kwəl 3:1-2 **12:35** 12:35-36 Mt 25:1 **12:36** 12:36 ShiZhŋ 3:20

ka ghəra sləniy ndəghə ntsa ghərançi ghəshi sləni, dzaa zhəkə mbə bə mali. Ya vici hwəm səəkə nay, war favə ma ghəshi har tsa ci na, ka ghwənançi dəgha. ³⁷ Sa dza ntsa ghərançi ghəshi va sləniy zhəghəkəvay kəsashiy, vəshi na va ka sləni va, sa nzana mbə ndəghə səəkə tsa ci ghəshi niy nza, kala hi ma. A gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ta pakən kwəbənər sləni ci dza ntsa va, mba'a pəhantəvay ta ghəra sləni. Ka na dza na, ka harshi a ghəshi nzəyshi. Sa ghəshi nzəyshi na, ka təhanshi shi zəmə ghəci. ³⁸ Mba'a kə ntsa va zhəghəkəvay ya mbə dankala vərđi, ya tə kwa tanja ngələkə, səəkə na ghəshi mbə ndəghə kala bəhwə ma hiy, vəshi na ta niva ka sləni. ³⁹ Favə tə ghwəy kwəma dēe na gəzanwəy wəzə. A ghwəy sənay mba'a kə ndə ghi sənay vəghwə tsa dza ndə ghəliy səəkəə dzakə ghi tsa ciy, ta fə ghən dza na ti. Ka dza naa zlay kwal kaa ndə ghəli ta dzakəw. ⁴⁰ Va tsəgha, ma ghwəy kwərakwə kiy, gwəmatəvanwəyəm ya hwəmba. Sa nzanay, ge'i lə vəghwə tsa təkəti ma ghwəy dzee səəkə yən Zəghwə yakə ndə ngəri» kə.

Ndə ghəra sləni tsa nza məhərli və, lə tsa kama məhərli və
(Mt 24:45-51)

⁴¹ Ma sa gəzəkə Yesəw tsəgha, ma kə Piyer ngəci na: «A Ndə sləkəpə, kwataka kaa ngənəy bəli gha fir tsa ta naa, naa kaa mbəzli gwanashi?» kə.

⁴² Ma kə Yesəw zləbancı na: «Favə tə ghwəy,

e gəzanwəy kwəmaa dzəkən ntsa fəy məndi ta nighəə dzəkən sləni nihwəti mbəzli. Ntsaa fə ghən ta sləni ci, ka ghəra lə məhərliy, kaa ngəci dza ndə ghi tsa ghəranci na va sləniy zlatanavə ndəghwə pətsa kəghi tsa ci, nza ghəci bənsi shi zəmə kaa nihwəti ka sləni kəyba sa ka vici zəmə shiy mənta. ⁴³ Ghala vəghwə tsa dza ndə ghi tsa vaa səəkə, mba'a kə kəsəy ndə sləni tsa ci va, ghəci mbə tsəva lə sləni gəzanci na va wəzə wəzəy, vəshi na ta tsava ndə ghəra sləni. ⁴⁴ Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ta fanambə shi və gwanashi dza ntsa va mbə dəvə ndə sləni tsa ci va. ⁴⁵ Ma mba'a kə ndə sləni tsa va ghavə təkə mbə nəfə tsa ci: “Ka dza ntsee tsa dikə tsaa zhikə bəlanəw” kə, dza na tapə, dzəmbəy mbə didi'wə nihwəti ka ghəra sləni tifa, shiy zhər lə mi'i gwa'a, war ka zəmə shi zəmə ci, ka sa shi sa, ka ghiy, ⁴⁶ war ghəci mbə məni shi ci va tsəgha ki na, ka ntsa ghəranci na va sləni dza vətəghə səəkəy, fəca viciy niy bərkəti ma ndə sləni tsa va səəkə tsa ci, ge'i lə leri y niy bərkəti ma na difa. Sa naa səəkə na, sa' sa' sanamiy ngəra'wə kaa ndə sləni tsa va tərənəw, mba'a dzaa jakayshi tə na shi kwəma lə mbəzliy kəsəvə ma sləni ci va bekir divi.

⁴⁷ Ma ndə sləni tsaa sənashi shi dī ntsa ghəranci na sləni, dza na kala gwəmava ghəci ta sləni va, kala məni ma shi dī ntsa ghəranci na va sləni ghəciy, tərənəw dza məndiy də'wəti.

⁴⁸ Ma na ndə sləni tsaa sənashi ma shi dī ntsa ghəranci na sləni, dza na mba'a təvəti kwəma gar də'wə məndi tiy, jəwə dza məndiy də'wəvə.

Ava tsəgha dza naa nza, ma ntsa banavə Hyala shiy dfaŋəy, shiy dfaŋ dza naa dəw və. Ma ntsa zlanay na sləni dikə nay, tərəŋwba və dza naa dəw sləni» kə.

*Tihəva na sa bəkə Yesəw dzəghwa jipə mbəzli
(Mt 10:34-36; 16:2-3)*

⁴⁹ Zhəghwa ma kə Yesəw ba na: «Ma səəkə tsee tsay, ghwə na sa bəkee dzəti hidfi. Ma tə dfi tsee kə nzay, tsətsə na ghənzə pəhəpəhə. ⁵⁰ Ta sa ngəra'wə dzee ya njaa'a. Mbə hazləni na nəfə tsee tərəŋw, pa' fəca dza naa səəkəy dzəkənee. ⁵¹ Zərkəə bəkee kaa mbəzli nə ghwəy bay na? Awə, a gəzanwəy ya, waa tihə mbəzli na sa bəkee dzəti hidfi. ⁵² Ghala ndatsə, mba'a kə mbəzli kəghi tsa kwətiŋ tsa cifəy, ta tihəvərivashi dza ghəshi. Mahkan nihwəti kwa na shi bəla, ka bə nəfəə dzəkən ni bakə ni va, bakə nihwəti kwa na shi bəla, ka bə nəfəə dzəkən ni mahkan ni va. ⁵³ Ka bə nəfə didiy dzəkən zəghwə ci, zəghwə kwərakwə na, ka bə nəfəə dzəkən dəy. Məməy, ka bə nəfəə dzəkən zha nzə, zha kwərakwə na, ka bə nəfəə dzəkən mbəghəta. Ma mashiy mali na, ka bə nəfəə dzəkən makwa nzə, makwa na, ka bə nəfəə dzəkən shəta» kə.

⁵⁴ Dzəghwa, ma kə Yesəw kaa vərəm tsa tiba va kwərakwə na: «Sa ka ghwəy nashi kwələbi kwa ghwəməy, ta səəkə dza van, pə ghwəy ni, war ghwəla ka gha nighə na, van səəkəy katan. ⁵⁵ Dzəghwa ba, mba'a pə ghwəy nay

safə zhəghəkəvay səəkə ləykə ka viy dzatikəy, a fəghwə səəkəta, pə ghwəy ni, ka gha nighə na məndi mbə fəghwə katan. ⁵⁶ Ghwəy kiy, ka ngədi mbəzli lə kwəma pərikə tə ngwəla nza ghwəy. Mba'a ghwəy sənay nighə pətsa mə ghwəmə lə pətsa tə hidī ta gəzə shiy dzaa məniva kiy, sa wana mbay ma ghwəy sənashi shi dī shiy məniva ni sanaa gəzəa?» kə.

Sləkatim kwəma kwa jipə ghwəy lə ndə mbəz tsa gha

(Mt 5:25-26)

⁵⁷ Ma kə Yesəw bə na: «Wa slən tsa shiy mənishi, mbay ma ghwəy təra na təbə məndiy mənī kwəma də'wə ghən tsa ghwəya? ⁵⁸ Mba'a kə ntsa nza ghwəy mbə həerəva liy harḡaa dzəti ngwəvəy, dzəghə tə gha sləka kwəma va ghwəy li kwa kwalḡwəy, vantaa ghəci dzaa pəmanavəḡa kaa ka sla ngwəvə, vantaa ka sla ngwəvə dzaa pəmanavəḡa kaa ka sawji, vantaa ka sawji dzaa kalaghwaḡa kwa fərshina. ⁵⁹ Ghalaba kiy, ka dza məndiy pəlanḡa tēpə, kala war sa ka gha wamti kwəma gwa'a gwa'a njasa dza məndiy slavəḡaw» kə.

13

Kala zhəghanti nzəy tsa ci kə ndəy, ta zamti piy tsa ci dza na

¹ Ghala vəghwə tsa va ki na, dzəghwa nihwəti mbəzliy nza tə pətsa va mba'a ghəshi gəzanci kwəma kaa Yesəw, ma kə ghəshi na: «A ghəy favə, a Pilatə niy bakwamti ka Galile ghəshi mbə həəni shiy kaa Hyala, dzavədfə miymiy mbəzli

va dzavədfishi lə miymiy shi həəni ghəshi va kaa Hyala, kə məndi» kə ghəshi. ² Ma kə Yesəw zləbanshi na: «Tərənwəba ka Galile bakwamti məndi va mənti na rəfa kən nihwəti ka Galile, va tsəgha bakwamtishim, nə ghwəy sa bərkə ghwəy na? ³ Tibaw, ghwəy kwərakwə ki, e gəzanwəyəy, kala zhəghanti nzəy tsa ghwəy pə ghwəy sana na, ta bəkwə dza ghwəy gwanəwəy nja ghəshi kwərakwə. ⁴ A ghwəy niy favə, a ciki Shiləwe niy ngəzlay dzəkən mbəzli mən lə dəghəsə, mba'a ghəshi bəkwəshi, kə məndi niy ni. Tərənwəba ghəshi mənti na *kwəma jikir na kən nihwəti mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem gwanashi, va tsəgha bəkwəshi ghəshi, nə ghwəy sa bərkəti ghwəy na? ⁵ Tibaw, ghwəy kwərakwə ki, e gəzanwəyəy, kala zhəghanti nzəy tsa ghwəy pə ghwəy sana na, ta bəkwə dza ghwəy gwanəwəy nja ghəshi kwərakwə» kə.

Bəli fir lə bəzakə

⁶ Ma ləy hwəm ki na, dza Yesəw mba'a bəlanakəshi fir tsa, a kə na: «A tsahwəti ndə niy nza tifa, lə tsa və. Dza na ngwəbə ngwəbəti bəzakə kwa tsa ci va. Ma sa kəlita fə va na, dza na tə nahwəti vici mba'a madiy ta ngəli nzə, tsəhə na na, kala kəsata ya ti. ⁷ Ma kə kaa ntsaa ghəra sləni kwa tsa ci va na: “Nata fə na ghay, ndatsə mənta na gar yaw. Kwa mahkana piyee na sana mbə səkə ta ngəli ya nzə, shəy ghənzə ta yati ya. Ghənzə tsəghay bə tsə'i gha kəslamti. A nava ka na nzəyta war ka kəli, ka makamti ngwəla tə za gəmtaa?” kə. ⁸ Ma kə ndə ghəra

sləni tsa va ngəci na: “A ntsee dikə tsa, kadiw, zlata tə piya na na gha diba, e lamti pətsa dzar ta mətsəni nzə, ma nzee tənti məlbə. ⁹ Ghalabay aa ta yati ya mbə piya zhəkə va bərkee. Kala dza kəə yay, nza gha kəslamti ghalaba ki”» kə.

*Yesəw lə nahwəti mali fəca *vici dəkəva ka Zhəwifə*

¹⁰ Ma tə nahwəti vici dəkəva na, dza Yesəw mba'a dzəmbəy mbə *ciki bəsəva tsa ka Zhəwifə. Dza na ka bənanishi kwəma Hyala kaa mbəzli. ¹¹ Mba'a nahwəti mali niy nza tiba gwərapəta va *hil. Piya nzə mən lə dəghəsə niy mənti na lə hil tsa va mbə vəgha nzə. Cəke' hil tsa va zhighəvəri, war mə dəməhwə ghənzə dza, kala mbay ma garə. ¹² Ma sa nata Yesəw mali va na, dza na mba'a harata, ma kə ngəta na: «A mali, a gha mbəliŋa va zəlghwə tsa zhəghəŋa gha tsa və» kə. ¹³ Dza na bəm fati dividivi ci tə mali va, war ghwəla tsəgha na nza'jəw tidid, mali va garəta. Tapə ghənzə mbə fal Hyala.

¹⁴ Ma sa nata ntsaa sləwa ciki bəsəva tsa va nava kwəma tsəgha na, mba'a nəfə tsa ci satiy tərənɯ, sa mbəliŋi Yesəw va mali va fəca vici dəkəva. Ma kə kaa mbəzliy bəsəshi va tə pətsa va ki na: «Vici kwan na sa ka məndiy ghəra sləni ti mbə ləwma kwətiŋ. Mba'a pə ghwəy dī mbəliŋwəy va zəlghwə tsa ghwəyəy, mbə vici kwan na va ka ghwəy səəkə. Ma na vici dəkəvay, mbəli mbəzli tiba fəca nava viciw» kə.

¹⁵ Ma sa gəzəkə na tsəgha, ma kə Ndə sləkəpə ngəci na: «Ghwəyəy, mbəzliy dakə mbəzli lə kwəma pərikə tə ngwəla nza ghwəy. Ya tsamaba ndə mbə ghwəy na, kar pəli məcar tsa ci, ya kwantəmca ci, ta dza ta santa yam fəca vici dəkəva sa? ¹⁶ Mali na kiy, jijiy *Abəraham na, kwa mənə lə dəghəsə na piya nzə ghala zhəghəvəri *ndə jaka tsa Hyala, şanə ghənzə ta mbay garə. Ya sa nzana mbə pəli dəbəkə tsa ghwəy ghwəy fəca vici dəkəva ta sancı yam kiy, hanaba mali na ka məndi zlata mbəli nzə fəca vici dəkəva nə ghwəy na?» kə. ¹⁷ Ma sa gəzəkə Yesəw kwəma va tsəgha na, mba'a ha'wə kəəsəvə mbəzliy niy kanci ghəpə va. Ma mbəzli gwanashi ni nashi ki na, tərənəw ghəshi vəshishi ta slənıhi wəzə wəzə ni va ghərati Yesəw.

Bəli fir lə kwəma cizlə gwəbiri
(Mt 13:31-32; Mk 4:30-32)

¹⁸ Zhəghwa ma kə Yesəw ƒa na: «A shiy tıƒa, nja sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli li shi ghəshi, ¹⁹ lə cizlə gwəbiri dzee yəməti. A ghwəy sənay, mba'a kə ndə mənivə cizlə gwəbiri, mba'a tsənəwəyshi mbə za ciy, ta pəsəshi dza ghəshi, ka ghəshi dza na mba'a ghəshi kəlishi ka fə dikə na. Ka 'yegwer səəkə ki na, ka la ghyeghyer shi mə. Ava tsəgha na lə mazə tsa Hyala kwərakwə ki, jəwə ka naa 'way, ka kəli» kə.

*Bəli fir lə kwəma *is*
(Mt 13:33)

²⁰ Zhini ma kə Yesəw kaa tsahwəti fir ɓa na: «A shiy tifa dzee yəməti sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli lə shi difa. ²¹ Yəmyəm na lə is tsa ka mali vaa tivə jəwə, mba'a tambə mbə ghwəpə gar kiləw bakə mətəkə cifəti, ka gha nighə na pifpirif ghənzə pəkəməvata gwanata. Ava tsəgha na lə mazə tsa Hyala kwərakwə ki, jəwə ka naa 'way, ka kəli» kə.

Gəzə kwəmaa dzəkən miy dəgha te'wə na
(Mt 7:13-14, 21-23)

²² Ma ləy hwəm ki na, mba'a Yesəw tanjəhwə məlməhi ghəngən ghəngən, ta tsəhə mbə məlmə Zherəwzalem. Ghəci mbə dza dza ci vay, kala gəzə kwəma Hyala niy nza na kaa mbəzli.

²³ Ma tə nahwəti vici na, dza tsahwəti ndə ka dəw kwəma və, a kə na: «A Metər, kwataka mbəzli jəwə na shiy dzaa mbəlishi ta naa, njaa?» kə. Ma kə Yesəw ngəshi na: ²⁴ «Ə pə ghwəy jihəva ta dzəkə kwa miy dəgha te'wə na. Sa nzanay dən na mbəzliy dzaa dzəghə dzəkə kwa miy dəgha va, kala dza ghəshiy mbay dzəkə, e gəzanwəy nee ki.

²⁵ Kala dza pə ghwəy jihəva ta dzəkə kwa miy dəgha vay, sa ka ndə ghi dza na, disl dza naa kalay dəgha ci, mba'a kwəbəlay kəyɓa kəyɓa. Ma ghwəy na ghwəy ki na, pərikənwəy ghwəy taa nza tə ngwəla. Ka ghwəy ghavə na, ka dəmdəmə gəzli miy dəgha. Ma pə ghwəy taa ni na: “A Metər, ghwənamtənyəy dəgha” pə ghwəy taa ni. Ma kə taa ni ngənwəy naci ki na: “Ka ghwəni yaw, sənay ya nda dza kwama tsahwə

ghwəyəw” kə taa ni. ²⁶ Ma pə ghwəy dzaa ni ngəci ki na: “A ghəy niy zəməhwə shiy jakə lə gha, ka sa shiy lə gha. A gha niy bənəhwə shiy kaa mbəzli dzar kwa kweler mbə məlmə ghəy” pə ghwəy taa ni. ²⁷ Zhəghwa ma kə ndə ghi tsa va dzaa ni ngənəwəy diba na: “Waa sənay ya nda dza kwama tsahwə ghwəyəw, satim barvanəwəyəm vəghee gwanəwəy, ghwəy mbəzli ka məni kwəma jikir na ni” kə dzaa ni. ²⁸ Sa ka ghwəy nashi kar Abərahəm lə *Izakə, mba'a *Zhakwapə, mba'a ka gəzə kwəma Hyala gwanashi, ghəshi mbə Mazə tsa Hyala, ma ghwəy na, mbəzli bazlakəvəri məndiy dzəti ngwəla, e gəzanəwəyəy, war ə dza ghwəy wahə, ka pərə sli'i ghwəy. ²⁹ Ta səkə dza mbəzliy dza ya pa' səkə kwa ghwəmə lə njasaa dzəghwa məkwi, lə səkə kwa həci, lə zhəkə dzati kwa məw, ta nzəy ka zəmə shiy tə pətsa sləkə Hyala. ³⁰ Ghalaba kiy, nihwəti mbəzli mbə mbəzliy 'wa kwəma nanay, ka mbəzli ləy hwəm dza ghəshiy zhəghəshi. Ma nihwəti mbə mbəzli ləy hwəm sana na, ka mbəzli kwa kwəma ghəshi taa zhəghəshi ghalaba» kə Yesəw.

Hwər tsa Yesəw mbə zhanci ta mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem
(Mt 23:37-39)

³¹ Ma ghala vəghwə tsa va ki na, dza nihwəti *ka Farisahi mba'a ghəshi səkəshiy dzəvəgha Yesəw. Ma kə ghəshi ngəci na: «Barvanə tikə, a gha dzanəa dzəti tsahwəti pi, sa nzanay, mbə pəla pəəslina na mazə *Erədə» kə ghəshi ngəci.

³² Ma kə Yesəw ngəshi na: «Mbalam, gəzancim kaa saa tsəhwəliyə va tərənjw tsa. Ma pə ghwəy ngəciy: “Avanara mbə tihə hyeler səvəri mbə mbəzli, ka mbəli ka zəlghwə, ndatsə lə həzlimə. Ma tə kwa mahkana viciy, gwa'a dza slənee nza, kə ntsa va” pə ghwəy kaa ngəci» kə. ³³ «Ya njaa nay, war ta nəw kwal tsee dzee, ndatsə, lə həzlimə, lə vəghwə tsa həzlimə gwa'a. Sa nzanay, ka təbə na məndiy pəəsli *ndə gəzə kwəma Hyala tə tsahwəti pi kala war mbə məlmə Zherəwzaleməw» kə.

³⁴ Dzəghwa ma kə Yesəw na: «A mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem, ghwəy bakwamti na ka gəzə kwəma Hyala, mba'a ghwəy pa'wamti mbəzli Hyala ghwənashi na lə hərəzli, ka bakwamtishi. Dañ na səddee mbə pəla basətənjwəy, ta ndəghwənjwəy, njasa ka kwəkwəla vaa basambə kwərtiti nzə mbə bəkəbəkə nzə. Dzəghwa kala zləba ma ghwəy. ³⁵ Ə gəzanwəy ya nana kiy, ta banti dəvə nzə dza Hyala tə məlmə ghwəy. Ə gəzanwəy ya, ka zhini ghwəy nara ghwəla tepəw, pa' fəca dza ghwəy gəzəə dzəkənee: “Təfanati miy tsa nzə Hyala kaa ntsaa səəkə mbə slən tsa nzə ghənzə kwa sləkəpə” pə ghwəy» kə Yesəw.

14

Yesəw lə ndə zəlghwə

¹⁻² Ma fəca nahwəti *vici dəkəva ka Zhəwifə na, mba'a Yesəw dzəkəy dzəkə ghi tsa tsahwəti ntsa dikə tsa mbə *ka Farisahi ta zəmə shiy.

Dzəghwa tsahwəti ndə gwərapəy ghəci va zəlghwə pəpə, mba'a səəkəə garəy vəgha. Ma mbəzli kəyba na, war ə ghəshiy fə ghən ta Yesəw, ta nighə shi dza naa məni fəcava. ³ Ma sa nay Yesəw tsəgha na, dza na ka dəw kwəma va *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala, lə va ka Farisahi, ma kə ngəshi na: «Ndapə kwal kwəma pəhəti ghwəmmə ta mbəli mbəzli fəca vici dəkəva ta naa, na kala ndapə na?» kə ngəshi. ⁴ Dza mbəzli va shalal ghəshi nzəyshi, kala dī ma zləbanci kwəma. Dza Yesəw ki mba'a fakən dividivi ci kən ghən zal tsa va, mba'a mbəlanti. Sa mbəlanti na na, mbalaa jighi, kə kaa ngəci, ka dzay ntsa va.

⁵ Zhəghwa ma kə Yesəw kaa mbəzli va ki na: «Mba'a kə ndə mbə ghwəy sana lə zəghwə və, ya məcar na sa və, dzəghwa na mba'a bəghwa tərə kwa wawərə fəca vici dəkəvay, nza ghwəy dza ta bəə səəmə tībata sa?» kə kaa ngəshi.

⁶ Ma sa favə mbəzli va tsəgha na, shaŋ ghəshi ta mbay zləbanakə kwəmaa dzəkən kwəma va, shalal, ghəshi nzəyshi.

Njasa ka gha har mbəzli ta zəmə shiy

⁷ Mbəzli harassim vaa dzakə ghi tsa va ta zəmə shiy na, war pətsa wəzə tsa ghəshiy təra ta nzəy ti, mbalaa na Yesəw fəti ghən ti shi. Dza na tapə dzəmbəy mbə bəlanshi fir ki, ma kə ngəshi na: ⁸ «Mba'a kə ndə harvəŋa ta zəmə shiy mbə bə maliy, əntaa gha dzaa nza, tsəhəŋa ma gha na, ka nzəy tə pətsaa gwəra wəzə tsa ma. Sənay

gha nda tsahwəti ndə tifa mbə mbəzli harashi ntsa va tərənwfə ti bama kaa ngənaw. ⁹ Ka gha nighə na ntsaa harənwəy va ta zəmə shiy səəkə kəsəŋa, a kə taa ni ngənə na: “Satiŋa zlanay tsava pi kaa ntsa” kə taa ni. Ghalaba ki na, lə ha'wə lə ha'wə dza ghaa dza ta zhiniy nzəy zhəkə ləy hwəm mbəzli ki. ¹⁰ A ka gha mənə ndə kə harvənə ta zəmə shiyəy, tsəhənə ma ghay, mba'a gha dzaa nzəyŋa tə pətsaa kəray. Ma sa ka ntsa harənwəy va səəkə ki, ma kə dzaa ni ngənə na: “A madiga, satiŋa tikəə dzəghwa pi nzəy tsa wəzə tsa tsa” kə dzaa ni. Ma tsəgha ghalaba kiy, bama tərənw dza naa nza tə gha kwa kwəma mbəzli dza ghwəy zəmə shiy li shi gwanashi. ¹¹ Sa nzanay, ya wa ntsaa kəliti ghən tsa ciy, ta zhəghəti dza Hyala ka ntsa jəw tsa. Ma ntsaa zhəghəti ghən tsa ci ka ntsa jəw tsay, ta mənəti dza Hyala ka ntsa dikə tsa» kə Yesəw.

¹² Dzəghwa, ma kə kaa *ndə Farisa tsaa harvə va ki na: «Mba'a pə gha tati shiy ta har mbəzliy, əntaa gha haka madigahiŋa, lə ngwarməhiŋa, mba'a manhiŋa, mba'a ka ghalahiŋa nza shiy və shi ma. Sa nzana, mba'a pə gha harvəshiy, ta harŋa dza ghəshiy dza ta zəmə shiy fəcahwəti kwərakwə. Ghalabay shi gha va dza ghəshiy zhanavəŋa. ¹³ Mba'a pə gha tati shiy ta har mbəzli ta zəmə shi mbə makwaghwa ghay, ka cicikwə, lə mbəzli məti məti vəgha ni, lə vədevəder, mba'a ghwəlefesli, pə gha dzaa har. ¹⁴ Ghalaba kiy, ta vəshi dza ghaa dza, sa nzana kala dza ghəshiy mbəə zhanavəŋa shi gha va.

Ma nza Hyala də'wə ghən tsa nzə zhanavəŋashi ge'i lə vici dza mbəzliy məni kwəma dfi Hyalaa zhiyəmə kwa kwəli» kə.

Bəli fir lə kwəma har mbəzli ta zəmə shiy mbə makwaghwa

(Mt 22:1-10)

¹⁵ Ma sa favə mbəzli tifa va mbə zəmə shiy kwəma gəzəkə Yesəw va tsəgha, ma kə tsahwəti ndə mbə shi kaa Yesəw na: «Vəshi na ta ntsaa dzaa zəmə shi zəmə tə pətsa sləkə Hyala sa» kə. ¹⁶ Ma kə Yesəw kaa zləbanci kwəma va lə fir na: «Favə tə gha, a tsahwəti ndə niy nza tifa, dza na mba'a tati shi zəmə dəŋ tərəŋw, ta haka mbəzli dəŋəŋ tərəŋw ta zəməshi. ¹⁷ Ma sa mənta vici zəmə shi zəmə va na, da' haray ntsaa ghəranci sləni, mba'a ghwəŋay kaa mbəzli har na va. Ma kə ngəci na: “Mbala, ma pə gha kaa mbəzli haree va ta zəmə shiyəy: Səəkəm, gwa'a gwa'a nakamtəvashi shi zəmə, pə gha ngəshi” kə. Tsəgha na, kə ndə sləni tsa va, mba'a dzaa gəzanshi tsəgha. ¹⁸ Ya wa ndə mbə shi gwanashi na, war kwal vəya na yaw, kwal vəya na yaw, kə ghəshi gwanashi. Ma kə kwa taŋa ndə na: “Wa e pavə za, 'war'war tifa, ta dza ta nighəti za va dəe, ka dzee tsəhəra mbə zəmə shi zəmə vaw, titihwə ə cə'wəŋee, yaŋ pə gha na gha!” kə. ¹⁹ Ma kə tsahwəti ba na: “E pavə slay ka zee, ngwər cifə, ta dza ta dzəghəshi dəe, ka dzee tsəhəra mbə zəmə shi zəmə vaw, titihwə ə cə'wəŋee, yaŋ pə gha na gha!” kə. ²⁰ Ma kə tsahwəti ba na: “Yəŋəy, 'war bə mali nzee, va tsəghay, ka dzee tsəhəraw” kə.

²¹ Sa favə ndə sləni tsa va kwemer shi va gwanashi na, ənkwa kə. Dza na mba'a zhəghəkəvay dzəvəgha ntsa ci va dikə tsa. Səəkə na cəke' zhananavə kwemer gəgəzəkə mbəzli va va kaa ngəci. Ma sa favə ndə ghi tsa va kwəma gəzəkə mbəzli va va na, mba'a nəfə tsa ci satiy tərəŋwəy. Ma kə kaa məgəla tsa ci va na: “Mbala dzar tə ləwmahi, lə dzar kwa kweler dzar mbə məlmə, a gha harashida ka ndərma, lə mbəzli məti məti vəgha ni, lə ghwəlefesli, mba'a vədəvəder” kə. ²² Tsəgha na, kə ndə sləni tsa va, mba'a dzaa mənti tsəgha. Dzəghwa na mba'a zhikəy. Ma kə kaa ntsa ci dikə tsa na: “A ntsee dikə tsa, e harashi mbəzli va njasa gəzəkəra gha va nee, dəŋ səəkəshi mbəzli. Ya tsəgha nzəy, a tsahwəti pi nzəy tərmbə” kə. ²³ Ma kə ndə ghi tsa va kaa ndə sləni tsa ci va na: “Mbalaa dzəghwa kweleriy dzəmti, lə dzar kwa kweler slehə slehə ni, a gha dzaa cə'wə mbəzli kəsashi gha gwa'a, ta səəkə ghəshi, ta mbə ghi tsee təhəy va mbəzli. ²⁴ A na mbəzliy niy ghee vaa har, kala səəkə ghəshi nashi, e gəzanay, ndə mbə shi ya kwətij mba'a dzaa tsəhəməy shi zəmee vaw” kə» kə Yesəw.

*Njasa dza ndəə mənti ghəci kəə dī məniy ka ntsa ta səda Yesəw
(Mt 10:37-38)*

²⁵ Ma tə nahwəti vici na, mba'a Yesəw kafəy ta dza, lə mbəzli dəŋ kwasəbə. Ma ghəshi mbə kwal tsəgha na, 'wakəvə na, tərəd zhəghətəvay ləy hwəm, ma kə kaa ngəshi na: ²⁶ «Mba'a kə

ndəə səəkə ta nəwray, tərəŋwba yən kə ndə dzaa di kən kar dəy, lə mbəghəy, lə mali ci, lə ndərazhi ci, mba'a ngwarməhiy. Tərəŋwba yən kə taa di ya kaa ghən tsa ci də'wə ghən tsa ci. Kala tsəghay, ka mbay tsava ndəə mənıy ka ntsa ta səfa yaw. ²⁷ Kala kafəy kə ndə ta nəwra, mba'a zləbavə lə mətitay, ka mbay tsava ndəə mənıy ka ntsa ta səfa yaw.

²⁸ A ghwəy sənay, mba'a kə ndə mbə ghwəy di nga ciki tsa ci sanay, a dza naa nzəyəy di, ka na dza na, mba'a təkamti gəna dza naa zamti ta nga ci. Ka na dza mba'a nıghəti nda wəkə na gəna və ta kədamti sləni va. ²⁹ Vantaa dzaa nza, mba'a dzaa ghati fə səfa ciki na, dza walwal kwəma gəna mananati kala dzaa mbay kərnəmıti. Ma sa ka mbəzli nashi nıva shıy ki na, ka ghəshıy dza tapə mbə 'wəshi ci. Ma kə ghəshi dzaa ni na: ³⁰ “Nayəm tsava ndə dia mbəzli ni, mba'a niy ghati fə səfa ciki ndəndəta na, dzəghwa kala mbay ghəciy kərnəmıti!” kə ghəshi dzaa ni.

³¹ A ghwəy sənay tsəgha na lə mazə dıfa. Mba'a kə tsahwəti mazə di dza ta mbəz lə tsahwəti mazə nja ghəci sanay, das dza naa nzəyəy di, ka na dza mba'a təkəti wəzə, nda nza naa nza gar kafəy lə ka sawji bələkwə bələkwə mən, ta dza ta mbəz lə mazə tsaa səəkə va lə ni ci ka sawji bələkwə bələkwə bakə mətsəkə. ³² Ma sa ka na nıghəti, kala gar mbay ghəciy dza ta mbəz lə mazə tsa vay, ta ghwənəghə mbəzli dza naa dza kaa mazə tsa di na va mbəz li ghəci kərakəy, ta cə'wə zərkə və, ta dəpanti mbəz tsa

va. ³³ Nay ghwəy kiy, tsəgha dza naa nza lə ghwəy kwərakwə. Ya tsamaba ndə mbə ghwəy, kala zlashi shi və gwanashi kəy, ka dza naa mbay məniy ka ntsa ta sədəyew» kə Yesəw.

Bəli fir lə məzlir kama məəli mbə shi
(Mt 5:13; Mk 9:50)

³⁴ Ma kə Yesəw diba na: «Məzlir nashiy, wəzə jəw na ghəshiw, ma mba'a kə ndezhekə kərəy mbə shiy, njaa dza məndiy zhiniy zhanambə ndezhekə tsa va ghwəla kia? ³⁵ Naa tərmbə kiy, war a ka məndiy shəkəy pəsər tsa va dzəy tə ngwəla. Sa nzanay, ka gwəmati er ghwəlaw, wəzə na ta dzəmbə zaw. Zhini diba na, məniy naa məlbəw, tsəgha.

Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci ghən ta kwəma va!» kə Yesəw.

15

Bəli fir lə təmbəkə tsaa niy zay mba'a ndə pəlavə sa ci

(Mt 18:12-14)

¹ Dzəghwa ka *dəwan ghəshi lə nihwəti mbəzliy məni *kwəma jikir na, mba'a ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw ta fa kwəma gəzə na va. ² Ma sa nashi *ka Fərisahi lə *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala na, tapə ghəshi ta ngwəzlimə kwa jipə shi, ma kə ghəshi na: «Ntsay, mbə ka'wə mbəzli jikir ni na, ka zəmə shi zəmə li shi» kə ghəshi.

³ Dza Yesəw mba'a bəlanakəshi fir tsa ki, ma kə na: ⁴ «Favə tə ghwəy kwəma dzee na ta gəzə. Sənzənvay, ya ndə mbə ghwəy lə tənkesli və bələkwə, dza tsahwəti mbə shi kwətiŋ mba'a zay na, nza'jəw ghəci dzaa zlashi ni məslidə mətsəkə məslidəti ni va tifa kaa ntsa makə ghəshi shiy li, kaf kafəy ta pəla tsaa zay va kwətiŋ tsa, ka pəla, ka pəla, pa' sa ka na kəsay sa ci sa. ⁵ Sa ka na kəsay sa ci kiy, tərəŋw dza naa vəshiy. Ka na dza tsəŋ bəvə sa ci, bəm fati tə wəri, ⁶ ka dzay jighi. Sa ka na tsəhəy kəghiy, ka na dza da' da' harashi madigahiy lə ka ghalahiy. Ma kə dzaa ni kaa ngəshi na: “A mbəzlee, vəshim kwasəbee, sa nzanay, e kwəməvə təmbəkə tsee va niy zay” kə dzaa ni» kə Yesəw.

⁷ Ma sa kərəmti Yesəw bəli fir tsa va, ma kə na: «War tsəgha dza məndiy vəshi mə ghwəmə ta ntsa jikir tsa kwətiŋ, ghəci tsati titihwə kwa kwəma Hyala. Tərəŋwba ti dza məndiy vəshishi kən ni məslidə mətsəkə məslidəti ni va tərmbə bərkəti ghən tsa shi ka mbəzli slar ni, kala təkə ma tsanta titihwə ghəshi kaa Hyala» kə Yesəw.

Bəli fir lə kwəma gənaa niy zata, zhini mba'a məndi kwəməvə

⁸ Zhini Yesəw ba, mba'a bəlanakəshi tsahwəti fir, ma kə na: «A nahwəti mali niy nza lə mbəl mən, dzəghwa tsahwəti kwətiŋ mba'a zay. Nza'jəw ghənzə tsəraghwa ghwə kwa gərkəwa, ta pəla pətsa mbə ciki tsa nzə wəzə, ka pəla, ka pəla, mba'a kəsay sa nzə. ⁹ Ma sa kəsay nay, dza

na da' da' harashi madigahita, lə ka ghalahita. Ma kə kaa ngəshi na: “A mbəzlee, vəshim kwasəbee, sa nzanay, e kwəməvə mbəl tsee va niy zay” kə» kə Yesəw. ¹⁰ Ma sa kədfamti Yesəw bəli fir tsa va, ma kə dība na: «Ə gəzanjwəy ya, ta vəshi dza ka kwal Hyala ta ntsa jikir tsa kwətij, ghəci kə tsati titihwə kaa Hyala» kə Yesəw.

Bəli fir dzəkən zəghwəə niy zay, mba'am kwəməvə

¹¹ Zhəghwa ma kə Yesəw kaa tsahwəti fir bə na: «A tsahwəti ndə niy nza tibay, bakə ndərazhi və. ¹² Dzəghwa ma kə tsa jəw tsa kaa dəy tsa va na: “A di, ndara ni ya shi zəmə ghiy niy dzee zəmə mbə ghi tsa gha” kə. “Tsəgha na” kə didi tsa va, dza na mba'a təhanavərishi shi və kaa ndərazhi ci va bakə ni.

¹³ Ma ləy hwəm hi jəw ki na, dza zəghwə jəw na va, mba'a papamti səkəm tə ni ci shi zəmə ghi gwanashi. Dza na pəkəw dzay lə gəna ci vaa dzəti nihwəti hidī kərakə. Ma sa tsəhəy na tə pətsa va na, dza na ka lidī gəna va, war ka lidī, war ka lidī. Kə pənjw ladamti gəna va mbə məni badaway.

¹⁴ Ma sa kədfita gəna ci va gwa'a ki na, dzəghwa ma mba'a mənta tərənjw tə hidī nza na va. Mba'a ndərma ghati dzəkən ki. ¹⁵ Dzəghwa na, mba'a dzay dzakə tsahwəti ndə mbə məlmə va, ta dəw sləni və. Mba'a ntsa va ghwənay ta makə ngəreder ci kwamti. ¹⁶ Ma ghəci mbə makəshi ki na, ka ghəranci maa nza tərənjw. Ka dī kwəməvə ghəciy nza ya fəhi ka məndiy

shakanshi kaa ngøreder va dzəghwa miy tsa ci na, a ka di ɓanci shi məndiw.

¹⁷ Dza na tə nahwəti vici, mba'a dzəmbəy mbə təkə kwəmaa dzəkən nzəy tsa ci, ma kə na: “Sənzənvay, ka ghəra sləni kəghi tsa dirəy, dānshi na shi zəmə və shi, ka mbay ghəshiy zəmantishiw. Ma yən nee ki na, war ka məti va ma tikə. Əm, awə. ¹⁸ Wəzəɓa zhəghəvee zhəvəgha dirə na. Ma pən dzaa ni ngəci sa kee tsəhəra vəghay, a Di, e mananati *kwəma jikir na kaa Hyala, lə kaa ngəɲa gwa'a. ¹⁹ Nanay, məndee gar zhini ghaa harda ka zəghwə gha ghwəlaw. War mərshi ma ghaa məntəra, nja tsahwəti ndə ghəraɲa sləni gwa'a tsəgha, pən, dzaa ni” kə. ²⁰ Ma sa təkamti na tsəgha na, dza na mba'a madiy ta dzay dzəvəgha dəy.

Ka dza, ka dza, ka dza ghəci. Ma ghwəla ghəci mbə kwal kərakə vəgha ghi na, mba'a dəy tsa va nighəvə tsəgha. Dza hwər tsa ci ka zhanci ti. Kə ka kəsli bali ta dza ta kwəmə li. Sa kwəməti ghəshi na, dza na hwətəm hwətəməvə zəghwə ci va. ²¹ Ma kə zəghwə va ngəci ki na: “A di, e mananati kwəma jikir na kaa Hyala, lə kaa ngəɲa gwa'a. Məndee gar zhini ghaa harda ka zəghwə gha ghwəlaw” kə. ²² Ma kə didi tsa va kaa ka sləni ci na: “Mbalam kyanwkyanw a ghwəy ɓəkə ləkwəsaa gwəramti wəzə, nza ghwəy panakən, mba'a ghwəy pəlakə shi kwa dəvəə səranaghwashī kwa dəvə ci, pəla' kaa kwəkweher, pa' mbə səɗa ci. ²³ Mbalam kəsəkəm kəbə ghwəmmə va kəliti ghwəmmə, a ghwəy slanti, a ghwəmmə ta, ta zəmə ngəslə

ngəslə ghwəmmə, ka vəshi tərəw. ²⁴ Sa nzana, ma zəghwee na nay ghwəyəy, nja ntsaa mətiy mba'a zhiniy zhakatiy mbə məti na. Ra'i niy zay na, dzəghwa mba'ee zhiniy kwəməvə see” kə. Sa gəzəkə na tsəgha na, mba'a ka sləni ci manamti kwəma va gwa'a. Dza tsə mba'a ghatəvata tərəw lə vəshi tsəgha ki.

²⁵ Məniva shi va gwanashiy, kwamti niy nza tsa dikə tsa va zəghwə. Ma ghəci mbə səəkə, war sa kətikəvay na ndəkwə lə ghi tsa shi na, mba'a favə tsa shiy, lə cəm, ka tsə məndi. ²⁶ Ma sa tsəhəy na kəghi na, dza na da' harvə tsahwəti ndə mbə ka sləni dəy va, ka dəw kwəma və: “A shiy mənishi shəka?” kə. ²⁷ Ma kə ntsa va ngəci na: “Waa zəmənə zhəkəy na, ma slanti dənə kəbə kəliti ghwəmmə va, sa nzana mba'a zhiniy kwəməvə sa ci kwəriŋ, va tsəgha tsə məndi, ka vəshi tərəw” kə.

²⁸ Ma sa favə tsa dikə tsa va zəghwə kwəma va tsəgha na, mba'a nəfə tsa ci satiy, kala zləba dzakə ghi ghəci. Dzəghwa dəy mba'a səvəriy, kə ka cə'wə zəghwə ci va, a ghəci dzakə ghi. ²⁹ Ma kə kaa dəy na: “A di, nighətiy piya dənə na ghala nza ghwəm, war mbə məniŋa slənee, səəkəe tanəti kwəma gəzara gha ya namabaw. Ya tsəgha nzə kiy, səəkə ghaa kəsavəra ya 'wəgə ta zəməhwə shi zəmee lə vəshi ghəy lə madigahiraw. ³⁰ Ma war sa səəkəy zəghwə gha na danəramtənə gəna gha mbə ghwərghwər na, mba'a gha kəsəvə kəbə kəliti ghwəmmə na, pəf gha hənənəy” kə.

³¹ Ma kə dəy ngəci ki na: “A zəghwee, gha na na ghay, ghwəm na lə gha ya hwəm̄ba. Ya wa shi vəya gwa'ay, shi gha na ghəshi kwərakwə. ³² Nanzə kiy, aa təbə ghwəm tsə, ka vəshi tərənw ta zəmən̄a tsa. Sa nzanay, nja ntsaa mətiy va, zhini mba'a zhakatiy mbə məti na. Sa nzanay, aa niy zay, dza mba'ee zhiniy kwəmavə, sana” kə» kə Yesəw.

16

Fir dzəkən ndə fə shiy tsa tsəhwəli tsəhwəli tsa

¹ Dzəghwa ma kə Yesəw kaa *mbəzli ta səfa ci na: «A tsəhwəti ndə gəna niy nza tifa, lə ntsa ka naa fə shi ci və ta ndəghwəshi tifa. Ma tə nahwəti vici na, ndəs məndi səəkəshiy gəzanci, ma kə məndi ngəci na: “A ntsa fə gha va shi gha vəə lilidi shi gha va” kə məndi kaa ngəci.

² Ma sa favə na tsəgha na, dza na da' harvə ntsa va. Ma kə kaa ngəci na: “E favə məndiy gəgəzə kwəma dzar kwa kabaka gha. Ca cikəvərida njasa mənəhwə gha sləni gha. Na neyey, ka zhini ghaa ndəghwəra shi ya ghwəlaw” kə.

³ Ma sa favə ndə fə shiy tsa va kwəma va tsəgha na, dza na ka zəzə kwəma dza naa məni, ma kə na: “Vanay ta bantəra dī ntsee tsa dikə tsa mbə fə shi ci ni. Sana kiy, njaa dzee ta məni kee ghaa kwəmavə shi zəmə kia? E dza ta za, pən na, bərci vəya gar zaw. E cə'wə shiy va mbəzli, pən ba na, kwəma ha'wə ha'wə na na tərənw diba” kə. ⁴ Dza na mba'a təkəvə nahwəti kwəma. Ma kə na: “E sənay njasa dzee mənti, madiga dzee məni tə mbəzli, ma sa ka ntsee dikə tsa bantəra

mbə sləniy, nza mbəzli va kəsəvəra bekir dəvə taa nza kəghi tsa shi” kə. ⁵ Dzəghwa na, da' da' haharashi mbəzliy niy bə bəhwə temer va ntsa ghəranci na va sləni gwanashi. Sa səəkəshi ghəshi na, dza na ka harshi kwətiŋ kwətiŋ. Ma kə kaa kwa taŋa ndə na: “A pənəy, shiy hwəm na təm tsa ntsee dikə tsa va ghaa?” kə. ⁶ Ma kə ntsa va ngəci na: “Təm in gwanḡwanḡ tsa dikə tsa diwəy na sa ci vəya” kə. Ma kə ndə fə shiy tsa va tsəgha ki na: “Vanta zliyaa niy tsasliti məndi va təm tsa va ti. Ca taŋtaŋ nzəyŋa tsasliti, gwanḡwanḡ cifə mətəkə na sa ci vəya pə gha” kə. ⁷ “Ya ghay təm shiy hwəm nəwŋa ntsee dikə tsaa?” kə. Ma kə tsa va na: “Təm bəhwə ha diwəy cifə na sa ci vəya” kə. Ma kə ndə fə shiy tsa va ngəci na: “Vanta zliyaa niy tsasliti məndi va təm tsa va ti. Ca tsasliti bəhwə ha diwəy fadə na sa ci vəya pə gha” kə.

⁸ Ma sa favə ndə shiy tsa va kwəma mənti ndə fə shiy tsa ci va gəmgəm tsay, mba'a falti, sa nzana mba'a mənti tsəhwəli mbə sləni ci va» kə Yesəw. «E gəzaŋwəyəy, a mbəzli tikə tə hidfi taŋəti mbəzli mbə waŋ pi tsa Hyala tə tsəhwəli mbə sləni kwa jipə shi» kə.

⁹ Ma kə Yesəw diba na: «E gəzaŋwəy nee kiy, ma gənay, shi tikə tə hidfi na, ə pə ghwəy tahanavə gəna va ghwəy kaa mbəzli, ka məni madiga ti shi. Ma sa ka gəna ghwəy kərətay, a Hyala dzaa zləbavəŋwəy kwa kwəma nzə mə ghwəmə.

¹⁰ Ma ntsaa kəsəvə ghəra sləni jəw na bekir

diviy, tsəgha dza naa mbay ghərati na dikə na sləni kwərakwə. Ma ntsa ghərati sləni jəw na lə gwəfəy, tsəgha dza naa ghəra na dikə na sləni kwərakwə. ¹¹ Kala mbay pə ghwəy ghərati sləni wəzə bekir divi lə gəna tikə tə hidī ni sənzənva kiy, njaa dza ghwəy mbay ghərati sləni lə naa gwəramti gəna dza Hyala bəjwəy kia? ¹² Kala mbə pə ghwəy ghərati sləni wəzə bekir divi lə ni ndə shiy ndəjwəy na kiy, ka dza Hyalaa ndəjwəy ni dī na bəjwəy shiy ka shi ghwəy ki na?

¹³ Ndə ghəra sləni tifa, mba'a dzaa mbay ghərati sləni kaa mbəzli bakə yəmyəməw. Bañ dza naa dī kwəma tsahwəti, ka ndərə na tsahwəti. Ka na dza na, ka mananci sləni kaa tsahwəti lə kwal, ma kaa tsahwəti na kala məni ma lə kwal. Ava tsəgha na kwərakwə ki, ka mbay ghwəy ghərati sləni bakə bakə, ka ghəra kaa Hyala, zhini mba'a ghwəy banavə məhərli ghwəy kaa gənaw» kə Yesəw.

*Yesəw lə *ka Farisahi*
(Mt 11:12-13; 5:31-32; Mk 10:11-12)

¹⁴ Ma Yesəw mbə gəzə kwəma va ki na, cəke' ka Farisahi favə. Dza ghəshi ka 'wəshi Yesəw, sa nza ghəshiy ka dī gəna. ¹⁵ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ghwəyəy, a ka ghwəy kəli ghən tsa ghwəy kwa kwəma mbəzli nzam mbəə ni, mbəzli slar slar ni nza ghwəy, kə məndi. Na Hyalay, aa sənashi nefer ghwəy njasa nza ghəshi. Sa nzana, shi ka ndə ngəriy nighəti nja shi difədibə niy, shi gəmgəm ni tərəjw na ghəshi va Hyala.

16 Kwatanjay a kwəma pəhəti *Məyizə, lə zliyahı ka gəzə kwəma Hyala mbəradzə niy nza tıba, ghənzə na sa niy nəw mbəzli, ka sar pa' tə vəghwə tsa səəkəy Zhaŋ tsaa mənıpə *batem. Ma sa səəkəy Zhaŋ kiy, mbə gəzə Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən njasa sləkə Hyala mbəzli nza məndi pa' ndatsə. Ya wa ndə ki na, mbə jihəva ghəci lə bərçi ta tsəhə mbə mbəzli sləkə Hyala va. 17 Ya tsəgha nzə e gəzanjwəyəy, tıba na *kwəma pəhəti Hyala ghwəlata, tanjanba ghwəmə nata ghwəy na lə hidi nashi ghwəy ni dza naa kədishi kən tamti shiy gwəra jəw ni mbə kwəma pəhəti Hyala.

18 Ə zhinee gəzanjwəy dıba, ya wa ntsaa təhamti mali ci, dza na mba'a bəvə nahwəti maliy, a ntsa va mənti ghwərghwər. Ma ntsaa dzaa bəhwə mali təhamti zata va dibay, a ntsa va mənti ghwərghwər kwərakwə» kə Yesəw.

Kwəmaa dzəkən ndə shiy tsa tərənjw tsa ghəshi lə Lazar

19 Ma kə Yesəw ba na: «A tsahwəti ndə niy nza tıbay, ndə shiy tsa tərənjw tsa ghəci niy nza. Ka dza ləkwəsahi, mba'a nihwəti kwəbenjer ka gəna tərənjw tərənjw ni kən ghən, ka zəmə shi zəməə gwəramti wəzə ni tə hidi. Ya hwəmba na, war tə wahə nzəy tsa ci.

20-21 Dzəghwa mba'a tsahwəti ndə ndərma niy nza tıba, Lazar, kə məndi kaa slən tsa ci. Vəgha ciy, war zheher ghənzə niy nza gwa'a gwa'a. Ka kireketiy dza na, ka səəkəə dərni zheher ci va, war tsəgha. Ka Lazar tsa vaa dza na, takwəl

səəkəə həniy kwa dəgha ndə shiy tsa va, ta mbəə iməvə memir shi zəməə dzaa shikə ta miy ndə shiy tsa va.

²² Ma tə nahwəti vici ki na, dzəghwa Lazar bəlahə mətiy. Ma sa mətiy na na, səəkə ka kwal Hyala, tsəŋ ghəshi bəhwə ka dzashi liy dzəmə ghwəmə dzəti pətsa nza *Abəraham. Ma tə nahwəti vici bə na, dza ndə shiy tsa va bəlahə mətiy kwərəkəwə, mba'a məndi lamti. ²³ Ka sa ngəra'wə ghəci tərəŋw tə pətsa nza mbəzliy bəkəwəshi. Sa nə na kafə kə kaa kwəma ci na, kar mətsə ci tə kar Abəraham lə Lazar, kərəkə ghəci li shi. ²⁴ Ma sa nashi na na, dza na ka zlapə kwəma, a kə na: “A Didi Abəraham, mənti zhəhwər tə ya, ghwənay Lazar a ghəci tsaməvə yam tə zəghwə dəvə ci, nza ghəci səəkəə tekwaterashi tə ghane nda nza naa məntərə rəniki jəwə. Sa nzanay, tərəŋwəy see ngəra'wə mbə ghwə na” kə. ²⁵ Ma kə Abəraham kaa ngəci na: “A zəghwee, təkəvə nzəy tsa gha ghalaa niy nza gha tə ghwəmənə di. Ghay, ndə gəna tsa tərəŋw tsa niy nza gha, ma Lazar na naci ghalabə na, war ngəra'wə ghəci niy sa. Nana kiy, a Hyala bəkəə dzətikə ta dəkə nəfə tsa ci. Ma gha nana na gha ki na, mbə sa ngəra'wə gha. ²⁶ Ya kala na va talay, a zleha tədəm na kwa jipə ghəy lə ghwəy. Ya ə dī ndə kafə tikə mbə ghəy ta dzaa dzəvəgha ghwəy sanay, ka mbay ndəə taŋəyəw. Ya mbə ghwəy dī ndə səvəriy dzəmbə ghəy dībə na, ka mbay naa taŋəyəw” kə. ²⁷ Zhəghwa ma kə ndə shiy tsa va na: “A Di, ghənzə tsəghay, titihwə ə cə'wəŋee a gha ghwənay Lazar dzəkə ghi tsa dirə. ²⁸ Sa

nzanay, a ngwarməhira tifa cifə tə ghwəməshi. Sa ka na tsəhəyəy, nza ghəci dzaa gəzanshi ngəra'wə tsa see tsa tikə, vantaa ghəshi dzaa zhiəkəə dzəti pətsa nzee tsa mbə sa ngəra'wə kwərakwə” kə. ²⁹ Ma kə Abəraham ngəci na: “A na ngwarməhiṅay, a zliya kar *Məyizə lə ka gəzə kwəma Hyala məba ta itishi, ə kə ghəshiy jangəshi ka fa kwəma gəzə ghəshi” kə. ³⁰ Ma kə ndə shiy tsa va na: “Awə didi Abəraham, ka nza na wəkə tsəgha na ghaw. War mba'a kə ntsaa niy mətiy zhəməy, mba'a dzaa gəzanshiy, ta zhəghəti nzəy tsa shi dza ghəshi” kə. ³¹ Ma kə Abəraham ngəci ki na: “Kala zləba kwəma gəzanshi kar Məyizə lə ka gəzə kwəma Hyala kə ghəshiy, ya səəkə kwa kwəli səəkəy ndə ta gəzanshi na ka dza ghəshi zləbaw” kə» kə Yesəw.

17

*Pəlay tə gha ntsaa məntəṅa *kwəma jikir na mbə nəfə gha*

(Mt 18:6-7, 21-22; Mk 9:42)

¹ Ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səfa ci na: «Ya hwəmba nanzəy, a shiy dzaa ngəditi mbəzli ta məni kwəma jikir na tifa. Nanzə kiy, a ngəra'wə dzaa nza tərəṅw kən ntsaa ngədī mbəzli ta məni kwəma jikir na. ² Ma ntsaa taa ngədī tsahwəti kwətṅ ta mbəzliy təhəshi ma ni ndara nefer shi ta məni kwəma jikir nay, wəzəba pəhanaghwa məndi vəna kwa wəri ci, mba'am ndəghaghwa kwa hwər kwəfa dza naa nza. Sa nzana, mba'a kə ngəditi ndə ta zlay kwal tseyey, ngəra'wə dza

naa nza kən. ³ A gəzanwəy ya, mənı tə ghwəy məhərliy dzəkən nzəy tsa ghwəy.

Mba'a kə zəmənə tsa mbə nəw Yesəw məntənə kwəma jikir nay, mbala harvə a ghaa gəzanci kwəma sahə lə məhərli. Mba'a kə ni: “Titihwə pələra mbə nəfə tsa gha” kəy, pəlay tə gha mbə nəfə tsa gha. ⁴ Ya a mənına na kwəma jikir na gar mbərfən səfa mbə vici kwətın, kama na war mbə səəkə ghəci gar mbərfən səfa, ka gəzanə: “Titihwə pələra mbə nəfə tsa gha” kəy, war ə pə gha dzaa pəli mbə nəfə tsa gha» kə Yesəw.

Kwəmaa dzəkən ntsaa banavə nəfə tsa ci kaa Hyala

⁵ Ma kə *ka kwal ci kaa Yesəw na: «A Ndə sləkəpə, kətitənəy, a ghəy mbəə banavə nefer ghəy gwanashi kaa Hyala shi» kə ghəshi. ⁶ Ma kə Ndə sləkəpə kaa ngəshi na: «War mba'a pə ghwəy banavə nefer ghwəy kaa Hyala ya jəw tsətsə nja cizlə gwəbiriy, ta mbay dza ghwəy gəzə kaa dənəw kwəkwə tsa: “Tədfamtəvanə tıba, a gha dzaa ngwəbəyvənə kwa kwəfa” pə ghwəy, ta yə fəti dza na ta kwəma ghwəy» kə.

Kwəmaa dzəkən ndə ghəra sləni kaa Hyala kala zhəmə tıba

⁷ Zhini ma kə Yesəw kaa *mbəzli ta səfa ci ba na: «Favə tə ghwəy, ya ndə mbə ghwəy sana, lə ndə ghəra sləni və kəghi tsa ci, ka zanci za ntsa va, ka ndəghwanci shiy kaa ntsa va. Sa ka ndə ghəra sləni tsa va səəkəy kwamti kiy, ka dza ntsa ghəranci na va sləniy ni ngəci na, sar tikə

tanıtan zəmə shi zəmə, kə na? ⁸ Awə, ka gəzancı na tsəgha tepəw. Ma dza naa ni ngəciy: “Səramti ni kən gha ni kwəbejer, mbala tatəra shi zəmə, sa ghaa tatishiy, nza gha bəkəra shi. Ma sa kee zəhwə ni ya shi zəmə ki na na, nza gha zəmə shiy, ka sa ni gha shi sa” dza naa ni. ⁹ Sa ka ntsa va manamti sləni gəzanakə na va gwanata na, nza ntsa ci va dikə tsa manancı 'wəsa na? Tibaw.

¹⁰ Ava war tsəgha na lə ghwəy ghwəy mbəzli ta sədeə kwərakwə ki. Mba'a pə ghwəy ghəramti sləni gəzəkəñwəy Hyala ta məni nza gwanatay, “Ka ghəra sləni gəmshi ni nza ghəy gwa'a tsəgha, sləniy niy dza ghəy ghəra na sa ghəratı ghəy va” pə ghwəy dzaa ni» kə Yesəw.

Yesəw ghəshi lə ka dərna məñ

¹¹ Mba'a Yesəw madıy ta dzaa dzəmbə məlmə Zherəwzalem. Ma tə nahwəti vici na, dza na ka dzar kwa ghala hidfi ka *Samarı lə hidfi ka Galile. ¹² Ma ghəci mbə dzəmbə nahwəti məlmə na, mba'a ka dərna məñ nay, ka səəkə ghəshi ta kwəmə li. Dzəghwa ghəshi mba'a ghəshi garəshi vəri kərakə li, ¹³ ka zlapancı kwəma zlanzlan. Ma kə ghəshi na: «A Yesəw, a metər, mənti zhəhwər tə ghəy» kə ghəshi.

¹⁴ Ma sa nashi Yesəw, ma kə ngəshi na: «Mbalam, a ghwəy dzaa canati vəgha ghwəy kaa *ka ta Hyala» kə. Ma sa gəzanakəshi Yesəw tsəgha na, dza ka dərna va kəram ghəshi

madishi ka dzashi. Ma ghəshi mbə kwalshi na, mba'a dərna shi va kərəta.

¹⁵ Ma sa nay tsahwəti mbə shi ghəci mbəliy na, kə ka fal Hyala zlanzlan, dza na tərəd zhəghətəvay va Yesəw. ¹⁶ Səəkə na gələb gələbəy, lə kwəma ci mbə hidī kwa kwəma Yesəw, mba'a mananati 'wəsa. Ntsa vay, ndə məlmə na, mbə hwəhwə tsa ka Samari ghəci. ¹⁷ Ma kə Yesəw ki na: «Gwanashi mbəzli mən ni va mbəlishi nanzə sa? Əy, kwəma dzashi ni məslidə ni va tərmbə shiki? ¹⁸ Tərəh tsaa zəzəti səəkə ta mananta 'wəsa kaa Hyala mbə ghwəy war gha, gha ndə məlmə na?» kə. ¹⁹ «Sati mbala, a gha mbəliŋa tə sa bənavə gha nəfə tsa gha kaa Hyala» kə.

Shiy dzaa cipə səəkə tsa Yesəw
(Mt 24:23-28, 37-41)

²⁰ Dza *ka Farisahi tapə ta dəw va Yesəw, ma kə ghəshi na: «Hwəm dza Hyalaa sləkə mbəzlia?» kə ghəshi. Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ma sləkə tsa dza Hyala ta sləkə mbəzliy, ka dza məndiy nay njasa dza naa səəkəw. ²¹ Ka dza naa nza gar gəzə məndi: “Avanayəm pətsa sləkə Hyala mbəzli ti tikə” aw na: “Avamcim tarba” kə məndiw. Awə, ə gəzanwəy ya, ya sana sənzenvay, mbə sləkə mbəzli na Hyala» kə.

²² Ma kə kaa *mbəzli ta səfa ci ki na: «A tsahwəti vəghwə dzaa səəkəy, ka dzee nza mbə ghwəyəw. Ghalabəy, tərənəw dza ghwəy mawti nara yən Zəghwə yakə ndə ngəri, ya ta vici

kwətiŋ nzə, ka dza ghwəy mbəə nara diw.
²³ Ma dza məndiy ni kaa ngəŋwəyəy: “A mbəzli ni, anay *Kəristəw tikə, ya avaci tarba” dza məndiy ni, sa ka məndi gəzanwəy tsəghay, əntaa ghwəy dzaa kəsli bali, ka dza kwakə, ka dza kwakə ta nighəra ma. ²⁴ Sa kee səəkə yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, mbəzli gwanashi dza naa nara. War njasa ka van vaa wampidi dzəy tə ghwəmə, ka səəkə kwa ghwəmə pa' dzəghwa kwa məkwiyy, tsəgha dzee səəkə. ²⁵ Ma kiy, war pərba ngəra'wə dzee sahwə tərənw di, ka shi va məniva. Ka mbəzli ndatsə ni dza na, mba'a ghəshi ndərantəra.

²⁶ Njasa niy mənishi shiy va ghala vəghwə tsa *Nəwey, war tsəgha dza ghəshiy məniva ge'i lə vəghwə tsa dzee səəkə ti yən Zəghwə yakə ndə ngəri kwərakwə. ²⁷ Ghala vəghwə tsa vay, shiy niy zəmə mbəzli, ka sa shi sa, ka bəbəli mi'i, ka bə ghyehi shi kaa zhər, war tsəgha, pa' fəca vici dzəmbəy *Nəwe dzəmbə kwambəwal. Ma sa dzəmbəy na na, dza van mba'a ghati nzəmə, ka nzəmə, war ka nzəmə kala kərə ma. Ray pətsa tə hidfi va yam. Dza yam va kərəp ghəshi zamti mbəzli gwanashi. War kar Nəwe lə mbəzli kəghi tsa ci gwa'a tsəgha shiy mbəlishi.

²⁸ War njasa niy mənishi shiy va ghala vəghwə tsa *Ləwtə bay, tsəgha dza ghəshiy məniva ghala vəghwə tsa dzee səəkə. Ghala vəghwə tsa vay, war shiy niy zəmə mbəzli, ka sa shiy, ka dəfəl shiy, ka papa nihwəti, ka za shiy, ka nganga

17:23 17:23-24 Mt 24:23-25; Mk 13:21-23 **17:25** 17:25 9:21-22

17:28 17:28-29 Ghava 19:24-25

ceker, war tsəgha. ²⁹ Ma tə nahwəti vici, fəca səvəri Ləwtə mbə məlmə *Sədəm ki na, dza ghwə lə barəwdəw, mba'a ghəshi nzəməkəvashi səəkə mə ghwəmə. Kərəp ghəshi zamti niy niy tərmbə mbəzli mbə məlmə va gwanashi. ³⁰ E gəzanwəyəy, ava war tsəgha dza shiy məniva ghala vəghwə tsa dzee səəkə yən Zəghwə yakə ndə ngəri.

³¹ Ma fəcava, mba'a kə ndə mə jəba mbə tifər, mba'a shi ci mbə cikiy, əntaa ghəci dzəmbə ciki tsa va ta bəshi ma. War ə kə dzaa hwəy gwa'a tsəgha. Ya kwamti dza ndəə nza mbə zay, əntaa ghəci dzaa ni: “Kadiw e zhəghəvaa jighi ta bəvə shi ya kəghi” kə ma. War ə kə dzaa hwəy gwa'a tsəgha. ³² Zəzətim dzəkən kwəma mali Ləwtə va. Sa niy naghay na pətsa ləy hwəm na, mba'a niy mətita.

³³ Va tsəgha nə ya ngənwəy, ntsaa dī mbəlanti piy tsa ci tikə tə hidiy, ta zamti tsa mə ghwəmə piy tsa ci dza na. Ma ntsaa dzaa zamti piy tsa ci tikə tə hidiy, ta kwəmavə tsa mə ghwəmə piy tsa ci dza na, pən. ³⁴ Ə gəzanwəy ya, tə vərđi dzee vaa səəkəy, mbəzli bakə dza naa nza tə pi həni tsa kwətiŋ tsa, ka məndi dzay, mba'am səəkə bəhwə tsahwəti kwətiŋ ti shi, ma tsahwəti na, mbərəkə məndi zlay. ³⁵ Mi'i bakə dza naa nza mbə hə tə vəna, ka məndi dzay, mba'am səəkə bəhwə nahwəti kwətiŋ ti shi, ma nahwəti na mbərəkə məndi zlata. ³⁶ [Mbəzli bakə dza naa nza mbə za kwamti na, ka məndi dza na tsar]

17:31 17:31 Mt 24:17-18; Mk 13:15-16 **17:32** 17:32 Ghava 19:26 **17:33** 17:33 9:24; Mt 16:25; Mk 8:35

məni səəkə bəhwə tsahwəti kwətiŋ ti shi, ma tsahwəti na mbərəkə məndi zlay]» kə Yesəw.

³⁷ Ma sa favə mbəzli ta səda ci kwəma gəzəkə Yesəw va, ma kə ghəshi kaa ngəci na: «Dzəghwa tima dza niva shiy məniva kia Ndə sləkəpə?» kə ghəshi. Ma kə Yesəw kaa ngəshi na: «Dzəghwa tə pətsa mətishi shiyəy tiba ka zliniŋ basəva» kə.

18

Fir dzəkən mali mbəri ghəshi lə ndə sla ngwəvə

¹ Dzəghwa Yesəw mba'a bəlanakəshi fir tsa kaa *mbəzli ta səda ci, ta mbə ghəshiy cə'wə Hyala war ka cə'wə, kala dali ma va cə'wə nza.

² Ma kə kaa ngəshi na: «A tsahwəti ndə sla ngwəvə niy nza tiba mbə nahwəti məlməy, kala hazləni ma ghəci va Hyala ya jəw nza. Na naciy, ka nighə mbəzli na nja mbəzliw. ³ Dzəghwa,

mba'a nahwəti mali mbəri niy nza mbə məlmə va kwərakwə. War ka səəkə ghənzə nza zhevi va ntsa va, a ghəci mananati ngwəvə nza. Ma

kəə ni ngəci na: “Ndəghatəŋəy fəti kwa jipə ghəy lə ndə jaka tsee tsa, nza gha mbəlītəra va kwəma va” kəə ni. ⁴ Ndimndim mali va war

mbə səəkə tsəgha, gwəŋəy ndə sla ngwəvə tsa va kala kəəti ma. Ma tə nahwəti vici na, dza na, mba'a ghavə təkə kwəma mbə ghən ci, ma kə

na “Ya tsəgha, hazləni mee va Hyala, kala nighə mbəzlee nja mbəzliy, ⁵ ta mananati ngwəvə mali na na dzee. Sa nzanay, war ə gagara na. Kala

dza pən kəətitiy, ta səsə məhərlee dza na” kə» kə Yesəw.

⁶ Ma sa kədamti Yesəw gəzanshi kwəma kwa fir ki, ma kə ngəshi bə na: «Fəvəm kwəma gəzəkə ndə sla ngwəvə ndə ndərəm tsa va di. Ya tsəghaa ntsa va kala nighə ndə nja ndəy, sa nzana war mbə səkə mali va, war ka səkə, war ka səkə na, nay ntsa va ghwəy kəətiti sa. ⁷ Ma Hyala nanzə ki na, kala dzaa kəətiti mbəzli nzə tsəhavə na, ghəshi kəə tsanta titihwə ka pəra'wanta dividivi, həvir lə havəghwə nə ghwəy shəkəna? Aa dzaa nzay nza ta kəətishi nə ghwəy na? ⁸ Ə gəzanwəy ya, tanʔan dza naa zləbavə kəətishi. Ghala vəghwə tsa dzee zhəkəə dzəti hidī, yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, nza ya kəsashi mbəzliy bənavə nefer shi katanʔ kaa Hyala ki na?» kə.

*Fir dzəkən *ndə Farisa ghəshi lə ndə *dəwan*

⁹ Dzəghwa Yesəw ka bəli fir kaa mbəzliy bəti ghən tsa shi va ka mbəzli dəwdew ni kwa kwəma Hyala. Kala nighə ma nihwəti mbəzli nja mbəzli. ¹⁰ Ma kə na: «Tə nahwəti viciy, təhwə dzashi nihwəti mbəzli bakə dzəmbə *ciki Hyala ta cə'wə Hyala. Mbəzli vay, ndə Farisa tsahwəti, ndə dəwan tsahwəti. ¹¹ Ma sa dzəmbəshi ghəshi na, dza ndə Farisa gar garəy, ka cə'wə Hyala ki, ma kə na: “A Hyala, 'wəsa nə ya kaa ngəŋa, sa kamee nja nihwəti mbəzli gwanashi ni, mbəzli nja ka ghəli, ka vərəslə, lə ka ghwərghwər, ya nja ndə dəwan tsa tikə tsa sənzenva. ¹² Yən na neyey, vici bakə kee tivə mbə ləwma kwətinʔ, ka

məni səwmay. Ya nimaba shi vəyay, mən mbə kee təhəvərishi mba'ee ndaŋa nihwəti kwətiŋ” kə.

¹³ Ma ndə dəwan tsa va naci ki na, dza na gar garəy kərakə, kala kafə kwəma ciy dzəta ghwəmə. Kə mbəkwə mbəkwəti nəfə tsa ci, ma kə na: “A Hyalee, titihwə mənti zhəhwər tə ya, yənəy, ntsa jikir tsa nzee” kə» kə Yesəw. ¹⁴ Ma sa kədamti Yesəw bəli fir ki, ma kə na: «Nay ghwəy e gəzanwəyəy, ma sa dzay naa jighiy, a Hyala zləbavə cə'wə ci mba'a pələta kwəma ci jikir na. Ma na ndə Farisa na naciy, zləbati na ci va kwəma Hyalaw. Sa nzana, ya wa ntsaa kəliiti ghən tsa ciy, ta zhəghəti dza Hyala jəwə tsə tsə. Ya wa ntsaa zhəghəti ghən tsa ci jəwə bay, ta kafakati dza Hyala» kə.

*Kar Yesəw lə ndərazhi jəw jəw ni
(Mt 19:13-15; Mk 10:13-16)*

¹⁵ Dza nihwəti mbəzli mba'a ghəshi banakə lə ndərazhi jəw jəw ni ta kaa Yesəw ta mbə ghəciy fakən dividivi ci kən shi ta təfanshi miy. Ma sa nashi *mbəzli ta səfa Yesəw tsəgha na, dza ghəshi ka makə mbəzli va. ¹⁶ Dzəghwa Yesəw naci ki na, mba'a harashi ndərazhi vaa dzəmbə hwər ci, ma kə kaa mbəzli ta səfa ci na: «Zlashim ndərazhi jəw jəw ni va, a ghəshi sar dzəvəghee, ka makəshi ghwəy ma. Sa nzanay, gəla mbəzli nja ghəshi na shi sləkə Hyala. ¹⁷ Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, kala zləbavə kə ndə Hyalaa sləkə mbə nəfə tsa

18:13 18:13 5:8; Cem 51:3, 5 **18:14** 18:14 Cem 51:19; Mt 23:12

18:17 18:17 Mt 18:3

ci nja zəghwə jəw nay, ka kwəməvə tsəhəy ndə tə pətsa sləkə na tepəw» kə.

*Kar Yesəw lə ndə shiy tsa tərəŋw tsa
(Mt 19:16-30; Mk 10:17-31)*

¹⁸ Ləy hwəm kwəma va ki na, dza tsahwəti ntsa dikə tsa mbə *ka Zhəwifə ndəs səəkəy va Yesəw ta dəw kwəma və, ma kə na: «A Metər tsa wəzə tsa, wa shi dzee mənti kee kwəməvə piy tsaa kədi ma tay?» kə.

¹⁹ Ma kə Yesəw kaa ngəci na: «Sa wana nə gha, ntsa wəzə tsa, pə gha kaa ngəraa? Ndə tifa wəzə ghəci kala war Hyala kwətinqaw. ²⁰ Talay, a gha sənata kwəma gəzəkə *kwəma pəhəti Hyala bəsa. Ma kəy: “Ka pəla mali ndə gha ma, ka pəəsli ndə gha ma, ka ghəli gha ma, ka təbə dzərvə ghaa dzəkən ndə ma, ə pə ghaa ha'wə tə kar dəŋa lə məŋa” kə» kə Yesəw. ²¹ Ma sa favə ntsa va tsəgha, ma kə na: «A Metər, shi bələkə gha niy, gwanashi nəwamtishee ghala yən zəghwəra» kə. ²² Ma sa favə Yesəw kwəma zləbakə na va, ma kə kaa ngəci na: «Ma ghənzə tsəghay, shiy kwətinq tərə na va gha nana ta mənishi gha. Mbala pamti səkəm tə shi va gha gwanashi, a gha tahaŋavəshi gəna va kaa ka ndərma, nza gha səəkə ta nəwra. Ma ghalaba kiy, ta kwəməvə shiy gwəramti dza gha mə ghwəmə» kə.

²³ War sa favə ntsa va kwəma gəzəkə Yesəw va tsəgha na, ka zhanci nəfə tsa ci tərəŋw, sa nzana ndə shiy tsa tərəŋw tsa ghəci. ²⁴ Dzəghwa

mba'a Yesəw nay njasa zhanci nəfə tsa ci. Ma kə ki na: «Nay ghwəy na, ngahə na tsəhə tə pətsa sləkə Hyala va ka shiy. ²⁵ Bəlanḅa ngaləwba dza naa dzəvərta kwa kwal batal cisli shiy, kən dzəti pətsa sləkə Hyala va ndə shiy» kə.

²⁶ Ma sa favə mbəzli kwəma ci va tsəgha, ma kə ghəshi na: «Əy, war tsəgha kə kiy, wa ntsaa dza vaa mbəliy kia?» kə ghəshi. ²⁷ Ma kə Yesəw na: «Ma shi mbashi ma mbəzli vaa məntiy, kar Hyala mbay məntishi na nanzə» kə.

²⁸ Ma kə Piyer na: «Ghəy sana kiy, avanay gwa'a gwa'a zlashi ghəy shi ghəy, mba'a ghəy nəwvəḅa» kə. ²⁹ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ya wa ntsaa zlay ghi tsa ci, ya mali ci, ya ngwarməhiy, ya mbəzliy yakə, ya ndərazhi yakə na, war ta sləkə Hyala njasa dza Hyala sləkə mbəzliy, ³⁰ ta kwəmavə shiy dza na tərənḅa ghəshi, kaa shi zlashi na va, mbə vəghwə tsa sənzenva tsa. Ghala vəghwə tsaa dzaa zhikə difay, ta kwəmavə piy tsaa kəfi ma dza na» kə.

Yesəw mbə zhiniy gəzəpə kwəmaa dzəkən məti ci, lə dzəkən zhakati tsa ci mbə məti, kwa mahkana səfa

(Mt 20:17-19; Mk 10:32-34)

³¹ Ma ləy hwəm kwəma va ki na, dzəghwa Yesəw mba'a harvə *mbəzli ta səfa ci va mən lə bakə ni, ma kə kaa ngəshi na: «Avanammə mbə kwal sana ta dzəmə məlmə Zherəwzaleməy, mbəḅa dza kwemerəy niy tsasliti ka Hyala

18:27 18:27 Zak 8:6; Lk 1:37 **18:29** 18:29 14:26; Mt 10:37

18:31 18:31-34 9:21-22

mbəradzə gwanashiy dzəkənee, yən Zəghwə yakə ndə ngəriy məniva. ³² Ta fambəra dza məndi mbə dəvə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, ka ghəshi dza na, ka 'wəshira, ka tsəərəda, ka tifə ndighwər dzətee. ³³ Ka ghəshi dza difay, ka də'wəra lə kwərəpə. Ma ləy hwəm ki na, ka ghəshi dza mbəh paslamtəra. Mənti mee vici bakə kwa kwəli, tə kwa mahkana viciy, ta zhiyəməra dzee kwa kwəli» kə.

³⁴ Ma sa gəzəkə Yesəw kwəma va tsəghay, şaŋ mbəzli ta səda ci ta favə kwəma dī naa gəzə, sa nzana mba'a mahəzladə tsa kwəma va niy mbələyvata və shi. Kala sənata ma ghəshi nda dzəkən wa gəzə Yesəw kwəma va.

Yesəw ghəshi lə ghwəlfə
(Mt 20:29-34; Mk 10:46-52)

³⁵ Ma tə nahwəti vici na, mba'a Yesəw madiy ta dzəmbə məlmə Zherikwə. Ma ghəci ndəkwə ta tsəhə na, mba'a tsahwəti ghwəlfə niy nza mənəy vəgha kwal mbə cə'wə shiy. ³⁶ Ka dzar mbəzli dəŋ vəgha ghwəlfə tsa va. Ma sa favə na gaka səda mbəzli ghəshi mbə dza na, kə ka dəw kwəmaa mənta va mbəzli. ³⁷ Ma kə məndi ngəci na: «Waa Yesəw ndə ka Nazaretə na saa dzar» kə məndi. ³⁸ War sa favə na tsəgha na, dza na ka zlapanci kwəma, a kə na: «A Yesəw Jijiy mazə *Davitə, mənti zhəhwər tə ya» kə.

³⁹ Dzəghwa mbəzliy niy nza kwa kwəma na, ka naβə, a kə ghəshi na: «A ghwəlfə tsa, kalay miy tsa gha va» kə ghəshi. War ə ghəciy mətsəhə

zlapə kwəma, a kə na: «A Jijiy mazə Davitə, mənti zhəhwər tə ya na gha» kə.

⁴⁰ Ma sa favə Yesəw tsəgha na, dza na gar garəy. Ma kə kaa mbəzli na: «Kəsəram ghwəlfə tsa vaa sar» kə. Dza mbəzli ka kəsəə dzəvəgha Yesəw. Sa kəsəghəm na, dza Yesəw ka dəw kwəma və, ma kə ngəci na: ⁴¹ «A ntsa, a shi di gha yən məntəŋa?» kə. Ma kə ghwəlfə tsa va na: «A Ndə sləkəpə, ə dəe ghaa ghwənantəra mətəhee ni, ta mbee nay pi» kə. ⁴² Ma kə Yesəw ngəci na: «A mətəshi gha ghwənishi, sa ndara gha nəfə tsa gha» kə. ⁴³ War sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, dza mətəshi ghwəlfə tsa va, mba'a ghəshi ghwənishi tibata ka nay pi ghəci ki. Dza na ka nəw Yesəw, war fal ghəciy fal Hyala. Mbəzliy basəshi va gwanashi na, mba'a ghəshi nata kwəma va. Dza ghəshi ka fal Hyala kwərakwə.

19

Kar Yesəw lə Zashe

¹ Mba'a Yesəw tsəhəy mbə məlmə Zherikwə, ka dza ghəci mbəba. ² Mba'a tsahwəti ndə gəna niy nza tiba mbə məlmə va, Zashe, kə məndi kaa slən tsa ci. Dikə tsa ka *dəwan ghəci. ³ Dza na ka di pəla nay Yesəw ghəci ta mbəə sənay. Kaf kafəy ta nighə, shaŋ ghəci ta nay, sa nzana dəŋshi mbəzli, dəkwəy ghəci. ⁴ Dzəghwa na bəvbəpə ghavə bali, ka dzay kwa kwəma. Dza na taram dzəməy mə fə dikə na ta mbə ghəciy nay Yesəw, sa dza na ta dzar ta fə va.

⁵ Ma sa tsəhəy Yesəw ta fə va na, dza na kafə kafata kwəma ci, mba'a nay Zashe məba. Ma kə ngəci na: «A Zashe, mbata gha, səkwa mə fə va taŋtaŋ. Ndatsəy kəghi tsa gha dzee ta fə gwəci tsee» kə. ⁶ Dza Zashe ka səkwa kyanwkyanw mə fə va, mba'a pəməghə dzakə ghi tsa ci, mba'a ka'wəvə lə vəshi.

⁷ Ma sa nata mbəzli tifa gwanashi nava kwəma tsəgha na, tapə ghəshi mbə ngwəzlimə, ma kə ghəshi na: «Ntsay, kəghi tsa ndə mənə *kwəma jikir na dza na ta hi» kə ghəshi. ⁸ Əy, ma na Zashe naci ki na, dza na gar garəy kwa kwəma Ndə sləkəpə, ma kə ngəci na: «A Ndə sləkəpə, ta təhəvəri shi vəya dzee bakə mbə, nzee banavə nahwəti bəla kaa ka ndərma. Ya ə niy ngəfəhwee shiy va ndə ghala pətsaa mənəe dəwanəy, ta wanati gəna ci va niy bəhwee dzee fadə səda» kə. ⁹ Ma kə Yesəw ngəci na: «Ndatsəy a Hyala mbəlītəŋa lə mbəzli kəghi tsa gha gwanashi. Sa nzana, mba'a gha banavə nəfə tsa gha kaa Hyala nja *Abərahəm, va tsəgha nza ghaa jiji kwərakwə. ¹⁰ Na nee yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta pəla mbəzliy zashi, ta mbəlishi səəkəree» kə.

*Fir dzəkən gənaa niy banavə ndə kaa ka sləni
ci ta zhəghə dəvə
(Mt 25:14-30)*

¹¹ Ma mbə zəzə kwəma mbəzliy, ndal tərmbə Hyala ta səəkə ta sləkə mbəzliy, niy nə ghəshi.

19:7 19:7 Mt 9:10 **19:8** 19:8 Səvəri 21:37; Ezhek 33:14-16
19:9 19:9 13:16; SləniKY 16:31 **19:10** 19:10 Ezhek 34:16; Mt 9:13; Mk 2:17; Lk 5:32; 1Tim 1:15 **19:11** 19:11 11:2; SləniKY 1:6

Sa nzana ndəkwə Yesəw niy nza ta tsəhə mbə məlmə Zherəwzalem. * Dzəghwa Yesəw ki na, mba'a bəlanakəshi tsahwəti fir kaa mbəzliy favə kwəma gəzəkə na va, ¹² ma kə ngəshi na: «A tsahwəti ntsa dikə tsa niy nza tifay, dza na mba'a madiy ta dzaa dzəti hidī kərakə ni ta pəla mazə. Ma sa naa kwəmavəy nza ghəci zhəkəy ta nza. ¹³ Dzəghwa na ghəci taa madī, da' da' harashi mbəzli mən mbə ka sləni ci. Sa basəshi ghəshi na, dza na kaa gəna, mbəl diwəy diwəy diwəy tahanavəshi gwanashi. Ma kə kaa ngəshi na: “Mbalam zhəghəm dəvə lə gəna va pa' fəca vici dzee zhəkə ti” kə. Dza na pəlhəm madiy ka dzay. ¹⁴ Mbalaa niy dī mətəse ci mbəzli mbə məlmə ci vaw. Ma sa dzay na na, dza ghəshi, bən ghəshi ghwənashi mbəzli ləy hwəm ci, ta dza ghəshiy gəzanshi kaa mbəzli dza ntsa va va ta pəla mazə və shi. Ma kə mbəzli va taa ni na: “Ghəy na na ghəyəy, ka dī ghəy ntsa vaa mənī mazəə dzəkən ghəyəw” kə ghəshi taa ni.

¹⁵ Ya tsəgha nzə na, dza məndi mba'am banavə mazə tsa ci kaa ntsaa va naci. Mba'a zhəkəy dzəti hidī ci ta mənī mazə ki. Dza na mba'a basəkə ka sləni ci va tahanavəshi na gəna ghəciy dzay, ta sənashi shi mətəsakən ghəshi kən gəna va ki. ¹⁶ Ma sa basəshi ghəshi na, dzəghwa kwa taŋa ndə, təhwə səəkəy, ma kə

* **19:11** 19:11 Ya tsama mazə tsaa sləkə ka zhəwifəy, mbə məlmə Zherəwzalem niy mənī na mazə. Va tsəgha na ki, sa niy nza Yesəw va ndəkwə ta dzəmbə məlmə vay, sa naa tsəhəy na ta mənī mazə dza na niy nə ka zhəwifə. **19:12** 19:12-13 Mk 13:34; SləniKY 1:11; 2:33-36 **19:14** 19:14 SləniKY 4:17; 5:28; 13:44-46; 28:25-28

na: “A Ndə sləkəra, ma gəna ndara gha va ta zhəghə dəvə liy, a mbəl diwəy diwəy mən mətsəhəy dzəkən” kə. ¹⁷ Ma kə ntsa ci va dikə tsa ngəci na: “Wəzə tsəgha! Ndə sləni tsa wəzə tsa nza gha. Sa nzana, mba'a gha ghərati sləni jəw na lə nəfə kwətiŋ. Avee ndaŋa mənə mazə dzəkən məlməhi mən” kə. ¹⁸ Dza kwa baka mba'a madiy ta gəzə kwəma, ma kə na: “A Ndə sləkəra, ma gəna ndara gha va ta zhəghə dəvə liy, a a mbəl diwəy diwəy cifə mətsəhəy dzəkən” kə. ¹⁹ Ma kə kaa tsava ɓa na: “Gha kwərakwəy, avee ndaŋa mənə mazəə dzəkən məlməhi cifə” kə. ²⁰ Dza tsahwəti mba'a kafəy, ma kə na: “A Ndə sləkəra, avanay mbəl tsa gha diwəy tsa nee, mbə kəjer niy parambee mbələy. ²¹ Ə niy ghərətəra hazləni va gha tərəŋw, sa nzanay, ntsa ghyanakə tsa nza gha. Na na ghay, shiy kamaa shi gha na, tsan ka ghaa ɓəhwəshi. Shi zati ma gha na, mba'a ghaa lahwəshiy nza” kə. ²² Ma kə mazə ngəci na: “Ghay ndə sləni tsa gəmgəm tsa nza gha. Tə kwəma gəzəkə miy tsa gha dzee ta mənija ngwəvə sənənva. Ya sa sənay gha ntsa ghyanakə tsa nzee, shiy kama ka shi ya na, tsan kee ɓəhwə shi, shi zati mee na karee lahwəshi, pə gha kiy, ²³ wa shiy mənishi niy ɓanavə ma gha gənəe va kaa tsahwəti ndə, a ghəci zhəghə dəvə li, ya ə dzee zhəghəkəvara tsətsə na, ma nzee ɓə see lə yam kən nzaa?” kə. ²⁴ Ma sa gəzəkə na tsəgha, ma kə kaa mbəzli tifa na: “Bantim mbəl tsa diwəy tsa va və, a ghwəy jakanakən kaa ntsa nza mbəl diwəy diwəy mən

va və!” kə. ²⁵ Ma kə məndi ngəci na: “A Ndə sləkəpə, lə tsahwəti mbəl diwəy diwəy mən və kiy, tawa lə tsava və dıbaa?” kə məndi. ²⁶ Ma kə ntsa dikə tsa va na: “Favə tə ghwəy, e gəzanwəy, ntsaa kwəməvə shiy, dza na ka ghəra sləni ghəci li shiy, ta mətsahanavə shiy dza məndiy dzəkən shi. Ma ntsaa kwəməvə shiy va, kala zhəghə dəvə ghəci li shiy, ə dza məndi zhiniy bəhwə ya ni jəw ni va shiy və. ²⁷ Ta na ka jakəe va niy dı ma yən məni mazə dzəkən shiy, kəəsəkəshim a ghwəy bakwamtishi tikə kwa kwəmee” kə ntsa dikə tsa va» kə Yesəw.

*Yesəw mbə dzəmbə məlmə Zherəwzalem
(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Zhj 12:12-19)*

²⁸ Ma sa gəzamtı Yesəw kwəma va tsəgha ki na, dza na mba'a dzətiy tə kwəma mbəzli, ta dzəmbə məlmə Zherəwzalem. ²⁹ Dza na mba'a tsəhəy ndəkwə vəgha məlmə Betəfazhe mba'a vəgha məlmə Betani, vəgha kəlan tsa har məndiy kəlan *'Wəlivə. Kə tıba mba'a ghwənashi mbəzli bakə mbə mbəzli ta səda ci kwa kwəma. Ma kə ngəshi na: ³⁰ «Mbalam dzəmbə məlmə tarba va kwa kwəma ghwəy, sa ka ghwəy tsəhənwəy mbəy, ta kəsay zəghwə kwantəmca dza ghwəy pəhəpəhə kala səəkə ndəə nza mə, nza ghwəy pəlikəvə. ³¹ Mba'a kə ndəə dəw va ghwəy: “Tawa pəli ghwəya?” kəy, “Waa Ndə sləkəpə dəw na” pə ghwəy taa ni ngəci» kə Yesəw.

³² Sa gəzankəshi Yesəw tsəgha na, dza mbəzli va mba'a ghəshi dzashi. Sa tsəhəshi

ghəshi na, mba'a ghəshi kəsata kwəma va njasa gəzanakəshi Yesəw va. ³³ Dza ghəshi ka pəli kwantəmca va ki. Ma ghəshi mbə pəli, ma kə ka kwantəmca va ngəshi na: «Tawa pəli ghwəy kwantəmca va shika mbəzli ni?» kə ghəshi. ³⁴ Ma kə mbəzli va ngəshi na: «Waa Ndə sləkəpə dəw na» kə ghəshi. Mba'a ka kwantəmca banavəshi kwal ta pəli nžə.

³⁵ Dza mbəzli va ki, mba'a ghəshi kəsəghə zəghwə kwantəmca tsa va kaa Yesəw. Dza ghəshi mba'a ghəshi fafati kwəbenjer shi tə hwəm kwantəmca va. Kə ghəshi dəl ghəshi famə Yesəw mə, ³⁶ ka dza ghənzə liy dzəmbə Zherəwzalem. War ə mbəzli pəpəəli kwəbenjer shi dzar kwa kwal, ta mbə ghəciy dza dzar ti shi. ³⁷ Ka səkwa ghəci kwa kwal tsa səkə va mə kəlanj *'Wəlivə, mba'a tsəhəy ndəkwə vəgha Zherəwzalem. Dza mbəzli kwasəbə va dən ni gwanashi ki, ka vəshi, ka fal Hyala zlanjlanj, ta kwəma madəna madəna na va nata ghəshi dən na. ³⁸ Ma kə ghəshi na:

«Təfanati miy tsa nžə Hyalaa sləkəpə kaa ntsaa səkəy tsa,

Mazə mbə slən tsa nžə!

A zərkə səkəy mə ghwəmə,

tə shəndəkə ghwəmmə dzəti Hyala dikə na!»

kə ghəshi.

³⁹ A nihwəti *ka Farisahi niy nza mbə mbəzli va. Ma sa favə ghəshi tsəgha, ma kə ghəshi ngəci na: «A Metər, gəzanshi kaa mbəzliy nəwnə ni, a ghəshi nžəyshi gwəñəshi!» kə ghəshi. ⁴⁰ Ma kə

19:36 19:36 2Mezh 9:13

19:38 19:38 Cem 118:26; Lk 2:14

19:40 19:40 Aba 2:11

Yesəw na: «Nay ghwəy e gəzanwəy na, mba'a kə ghəshi nzəyshi gwəñəshi sənzənvay, ta ngwəmə lala dza hərezliy dza ta falda!» kə.

Yesəw gəzə njasa dza məndi ta zanti məlmə Zherəwzalem

⁴¹ Dza Yesəw mba'a tsəhəy vəgha məlmə Zherəwzalem. Ma sa nata na na, tapə ghəci mbə wahəə dzəkən mbəzli mbəba. ⁴² Ma kə na: «A mbəzli ni, mba'a pə ghwəy taa nza gar zləba zərkə tsa di Hyala bəñwəy ndatsəy, a ghwəy taa mbəliñwəy! Vanay sana kiy, mbəmbə na kwəma va va ghwəy, ka mbay ghwəy sənataw. ⁴³ A gəzanwəy ya, a nahwəti vici ngəra'wə tiba taa səkəə dzəkən ghwəy, ta dəzlay məlmə ghwəy dza ka mbəz ghwəy, lə shi mbəz tərəñw ni və shi. Ka ghəshi dza na təpələ'wə basakənvashiy dzəkən ghwəy, ka ghərañwəy gwanəñwəy. ⁴⁴ Kərəp dza ghəshiy zantəñwəy, lə məlmə ghwəy ta gwa'a. Ka dza ghəshiy zlay ya hakwə tsa tsəñzlaməm mə tsahwəti manəy mbə məlmə vaw. Dza kwəma vaa məniva tsəghay, sa nzana ghala vəghwə tsaa niy səkəta Hyala ta mbəliñwəy na, kalaa niy zləba ghwəy» kə Yesəw.

*Yesəw lə mbəzliy dəl shiy mbə *ciki Hyala
(Mt 21:12-17; Mk 11:15-19; Zhñ 2:13-22)*

⁴⁵ Dza Yesəw mba'a dzəmbəy mbə ciki Hyala. Ma sa nashi na ka zhəghə dəvə na, kə ka tihəshi səvəri mbəba. ⁴⁶ Ma kə kaa ngəshi na: «Ma

19:41 19:41-44 21:20-24 **19:42** 19:42 Nəw 32:29; Lk 2:14

19:44 19:44 1:68; 21:6; Mt 24:2; Mk 13:2 **19:46** 19:46 Ezay 56:7; Zher 7:11

kə məndi mbə Zliya Hyalay: “Ciki tseyey, ciki tsa dza mbəzliy cə'wəra mbə dza naa nza” kə məndi. Ma dza ghwəy na ghwəy ki na, mba'a ghwəy zhəghəti ka ləgwə ka ka ghəliy nzəy mbə» kə.

⁴⁷ Njasa səəkə vici va na, war tsəgha Yesəw niy nza mbə gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli mbə ciki tsa nzə. Ma mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala, mba'a mbəzli dikə dikə ni mbə *ka Zhəwifə na, war mbə pəla kwal tsa pəəsli ci ghəshi. ⁴⁸ Shan ghəshi ta sənay njasa ka ghəshi mbəə kwəməvə kwal pəəsli ci. Va sa nzana, mbə fa kwəma bənipə na va mbəzli niy nza lə nəfə kwətij.

20

Kwəma səəkə bərci ghəra Yesəw va sləni li shia?

(Mt 21:23-27; Mk 11:27-33)

¹ Tə nahwəti viciy, dza Yesəw ka bəni Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli mbə *ciki Hyala. Dza mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala, mba'a mətikwəkwər *ka Zhəwifə tsəgha, ndəs ghəshi səəkəshiy dzəvəgha Yesəw. ² Ka dəw kwəma ghəshi, ma kə ghəshi na: «A Metər, gəzanəy, kwəma səəkə ni gha ni bərci ghəra gha sləni ghəra gha na li shi tay? Wa ntsaa ndəna kwal ta ghəra gəla sləni naa?» kə ghəshi. ³ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Yən kwərakwəy, ta dəw kwəma

dzee va ghwəy kwətiŋ. E dfi ghwəy gəzara, ⁴ Hyala ghwənay na Zhaŋ ta mənipə *batem ta naa, naa mbəzli?» kə. ⁵ Ma sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, dzəghwa ghəshi ka sləka kwa jipə shi, ma kə ghəshi na: «Njaa dza ghwəmməə ni kaa nana kwəma sana kia? Mba'a pə ghwəmmə ni: “Hyala ghwənay na Zhaŋ” pə ghwəmməy, “Ya sa nzana Hyala ghwənay na, tawa niy zləba ma ghwəy kwəma ci shiki?” dza naa ni. ⁶ Mba'a pə ghwəmmə ni difa: “Mbəzli ghwənay na” pə ghwəmmə na, ka mbəzli gwanashi dza fa na, ka pə'wəmmə lə hərəzli ta bəkwəmmə. Sa nzanay, gwanashi sənay məndi Zhaŋ ka *ndə gəzə kwəma Hyala» kə ghəshi. ⁷ Ma sa hashishi ghəshi ki na, 'wakəvə ghəshi tsəgha: «Sənay ntsaa ghwənay ghəyəw» kə ghəshi. ⁸ Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Ghənzə tsəghay, yən kwərakwə na, ka gəzanwəyee nda kwəma səəkə bərçi ghəree ni sləni li shiw» kə.

*Bəli fir lə kwəma ka sləni ka ndərəm
(Mt 21:33-46; Mk 12:1-12)*

⁹ Dzəghwa Yesəw ləy hwəm kwəma va, mba'a madiy ta bəli fir lə kwəma na, ma kə kaa mbəzli tifa va na: «A tsahwəti ndə niy nza tibay, dza na ngwəbə, ngwəbə ngwəbə ngwəbəti fəhiy zəmə tə vəh tsa ci. Dza na ki, mba'a pəlavə mbəzli ta ndəghwə tsa va, mba'a zlata mbə dəvə shi, mba'a dzay ta wə, kə dalala ghəci hiy mbə wə va. ¹⁰ Mba'a vici ngəli ya fəhi mənta, dza na bəŋ ghwənay ndə sləni tsa ci va mbəzliy

ndəghwə tsa ci va, a ghəci dzaa banakə na ci bəla ya fə. Ma sa tsəhəy ndə sləni tsa va na, dza ghəshi də'wə də'wə ghəshi də'wəti ntsa va, mba'a ghəshi pəlay dzay jighi tsəghay. ¹¹ Ənkwa, kə ndə tsa tsa va, zhəghwa na bəŋ ghwənay tsahwəti ndə sləni tsa ci fa. 'Wakəvə ghəshi kaa tsava ndə fa tasl ghəshi kəsəti. Zhəghwa ghəshi də'wə də'wə ghəshi də'wəti tsava difa, tsəərə tsəərə ghəshi tsəərəti. Mba'a ghəshi təhay jighi tsəghay. ¹² Yan, kə ntsa va, zhini na difa bəŋ ghwənay kwa mahkana ndə. Sa tsəhəy na na, dza ghəshi mba'a ghəshi paslanati zheher, mba'a ghəshi təhamti. ¹³ Ma sa nata ndə tsa tsa va kwəma va tsəgha, ma kə na: "Njaa dzee mənti tay? Kadiw, e ghwənay zəghwee na dəe tərəŋw. Sa ka ghəshi nayəy, a ghəshi dzaa ha'wə ti" kə. Dza na bəŋ ghwənay. ¹⁴ Dza zəghwə va mba'a tsəhəy və shi ki, ma kə mbəzliy ndəghwə tsa va kwa jipə shi, sa nay ghəshi zəghwə va na: "Yawaa, avanay ndə zəmə ghi səkəy də'wə ghən tsa ci ki! Dzammə ta kəsəvə, a ghwəmmə paslamti! A tsa mbəə nza ka sa ghwəmmə kwagwa'a ki" kə ghəshi. ¹⁵ Dza ghəshi tasl ghəshi kəsəvə, ka mbahə səəmə kwa tsa vaa dzəti ngwəla, mba'a ghəshi pəəsliti» kə Yesəw.

Ma sa kədamti Yesəw fir tsa va, ma kə difa na: «Sana kiy, njaa dza ndə tsa tsa vaa məni lə mbəzli vaa? ¹⁶ Ə gəzanwəy ya, ta səkə dza naa bakwamti ka ndəghwə tsa va, ka na dza na mba'a banavə tsa ci va kaa nihwəti ka ndəghwə tsa mbə dəvə shi» kə Yesəw.

Ma sa favə mbəzli va kwəma gəzəkə Yesəw va tsəgha, ma kə ghəshi na: «Kay, ka məniva gəla nava kwəma tsəgha teepəw» kə ghəshi. ¹⁷ 'Wakəvə Yesəw njə'wə nighətishi, ma kə ngəshi na: «Kwəma tsasliti məndi na mbə Zliya Hyalay, wa slən tsa shi dī na gəzəa? Ma kə məndi kwəma vay:

Ma hakwə tsa niy ndəghamti ka ndəbə shiy vay, ghəci zhini naa zhəghəy ka hakwə tsa gwəraa jihəti ciki,

kə məndi mbə zliya. ¹⁸ Ya wa ntsaa bati tərəə dzəti hakwə tsa vay, ta bəəlivərivay dza ntsa va. Ghəci kə tərəkənvay kən ndə bə na, mba'a zlərəvəri ndə» kə Yesəw.

*Tsəhə ghən kaa mazə tsa sləkə hidī ka *Rəm gwanashi*

(Mt 22:15-22; Mk 12:13-17)

¹⁹ Ma sa gəzəkə Yesəw kwəma va tsəgha na, cəke' *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala lə mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala fəti ghən, dzəkən ghəy bəli Yesəw fir tsa va, kə ghəshi. Dza ghəshi ka pəla kwal tsa kəsə Yesəw tibata. Kala mbə ghəshiy kəsə, sa hazləni ghəshi va mbəzli. ²⁰ Ghalabay dza ghəshi ki mba'a ghəshi ghati ndəghwə Yesəw ta kəsə. Kə ghəshi mba'a ghəshi ghwənashi mbəzliy taa məntəvashi nja mbəzli tərəŋw tərəŋw ni. Nza ghəshi dəfdəw kwemer va Yesəw, ta mbə ghəshiy ngaliti, ta kəsəti mbə kwəma dza naa zləbakə. Ə dī ghəshi kwəmavə kwal tsa kəsəti ta banaghə kaa ngwəmna. ²¹ Ma

sa tsəhəshi ghəshi vəgha Yesəw ki, ma kə ghəshi kaa dəw kwəma shi na: «A Metər, a ghəy sənay, shi bənipə gha ni lə kwəma gəzə gha gwanatay, war kwəma lə kwal na. Sa nzanay, ka nə gha kar ntsa dikə tsa na tsatsa ndə, ntsa jəw tsa na tsatsa ndə, pə gha, ka təra ghalaa dzəmbə mbəzliw. Ma ghay, kwəma Hyala na sa ka ghaa bananshi kaa mbəzli lə kwal tsa nzə. ²² Va tsəgha di ghəy ghaa gəzanəy, kwal va ghwəmmə ta tsəhə ghən kaa mazə tsaa sləkə hidi ka Rəm gwanashi ta naa njaa?» kə ghəshi.

²³ Ma Yesəw na naci ki na, mba'a sənanti tsəhwəli shi va, ma kə ngəshi na: ²⁴ «Citəram dala va ghwəy tə pətsa va di. Fəətə tə dala na na sanay, fəətə wa naa? Ya slən tsa tsaslati məndi tsa tiy, slən tsa wa naa?» kə. Ma kə ghəshi na: «Fəətə mazə tsaa sləkə hidi ka Rəm gwanashi na, slən tsa ci sa va diba» kə ghəshi. ²⁵ Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Ma ghənzə tsəgha kiy, tsəhancim ghən tsa ci kaa mazə tsa va njasa təbə na. Ma ni Hyala shiy na, mba'a ghwəy banavə shi Hyala njasa təbə ghəshi kwərakwə» kə Yesəw.

²⁶ Ma sa gəzanakəshi Yesəw tsəgha na, mba'a gəla nava kwəma səəti məhərli shi, mba'a ghəshi catavashi. Shaḅ ghəshi ta favə, kwəma gəmgəm na gəzəkə na tiba kwa kwəma mbəzli gar kəsəti ghəshi ti.

*Ta zhakati dza mbəzliy bəkwəshi mbə məti
(Mt 22:23-33; Mk 12:18-27)*

²⁷ Dzəghwa nihwəti mbəzli mbə *ka Sadəsehi ndəs ghəshi səəkəə kəsəy Yesəw. Ka Sadəsehi vay, ka zhakati mbəzliy bəkwəshi mbə mətiw, ka ghəshiy ni na nashi. Sa səəkəshi ghəshiy dzəvəgha Yesəw ki na, dza ghəshi ka dəw kwəma və, ²⁸ ma kə ghəshi na: «A Metər, a kə *Məyizə niy ni kaa kwəma tsaslitənyəy na ta məni ghəyəy: “Mba'a kə ndə bəvə mali, dza na mba'a mətiy zlata mali ci va, kala yakə zəghwə ghəshi liy, ə kə zəmbəghəy dzaa bə mali mbəri tə mali ci va, ta mbə ghəciy yanakə hwəlfə kaa zəmbəghəy tsaa mətiy va” kə niy ni. ²⁹ A nihwəti mbəzli niy nza tifa, mbərfəy ghəshi ka ndərazhi ndə kwətiy. Dzəghwa Cikwa tsa mbə shi mba'a bəvə mali, dza na mba'a mətiy, kala yakə zəghwə ghəshi li. ³⁰ Dza Zəra mba'a bəvə mali mbəri tə mali va, kə mba'a mətiy kala yakə zəghwə ghəshi li kwərakwə. Zhini Takwa fa tsəgha. ³¹ War tsəgha, war tsəgha, pənyw ndərazhi mbərfəy ni va hati bə mali mbəri tə mali va. Cəke' ghəshi bəkwəshi mbərfənanavashi, nək tsaa yakə zəghwə kwa. ³² Ma ləy hwəm ki na, mba'a mali va mətita kwərakwə ki. ³³ Sana kiy, avanay gwanashi bəhwə mbəzli va mali va. Fəca vici dza mbəzliy zhakati mbə məti kiy, mali tsama ndə dza naa nza mbə shi kwətiy kia?» kə ghəshi.

³⁴ Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «Tikə tə hidī sənzənvay, mbə bəbəva na kar zhər lə mi'i. ³⁵ Ma na zhər lə mi'i dza Hyalaa ni, gar zhakati na nini mbəzli mbə məti ta piy mbə

vəghwə tsa dza səəkə kwa kwəma, kəy, ka dza niva mbəzliy bəva ghwəlaw. ³⁶ Ka dza ghəshiy zhiniy bəkwəw, yəmyəm dza ghəshiy nza lə ka kwal Hyala. Ndərazhi Hyala dza ghəshiy nza, sa nzanay, a ghəshi zhakatishi mbə mətī.

³⁷ Ma na kwəmaa dzəkən zhakati tsa mbəzli mbə mətīy, a Məyizə niy gəzəkə, mbəzliy bəkwəshiy, ta zhakatishi dza ghəshi mbə mətī, kə. Mbə zliya ciy, aa niy tsaslitiy dzəkən ghwə mbə zhəghwə, ma mbəbay: “Hyala kar *Abəraham, lə *Izakə, mba'a *Zhakwapə” kə niy ni kaa har Hyala. ³⁸ Di naa gəzəy, tə ghwəməshi na mbəzliy bəkwəshi va. Sa nzanay, na na Hyala na, Hyala mbəzli bəkwə bəkwə ni naw, Hyala mbəzli tə ghwəmə mbə piy na, na nanzə. Ti piy mbəzli gwanashi» kə Yesəw.

³⁹ Ma sa favə ghəshi kwəma gəzəkə Yesəw va, ma kə nihwəti mbəzli mbə *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala na: «A Metər, a gha gəzəkə kwəma wəzə na» kə ghəshi. ⁴⁰ Dzəghwa mba'a ghəshi hazlənishi va zhiniy dəw nahwəti kwəma və.

*Dikəba *Kəristəw na kaa mazə *Davitə
(Mt 22:41-46; Mk 12:35-37)*

⁴¹ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Njaa njaa ka məndi ni “Kəristəw Ntsa tivə Hyala na, jijiy mazə Davitə na” kə məndia? ⁴² Ya Davitə də'wə ghən tsa ci kiy, aa gəzəkə mbə *zliya cəm tsa ci, ma kəy:

Ma kə Hyala kwa sləkəpə, kaa Ndə sləkəray:

“Ndi nzəyŋa tə kwa bəzəmee,
⁴³ pa' fəca dzee mənti ka mbəz gha ka mbəzli tə
 dəvə gha!” kə,

kə Davitə niy ni.

⁴⁴ Nighətım Davitə də'wə ghən tsa ci, “Ndə
 sləkəra” kə kaa har slən tsa Kəristəw kiy, njaa
 njaa ka na zhiniy nza ka jijiy kia?» kə Yesəw.

*Ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy va yəmə
 kwəma *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala
 (Mt 23:1-36; Mk 12:38-40)*

⁴⁵ Dzəghwa Yesəw ka gəzə kwəma kaa mbəzli
 ta səfa ci kwa kwəma mbəzli dən, ma kə kaa
 ngəshi na: ⁴⁶ «Avee gəzanwəy, ya tə ghwəy
 ghən tsa ghwəy va yəmə kwəma məni *ka
 bənipə kwəma pəhəti Hyala! Na nashiy war lə
 kwəbənər dikə dikə ni ka ghəshiy dī dza kən
 ghən, ta ci dikə tsa shi. Jəw dī ghəshi məndiy
 səkwəshi mətsəfəkwə dzar tə ləwmaw. War tə
 kwəma ka ghəshiy dī nzəy mbə *ciki basəva tsa
 ka Zhəwifə. Mba'a kə məndi harvəshi ta zəmə
 shiyəy, war pətsa nzəy mbəzli tə slən va ti ka
 ghəshiy pala ta nzəy ti. ⁴⁷ Ghəshi dībay, me' me'
 ka ghəshiy pamti shiy va mi'i mbəreketi, zhini
 ka garə kə ghəshiy ni ta cə'wə Hyala, ka ghəshi
 dza na, nza' nza' nza' ghəshi nzati nza tə cə'wə
 va, ta mbə məndiy ni, ka nəw Hyala tərənəw ni
 ghəshi, kə məndi. Na nashiy, ta məni ngwəvə
 dza Hyalaa dzəkən shi, tan na nihwəti mbəzli»
 kə Yesəw.

21

Mali mbəri kwa ndərma (Mk 12:41-44)

¹ Ma Yesəw mbə *ciki Hyala na, dza na ka nighə njasa shəkə ka gəna shiy kaa Hyalaa dzəghwa sərndəkə. ² Mba'a nighəvə njasa səəkəta nahwəti mali mbəri kwa ndərma kwərakwə, mba'a faghwa dala bakə kwa sərndəkə tsa va. ³ Ma sa naghanti Yesəw kwəma va tsəgha, ma kə ki na: «Ə gəzanjwəy ya lə katanj, mali mbəri kwa ndərma nata ghwəy nay, tərənjbə ghənzə faghwa na gəna kaa mbəzli tifa gwanashi. ⁴ Sa nzanay, nihwəti mbəzli gwanashiy, war jəwə tsətsə tivə ghəshi gəna bəkə ghəshi səvəri mbə nahwəti na dən na tərmbə və shi. Ma na mali na nanzə kiy, ya tsəgha na mbə ndərma na, dza na mba'a basanavə shiy niy dza naa pa shiy dzəghwa hwər nzə ti shi gwanashi kaa Hyala» kə.

Ngəra'wə tsa dza səəkə ghəngən ghəngən dzəti hid'i ka ghəshi gha kərə (Mt 24:1-14; Mk 13:1-13)

⁵ Dzəghwa nihwəti mbəzli ka gəzə kwəmaa dzəkən *ciki Hyala tsa mbə Zherəwzalem, ma kə ghəshi kaa Yesəw na: «Kay, jəw təbə hərəzli ndəbətə məndi ni ciki tsa li shiw, jəw ghaslamti məndi tsava cikiw, zhini mba'a shi wəzə wəzə ni mbəba, shi bəkə məndi kaa Hyala ta fanta shəndəkə» kə ghəshi. Ma sa favə Yesəw məndiy gəzə kwəma va tsəgha, ma kə na: ⁶ «Ə gəzanjwəy

ya, mbə səəkə na tsahwəti vəghwə, ya tsəgha nay ghwəy ciki tsa va ghaslə ghaslə tsəghay, ta ba'wamti dza məndi, ka dza ghwəy nashi hərezli tsəñəzli tsəñəzli ya kwətiŋ ghwəlaw» kə Yesəw.

⁷ Dza ghəshi ki, ka dəw va Yesəw, ma kə ghəshi na: «A Metər, ge'i lə tsama vəghwə dza shi gəzə gha niy məniva tay? Tə wa dza məndiy sənay, ndal tərə shi va ta mənivaw kə məndia? Gəzanəy di» kə ghəshi. ⁸ Ma kə Yesəw na: «Məni tə ghwəy məhərli wəzə, əntaa ghwəy dzaa zləba məndiy ngədiŋwəy ma. Sa nzanay, daŋ dza nihwəti mbəzliy səəkə lə slən tsee. Ka ndə dza na: “Yən na *Kəristəw, a vəghwə səəkəy” kə. Mba'a kə ndə gəzəkəŋwəy tsəghay, əntaa ghwəy dzaa zləba kwəma gəla tsava ndə ma.

⁹ Ma sa ka ghwəy favə gaka mbəz dzar mbə məlməhi, ka zhini ghən mbəzli, kala dfi ma fəti ta kwəma gəzə mbəzli dikə dikə ni sləkə hidiy, əntaa ghwəy dzaa gwərgwərə ma. Ya njaay pərba niva shiy dza naa gha manamtəvashi di, ta na hidiy, ka dza ghəshiy kərəshi taŋtaŋ ləy hwəm shi vaw. ¹⁰ Ə zhinee gəzanəwəy, ka hwəhwə tsa nihwəti mbəzli dzay, ka mbəz lə hwəhwə tsa nihwəti. Ka tsahwəti mazə dza na, mba'a pəlati miy tə tsahwəti, tapə ghəshi mbə mbəz ta nza. ¹¹ Ta gərgərə dza hidiy dza tərəŋw, nza zəlghwə biyambə tsa dikə tsa shəkəy mbəzli. Tərəŋw ma dzaa nza tə nihwəti hidiy ghəngəhən ghəngəhən. Ta məniva dza shiy, ka dza her mbəzli və shi tərəŋw, zhini ka tsahwəva shiy

cipə kwəma tərəŋw dzəy tə ghwəmə. ¹² Ma ya tsəgha nzə, ka shi va mənivay, ta kəkəsəŋwəy dza məndiy dza, ta saŋwəy ngəra'wə. Ka məndi dzay həŋ banavəŋwəy kaa mbəzli dikə dikə ni mbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə ta basə ngwəvəə dzəkən ghwəy. Ka məndi dza na, mba'am kalaghwanəwəy kwa fərshina. Ka məndi dza dibay, ka kəkəsəŋwəy dzəghwa kwəma mezhizhə, lə dzəghwa kwəma mbəzli dikə dikə ni tə hidfi, ta məni ngwəvə. Sa wana dza məndiy saŋwəy ngəra'wə tsa va tsəghay, sa nəwra ghwəy. ¹³ Ma na na ghwəy ghalabəy, kwal na sava dza ghwəy kwəmavə ta mbə ghwəy ndəgha fəti dzəkənee. ¹⁴ Fambə tə ghwəy kwəma dzee na ta gəzanəwəy wəzə mbə məhərli ghwəy. Əntaa ghwəy tatasə ghən tsa ghwəy lə tətəkə: “Njaa dza ghəy mənti dza ghəy mbəlinəya?” pə ghwəy ma. ¹⁵ Sa nzanay, yən dza naa ndanəwəy kwəma dza ghwəy gəzə ghalaba, lə məhərli sənata kwəma gwa'a. Sa ka ghwəy bəkəvəri na ghwəy gəzə kwəmay, ka dza ka mbəz ghwəy mbay zləbakəŋwəy kwəma gar mbanəwəyəw. ¹⁶ Ya mbəzliy yakəŋwəy, ya ngwarməhinəwəy, ya madigahinəwəyəy ta kəkəsəŋwəy dza mbəzli va gwanashi ta fambəŋwəy mbə dəvə mbəzli dikə dikə ni, dən dza məndiy bakwamti nihwəti mbəzli mbə ghwəy. ¹⁷ Mbəzli gwanashiy, ka dza ghəshiy dfi mətse ghwəy tə sa nəwra ghwəyəw. ¹⁸ Ya tsəgha nzə kiy, əntaa ghwəy hazləni ma.

21:12 21:12-19 Mt 10:17-22; Zhŋ 16:1-4 **21:12** 21:12 SləniKY 12:1-4; 18:12-17; veher SləniKY 24-26 **21:14** 21:14-15 12:11-12
21:16 21:16 Mishe 7:6; Mt 10:35; Lk 12:52-53 **21:18** 21:18 1Sam 14:45; Mt 10:30; Lk 12:7

Ya səəti mbə ghən ghwəy kwətiŋəy, ka dza naa zataw. ¹⁹ Va tsəgha, jihəkəvaŋwəyəm wəzə. Ma tsəghay, ta mbəlivə piy tsa ghwəy dza ghwəy» kə Yesəw.

Yesəw gəzə njasa dza məndiy ngazlamti məlmə Zherəwzalem
(Mt 24:15-21; Mk 13:14-19)

²⁰ Zhəghwa ma kə Yesəw dība na: «Ma sa ka ghwəy nata məlmə Zherəwzalem dəzlətsəbə mbəzli tsəbay lə shi mbəz və shiy, sənay tə ghwəy ghalaba na, ndal tərə məndi ta ngazlamtiw, pə ghwəy. ²¹ Ghalaba kiy, ma mbəzli tə hidī ka Zhəwde na, hwəshi tə ghəshiy dzəmbə kəlaŋ ta mbəə mbəlishi. Mbəzli mbə məlmə Zherəwzaleməy, hwəshi tə ghəshi. Ni dzar kwamtiy, əntaa ghəshi dzaa zhimbə məlmə va ma. ²² Sa dza naa nza, ma vəghwə tsa vay, vəghwə tsa dza Hyalaa məni ngwəvəə dzəkən mbəzli ti na. Ghalaba dza shi tsasliti məndi mbə zliya gwanashiy məniva. ²³ Ngəra'wə tərəŋw dza savaa nza fəcava kən mi'i lə hwər lə mi'i ka ndərazhi tə hwəm. Sa nzanay, tərəŋw dza ngəra'wə ta səəkəə dzəti hidī. Ta məni ngwəvə dza Hyalaa dzəkən mbəzli mbə məlmə va, sa satiy nəfə tsa nzə. ²⁴ Ta bakwamtishi dza *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə lə kafa'i. Ka ghəshi dza na mba'a ghəshi kakasamtishi, ta nza ghəshi ka mevivi dzar mbə hwəlfəhi mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Ta zləghwəhwə məlmə Zherəwzalem dza ghəshi ka sa shi, pa' fəca vici

21:19 21:19 ShiZhj 13:10 **21:20** 21:20-24 19:41-44; 20:16; Mt 22:7 **21:22** 21:22 Nəw 32:35; 'Wəzh 9:7

dza Hyalaa bəhwə və shi, mba'a banavə kaa nihwəti mbəzli» kə Yesəw.

Səəkə tsa Zəghwə yakə ndə ngəri
(Mt 24:29-31; Mk 13:14-27)

²⁵ Ma kə Yesəw dība na: «Sa ka hidfi nza ndəkwə ta kərəy, ta məniva dza shiy cipə kwəma ka pəghəva tə vici, kə pəghəva tə tir, ka pəghəva tə sasərkwəhi gwa'a. Tərənw dza her hwəlfəhi mbəzli tə hidfiy dzashi, kala dza ghəshiy sənashi ma shi ka ghəshi məni va gaka yam kwa həl lə va kwəfəghə tsa shi. ²⁶ Ka shi nza bərçi və shi mə ghwəmə 'wakəvə na, ka kwəfəghə. Ka mbəzli dzay, ka hazləni, sa ka ghəshi zəzəti kwəmaa dzaa səəkə dzəkən mbəzli tə hidfi. ²⁷ Ghalaba kiy, nza Zəghwə yakə ndə ngəri tsahwə, war ka nay mbəzli lə mətə shi səəkə mbə kwələfi tə ghwəmə, lə bərçi və tərənw, tsəgha shəndəkə dība. ²⁸ Ma sa ka ghwəy nashi gəla shi tsəgha ni va ghati mənivay, hedehefe kə nəfə tsa ghwəy taa nza, mba'a ghwəy jihətəvanwəy. Sa nzanay, ndal tərə ghwəy ta mbəliwəy ghalabaw» kə Yesəw.

Yesəw bəli fir lə kwəma daskwa
(Mt 24:32-35; Mk 13:28-31)

²⁹ Ma ləy hwəm kwəma va na, dzəghwa Yesəw dība ka bəlanshi fir. Ma kə na: «Nighəvə tə ghwəy daskwa, lə nihwəti fəhi gwa'a. ³⁰ War nashi ma ghwəy ghəshi ghati day. Gwa'a ka ghwəy sənay na, a vəghwə tsa dzəmti kətikəvay, pə ghwəy. ³¹ Ava tsəgha na ki, nashi

ma ghwəy gəla shi bəlakəŋwəy ya va ghati mənivay, sənay tə ghwəy ndal tərmbə Hyala ta səkə ta sləkə mbəzliw, pə ghwəy. ³² A gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ka dza mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsa bəkwəshi ka shi gəzaŋwəy ya ni gwanashi mənivaw. ³³ Nay ghwəy na, kar ghwəmə nata ghwəy na ghəshi lə hidfi gwa'ay, kərəp dza ghəshiy zashi. Ma na kwəmee na nanzə kiy, ka kərə naw» kə Yesəw.

Mənim məhərli!

³⁴ Ma kə Yesəw bə na: «Məni tə ghwəy məhərli tərəŋw. Əntaa ghwəy dzaa zlatanavə məhərli ghwəy kaa zəzəmə shiy lə kaa sasa shiy ghipə lə kaa məni mətə ta mbəə kwəmavə shi tə hidfi ma. Mba'a pə ghwəy dzaa kəslimbə ghən kən niva shiyəy, vətəghə dza vici dzee vaa səkə tiy kəsaŋwəy. ³⁵ Njasa ka məndi vaa kaghwa kərpi vətəghə dzəghwa zləkwəy, ava tsəgha dzee səkə vətəghəə dzəkən mbəzli tə hidfi gwanashi. ³⁶ Ghənzə tsəgha kiy, əntaa ghwəy bə hi ma, ə pə ghwəy cə'wə Hyala ya hwəmba. Ta mbə ghwəy kwəmavə bərçi ta mbəliŋwəy va shiy dza vaa səkə gwanashi. Ma nza ghwəy mbə kwəmavə garəŋwəy, kwa kwəmee, yən Zəghwə yakə ndə ngəri» kə.

³⁷ Ava tsəgha niy bənipə Yesəw shiy havəghwə mbə *ciki Hyala. Ma hetihwer sa ka vərđiy mənta na, ka dzay ta hi mə kəlaŋ tsa har məndiy kəlaŋ *'Wəlivə. ³⁸ Ka mbəzli gwanashiy dza

21:34 21:34-35 Ezay 24:17; 1Tes 5:1-3 **21:36** 21:36 Mt 24:42; ShiZhn̄ 6:17 **21:37** 21:37 19:47; 22:39

ki na, ka səəkə pəətə mekəshi mekəshi ta fa kwəma gəzə na va kaa mbəzli mbə ciki Hyala.

22

Mbəzli dikə dikə ni mbə pəla kwal tsaə kəsə Yesəw

(Mt 26:1-5; Mk 14:1-2; Zhj 11:45-53)

¹ Ma ghala pətsa va ki na, mba'a vici *makwaghwa Pakə kətikəvata. Mbə makwaghwa vay, kar məndiy zəmə peŋ tsa nza *is mbəw.

² Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala ghəshi lə *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala, mba'a ghəshi madishi ta pəla kwal tsaə kəsə Yesəw, ta pəəsli ci. Mbə hazləni ghəshi va mbəzli, kala mbə ma ghəshiy kəsə ci.

Zhəwdasə mbə dī nga dafa ta Yesəw

(Mt 26:14-16; Mk 1:10-11)

³ Dzəghwa *ndə jaka tsa Hyala mba'a dzay dzəmbə nəfə tsa Zhəwdasə, tsa har məndiy Isəkariyətə. Ndə mbə *mbəzli ta səfa Yesəw va mən lə bakə ni. ⁴ Dza Zhəwdasə mba'a dzaə kəsashi mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala, ghəshi lə mbəzli dikə dikə ni sləwa ka ndəghwə *ciki Hyala. Dza na mba'a gəzanshi kaa mbəzli va. Njasa dza naa mbay kwəmavə ngati dafa ta kəsə Yesəw. ⁵ Ma sa favə mbəzli va kwəma gəzanakəshi Zhəwdasə va na, mba'a ghəshi vəshishi. «Ta ngavəŋa səfa gha dza ghəy gha kə kwəmavəŋəy kwal tsaə kəsə ci» kə ghəshi. ⁶ Tsəgha na, e zləbavə, kə Zhəwdasə ka

dzay. Dza na ka pəla kwal tsaə nga dfafa ta kəsə Yesəw nja kwa mbəmbə kala dza nihwəti mbəzli gwanashi niy fəti ghən.

*Yesəw mbə ghwəni *mbəzli ta səda ci ta ta shi dza naa zəmə mbə *makwaghwa Pakə*

(Mt 26:17-25; Mk 14:12-21; Zhj 13:21-30)

⁷ Dzəghwa vici makwaghwa ka məndiy zəmə ma peŋ tsa nza *is mbə, mba'a mənta. Ma mbə vici vay, kar məndiy həni zəghwə təmbəkə ta tsə Pakə.

⁸ Dza Yesəw da' harvə kar Piyer lə Zhanj. Ma kə ngəshi na: «Mbalam a ghwəy dzaa tatəmmə shi dza ghwəmməə zəmə mbə makwaghwa Pakə» kə. ⁹ Ma kə kar Piyer ngəci na: «Kwəma dī gha ghəy dzaa tatəmmə shi zəmə vaa?» kə ghəshi.

¹⁰ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Mbalam, ma sa ka ghwəy tsəhəŋwəy mbə məlməy, ta kwəmay dza ghwəy lə ndə, lə tsaghwa yam və. Nza ghwəy nəw dzakə ghi tsa dza naa dza. ¹¹ Ma sa ka ghwəy tsəhəŋwəy kəyɓay, ma nza ghwəy gəzanci kaa ndə ghi tsa va, ma pə ghwəy taa niy: “Mətər tsa ghəy ghwənəkəŋəy na. A kəy, ndara ciki tsa dza ghəy səəkə ta zəmə shiy lə mbəzli ta sədeə mbə Pakə, kə” pə ghwəy taa ni ngəci. ¹² Gəzanakə ma ghwəy tsəghay, ta citəŋwəy ciki dza na dikə mə ghən tsahwəti ciki, gwəma gwəma ghəci. Ava mbəɓa ka ghwəy dzaa tatəmmə shi dza ghwəmməə zəmə mbə Pakə ki» kə Yesəw.

¹³ Tsəgha na, kə kar Piyer, mba'a ghəshi madishi ka dzashi. Mba'a ghəshi kəsashi shi va

gwanashi njasa gəzanakəshi Yesəw va. Mba'a ghəshi tati shi zəmə dza ghəshiy zəmə mbə Pakə.

*Yesəw mbə zəmə shiy mbə *makwaghwa Pakə ghəshi lə *mbəzli ta səfa ci*

(Mt 26:26-30; Mk 14:22-26; 1Kwər 11:23-25)

¹⁴ Ma sa mənta tihwer ki na, dza kar Yesəw lə mbəzli ta səfa ci mba'a ghəshi səəkəshiy nzəyshi, ka zəmə shiy ghəshi. ¹⁵ Ma ghəshi mbə zəmə shi zəmə va, ma kə kaa mbəzli ta səfa ci va na: «Yən kiy, kwəma jəw səəkee mbə maw zəmə shi zəmə mbə Pakə ni lə ghwəy gwanəwəy, ka məndi gha sara ngəra'wəw. ¹⁶ Sa gəzanəwəy ya va tsəghay, ka dzee zhiniy zəhwə shi zəmə mbə Pakə ghwəlaw. War shi dī Pakə vaa gəzə cikəvərivashi gwa'a gwa'a. Ma ghalaba kiy, ta zəmə shi zəmə va dzee dza tə pətsa sləkə Hyala» kə. ¹⁷ Ma sa gəzəkə na tsəgha na, dza na hən bəvə hwəpər tsa nza shi sa kwa, kə mba'a mananati 'wəsa kaa Hyala. Ma kə kaa mbəzli ta səfa ci na: «Ndim shi sa ni a ghwəy sa shi. ¹⁸ Sa nzana, e gəzanəwəyəy, ka zhinee sahwə shiy ghwəla kala fəca dza Hyalaa səəkə tə sləkə mbəzliw» kə.

¹⁹ Zhini na ləy hwəm kwəma va, hən bəvə pən, dza na, mba'a mananati 'wəsa kaa Hyala. Ma sa mananati na 'wəsa na, mba'a ngangavəri pən tsa vaa banavəshi. Ma kə ngəshi na: «Ava ghənzə na vəghee va zlatee kaa mətī tə ghwəy. Tsəgha pə ghwəy taa mənī ta zəzəə dzəkən mətē» kə.

²⁰ Zhini na kaa hwəpər tsa nza shi sa kwa, tsəgha ghəci mənti li sa zəməhwə ghəshi shi zəmə. Ma kə na: «Avanashim shi sa niy, ghəshi na yəwən *sla kiri tsa slati Hyala, ta zhiniy jakəva lə mbəzli lə miymiy ya ni shəkəshi tə ghwəy. ²¹ Ə gəzanwəy ya, avanayəm ntsaa ngati dafa tə ya mbə zəmə shiy kwa kwakwa tsa kwətiŋ tsa lə ya. ²² Ta na navay, yən yən Zəghwə ndə ngəri nee kiy, ta pəəslitəra dza məndi war njasa tarəkə Hyala vaa dzəkənee. Ə na na nzana nanzə kiy, tərəŋw dza ngəra'wəə nza kən ndə nga dafa tə ya tsa va» kə. ²³ Ghalafə tsəgha ki na, dza mbəzli ta səfa ci ka dəfəw kwa jipə shi, ma kə ghəshi na: «Wa tsaa dza va ta məni gəla nava kwəma mbə ghwəmmə kia? Tsama kia? Tsama kia?» kə ghəshi.

A ntsa dikə tsaa?

²⁴ Dza *mbəzli ta səfa Yesəw, mba'a ghəshi ghavə ngərə ghəpə kwa jipə shi, ta mbəə sənay ntsaa dzaa nza dikə tsa mbə shi. ²⁵ Mba'a Yesəw favə ghəpə tsa shi va. Ma kə kaa ngəshi na: «Favə ghwəy na, a ghwəmmə sənay mbə məni mazə tsa shi na mezhizhəy dzəkən mbəzli tə hidī. Mbəzli dikə dikə niy, a ghəshiy dī mbəzli sləwa ghəshi vaa falshi: “Mbəzli wəzə ni nza ghwəy” kə ghəshi. ²⁶ Na na ghwəy na ghwəy kiy, tsəgha dza naa nzaw. Ntsa dikə tsa mbə ghwəyəy, nja ntsa jəw tsa kə taa zhəghəy. Ma

22:20 22:20 Səvəri 24:8; Zher 31:31; Zak 9:11; Rm 11:27; 2Kwər 3:6; Gal 4:24; Ebr 8:6; 9:12 **22:21** 22:21-23 Zhj 13:2, 21-30

22:24 22:24-26 9:46-48 **22:24** 22:24 Mt 18:1; Mk 9:33-34

22:26 22:26 9:48; Mt 23:11; Mk 9:35

ntsaa sləkəŋwəy na, mba'a zhəghəy nja ndə sləni tsa ghwəy. ²⁷ Tsama ndə gwəra na dikə mbə kar ntsaa nzəyəy dərəsə ka ndəghə shi zəmə, ghəshi lə tsaa bānci shiy ta zəməshi ghəcia? A ghwəmmə sənay, tsaa nzəyəy va ndə ta zəmə shiyəy, ghəci na sa dikə tsa. Avānay sana kiy, yən na ntsa dikə tsa mbə ghwəy. Ya tsəgha nzee ntsa dikə tsay, ndə ghəraŋwəy sləni zhəghəree. Mən tə ghwəy tsəgha kwərakwə.

²⁸ Ghwəy kiy, war kwasəbee nza ghwəy ya hwəmba mbə ngəra'wə tsa see tsa. ²⁹ Yən kwərakwəy ta ndaŋwəy mənī mazə dzee, njasa ndara Dirə va mənī ci. ³⁰ Ka zəmə shi zəmə, ka sa shi sa dza ghwəy nza kwasəbee tə pətsa kwətiŋ tsa, tə pətsa sləkee. Ka ghwəy dza na das das nzəyŋwəy kwa gəzligəzli mezhizhə, ka sla ngwəvəə dzəkən mbəzli mbə takəhi mən lə bakə ni va mbə hwəlfə ka *Izərayel» kə Yesəw.

Yesəw mbə gəzə vərəslə tsa dza Piyer ta vərəslə

(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Zhŋ 13:36-38)

³¹ Ləy hwəm kwəma va, ma kə Yesəw ka Shimaŋw na: «A Shimaŋw, a Shimaŋw, a *ndə jaka tsa Hyala niy dəw kwal ta mbə taŋəshamətəŋwəy, njasa ka ndə vaa pəhəkəvəri davəna mbə ha. ³² Sa nighətee tsəghay dzee, mba'ee cə'wəti Hyala tə gha əntaa gha zlay nəwra. E sənay, a gha taa zlay nəwra, ma sa ka gha zhakatiŋay, nza gha mətsahānshi bərzi kaa nihwəti ngwərməhiŋa mbə nəwra» kə. ³³ Ma

kə Piyer na: «A Ndə sləkəpə, e pəhamtəvara ta zləbā dza kwasəbə gha, ya pa' kwa fərshina, ya pa' ka məti kwasəbə gha na nee» kə. ³⁴ Ma kə Yesəw kaa ngəci na: «A Piyer, ə gəzamtəjēe avanay ndatsə, ka ngələkə gha way, gha zhinti gəzəə dzəkənee: “Sənay tsava ndə yaw, sənay tsava ndə yaw” pə gha mahkan səfa» kə.

Kwəmaa dzəkən mbəl pas, lə mbəl tsaa dza ta wə mba'a kafa'i

³⁵ Zhəghwa ma kə Yesəw ngəshi na: «Ghala pətsaa niy ghwənanəwəy ya vay, e niy gəzanəwəy, əntaa ghwəy bə mbəl pas, lə mbəl wə, lə kwəkweher ma, pən, niy shanashi shiy ghwəy na?» kə. Ma kə ghəshi na: «Awə, niy shanashi shiy ghəyəw» kə ghəshi ngəci.

³⁶ Zhəghwa, ma kə ngəshi na: «Nana kiy, ntsa nza mbəl pas vəy, bəvə tə ghəci sa ci ta dza li. Mba'a kə mbəl wə va ndə na, ka dza ghəci li difa. Kala kafa'i va ndəy, ə kə dzaa dəlamti kwəbanə tsa ci ta pa kafa'i. ³⁷ Sa nzana kwəmaa niy tsasliti məndi vaa dzəkənee mbə Zliya Hyala ghala mbərədzəy, war ghənzə mənta na. Ma kə məndi niy niy: “Mbə ka məni rəfa niy mbərambə məndi” kə məndi niy ni. Tsəgha na, ta na navay, shi tsasliti məndi vaa dzəkənee na ta məniva dza ghəshi tsəgha» kə Yesəw.

³⁸ Ma sa favə mbəzli ta səfa ci va tsəgha, ma kə ghəshi na: «A Ntsaa sləkənəy, avanashi kafa'ihī tikə bakə va ghəy» kə ghəshi. Ma kə

Yesəw ngəshi na: «Gwa'a ki, wəkə na tsəgha» kə.

*Njasa cə'wə Yesəw Hyala mə kəlaŋ *'Wəlivə
(Mt 26:36-46; Mk 14:32-42)*

³⁹ Ma ləy hwəm kwəma va na, dza Yesəw mba'a maɖiy dzəmə kəlaŋ 'Wəlivə njasa sənabəy na mbə mənəi ndimndim. Mba'a *mbəzli ta səɖa ci maɖishi kwasəbə kwərakwə. ⁴⁰ Ma sa tsəhəshi ghəshi mə kəlaŋ ki, ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səɖa ci va na: «Cə'wəm Hyala a ghənzə ndəghwəŋwəy, vantaa *ndə jaka tsa nzə ngadambəŋwəy mbə mənəi *kwəma jikir na» kə.

⁴¹ War sa gəzəkə na tsəgha na, mba'a katantəvay vəgha shi ge'i ge'i gar bəzlaghə hakwə ndəə dzəti pətsa nza na va ti li shi. Dzəghwa na ki, tsəfəkwə tsəfəkwəy tə shinin ci, ka cə'wə Hyala ghəci, ma kə na: ⁴² «A Di mba'a pə gha zləbatiy, bashamti ngəra'wə tsa va səəkəə dzəkənee. Ma nanzə kiy, a ghənzə məniva war njasa deə nə yaw. War kwəmaa təbaŋa mbə nəfə tsa gha kə taa məniva» kə. [⁴³ Ghalaba tsəgha ki na, dzəghwa *ndə kwal tsa Hyala mba'a səəkəy mə ghwəmə dzəvəgha ta mətsahanci bərci. ⁴⁴ Yesəw kiy, mba'a hazləniy va ngəra'wə tsa va ka gwərgwərə, sa nzana tsəgha ki na, dza na ka zhiniy mətsəhə cə'wə Hyala tərəŋw tərəŋw. Capə capə capə ghaa nay ma ghwətəghwətə və, war ka njərəməə dzəti hidī nja miyiy.]

⁴⁵ Ma sa kəramti na cə'wə Hyala ki na, dzəghwa na pəlhəm kafəy, mba'a səkəy dzəvəgha mbəzli ta səda ci. Səkə na na, ghəshi tə hi va dali təkə ngəra'wə. ⁴⁶ Səkə na, mba'a fərghashi. Ma kə ka ngəshi na: «Wa navam bəhwə ghwəy hi kia? Satiŋwəyəm, a ghwəy cə'wə Hyala a ghənzə ndəghwəŋwəy, vantaa ndə jaka tsa nzə ngadambəŋwəy mbə mənə kwəma jikir na» kə.

*Njasa kəsə məndi Yesəw
(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Zhŋ 18:3-11)*

⁴⁷ War Yesəw mbə kərnə gəzə kwəma vaa səkwa na, gidəfə mbəzli səkəshi. Mba'a Zhəwdasə tsahwəti ndə kwətiŋ mbə *mbəzli ta səda Yesəw va mən lə bakə ni tə kwəma shi, ka 'wanshi kwal. Ma sa səkəy na na, karə ka dzar dzəvəgha Yesəw, ta səkəwə njasa ka ndə vaa səkəwə madigay. ⁴⁸ Ma kə Yesəw kaa ngəci na: «A Zhəwdasə, wa nava səkəwəra ghaa nja madiganə sa dī gha nga dafa tə ya yən Zəghwə yakə ndə ngəri kia?» kə. ⁴⁹ Ma sa nashi mbəzli kwasəbə Yesəw shiy dzaa məniva tsəgha, ma kə ghəshi kaa ngəci na: «A Ntsaa sləkəŋəy, zləbati gha a ghəy kəəslivərishi lə kafa'ihə ghəy ni na?» kə ghəshi. ⁵⁰ War ghwəla tsəgha na, dza tsahwəti kwətiŋ mbə shi pətsə kəsləkəghwa sləmə kwa bəzəmə vəgha ghən ndə ghəra sləni kaa dikə tsa *ka ta Hyala. ⁵¹ Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Ka mənə ghwəy tsəgha ma, zlashim» kə. Dza na dap dapata sləmə zal tsa va va, mba'a mbəlanamti sa ci.

⁵² Ma sa mbəlitı Yesəw ntsa va, ma kə kaa mbəzli dikə dikə ni va mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə mbəzli dikə dikə ni ndəghwə *ciki Hyala, mba'a mətikwəkwər na: «A mbəzli ni, tawa səəkə ghwəy ta kəsəra lə kafa'ihı mba'a ghədemesli njasa nzee ndə ghəli kia? ⁵³ Vici va vici va ghwəmmə niy nza lə ghwəy mbə ciki Hyala na, a kar ghwəy kəsəra ghalabaw. Sənay tə ghwəy, tsatsa vəghwəy, tsa ghwəy na səəkəy na ta kəsəra, vəghwə tsa dza ntsaa ghəra sləni mbə kwəslıy ci ni ci bərciy səvəri na» kə.

Vəraslə tsa Piyer

(Mt 26:57-58, 69-75; Mk 14:53-54, 66-72; Zhj 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Ma sa gəzamti Yesəw kwəma va tsəgha na, dza ghəshi tasl ghəshi kəsəti. Ka pəməə dzakə ghi tsa dikə tsa *ka ta Hyala. Ghəshi mbə pəmə na, war ə Piyer nəwshi kərakə kərakə pa' kəghi tsa dikə tsa ka ta Hyala va ghəci nəwghəshi. ⁵⁵ Mba'a məndi niy pəhəy ghwə kwa tipə va, tazəl mbəzli ta ghwə va ka bəghəzli. Dza Piyer kwərakwə ki, das nzəyəy mbə shi.

⁵⁶ Dza nahwəti mali kwa ghəra sləni kəghi tsa va, mba'a fati mətə tə Piyer ghəci mənəy ta ghwə va, war ə ghənzəə nıghə. Ma kə kaa mbəzli tıfa na: «Ma zal tsay, ntsaa nza kwasəbə ntsa va na» kə. ⁵⁷ Dzəghwa Piyer ka vəraslə, a kə na: «Əm, sənay tsava ndee na neyew mali naw» kə. ⁵⁸ Ma ləy hwəm jəw bə na, dza tsahwəti ndə mba'a nıghəvə, ma kə ngəci bə na: «Gha kwərakwəy ntsay, ntsa kwasəbə mbəzli va nza

gha» kə. Ma kə Piyer fa na: «Tibaw, na neyey dzar kwasəbə nzee neyew, pən bəsa» kə. ⁵⁹ Ma ləy hwəm sa nzay məndi nza gar tsahi kwətiŋ dība na, dza tsahwəti ndə ka gəzə kwəma dība, a kə na: «A ntsa nanzə na katan katan nay, kwasəbə ntsa va niy nza na. Sa nzanay, ndə ka Galile na kwərakwə» kə. ⁶⁰ Ma kə Piyer dība na: «A zal tsa, sənashi gəla ni dī gha ni gəzə shiyee na neyew» kə.

War ghwəla Piyer kəni gəzə kwəma va səvəri tə miy ci na, mba'a ngələkə way tsəgha ki. ⁶¹ Sa way ngələkə ki na, dza Ndə sləkəpə, tərəd zhəghəghə kwəma ci dzar kwa Piyer, ka nighə ghəci. Ghalabə ki na mba'a Piyer zəzəvə kwəmaa niy gəzanakə Ndə sləkəpə va, ma kə niy ni ngəciy: «Ka ngələkə gha wa ndatsəy gha zhinti gəzə mahkan səfa gha: “Sənay tsava ndə yaw, sənay tsava ndə yaw” pə gha» kə niy ni kaa ngəci. ⁶² Sa zəzəti Piyer kwəma mənti na va na, dza na pəlhəm satiy, mba'a səvəriy tə ngwəla, ka wahə ghəci tərəŋw tərəŋw.

Məndiy sawa Yesəw, ka də'wə
(Mt 26:67-68; Mk 14:65)

⁶³ Ma Yesəw kwa hwər tipə dikə tsa *ka ta Hyala ki na, dza mbəzliy ndəghwə va, ka sawa, ka də'wə. ⁶⁴ Ka ghəshiy dza, mbəkəwə mbəkway kwəma ci, ka də'wə. Ka ghəshi dza na ka dəw və, ma kə ghəshiy ni na: «Ca gəzanəy ntsaa ləkəŋa di?» kə ghəshiy ni. ⁶⁵ Dzəghwa ghəshi, war ə ghəshi gagay ka tsətsəərə tərəŋw tərəŋw.

*Yesəw kwa kwəma ka sləkə kwəma mbə *ka Zhəwifə*

(Mt 26:59-66; Mk 14:55-64; Zhj 18:19-24)

⁶⁶ Ma sa kərəy pi ki na, dzəghwa mətikwəkwər mbə ka Zhəwifə ghəshi lə mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, mba'a *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala bəsə ghəshi bəsətəvashi. Mba'a ghəshi dzaa pəməkə Yesəw dzəkwa kwəma mbəzliy sləka ka Zhəwifə. ⁶⁷ Dza ghəshi ka dəw kwəma və, ma kə ghəshi ngəci na: «Ə dī ghəy gha gəzanəy, nda gha na *Kəristəw tsa tivə Hyala» kə ghəshi. Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ya ə gəzanəwəy ya sanay, ka dza ghwəy ni katanə na pə ghwəyəw. ⁶⁸ Mba'a pən ni, kadiw e dəw kwəma va ghwəy pən bə na, a ka zləbərə kwəma dəwee va ghwəyəw. ⁶⁹ Ghava na tə ndatsəy, ta nzəy dzee, yən Zəghwə yakə ndə ngəri tə dəvə kwa bəzəmə Hyalaa kwa bərciy sləkə shiy gwa'a» kə. ⁷⁰ Ma sa favə ghəshi Yesəw gəzəkə tsəgha, ma kə ghəshi gwanashi na: «Zəghwə Hyala nza gha tsəna?» kə ghəshi. Ma kə Yesəw na: «Njasa gəzanəwəy ya va na, zəghwə nzə nzee» kə.

⁷¹ Ma kə ghəshi na: «Wəkə na nava tsəgha, ka dī mbəzli ghwəmmə, ta ndəgha fəti ta kwəma mənti na ghwəlaw. A ghwəmmə favə kwəma zləbakəmmə na lə miy tsa ci, də'wə ghən tsa ghwəmmə bəsa. Mək na tsəgha» kə ghəshi.

23

*Yesəw tə ngwəvə kwa kwəma ngwəmna Pilatə
(Mt 27:1-2, 11-14; Mk 15:1-5; Zhḡ 18:28-38)*

¹ 'Wakəvə mbəzliy bəsəshi va gwanashi, takwəs ghəshi satishi ka dzashi lə Yesəw, mba'a ghəshi dzaa pəmanaghə kaa ngwəmna Pilatə. ² Ma sa tsəhəshi ghəshi na, dza ghəshi ka pə'wə kwəma mənti na ka Pilatə ki, ma kə ghəshi na: «Ma ntsay, a ngədi na mbəzli ghəy ta zhini ghən. A kə kaa ngəshiy, ka tsəhanci ghən ghwəy kaa mazə tsaa sləkə hidī ka *Rəm gwanashi ma, kə. Ma kə mbə gəzə kwəma ci bə na: “Yən na *Kəristəw. Yən na mazə” kə» kə ghəshi. ³ Ma sa gəzəkə ghəshi tsəgha na, dza Pilatə ka dəw kwəma va Yesəw, ma kə na: «Mazə tsa *ka Zhəwifə nza gha na ntsa?» kə. Ma kə Yesəw ngəci na: «Njasa gəzə gha va na» kə. ⁴ Ma kə Pilatə kaa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala lə mbəzliy bəsəshi va tə pətsa va gwanashi na: «A mbəzli ni, a na na yay kəsata kwəma jikir nee va ntsa gar bənci fəti məndiw» kə. ⁵ Zhəghwa mbəzli va mətsəhə, ghəshi mətsahata gəzə kwəma va lə bərqi, ma kə ghəshi na: «Ə bənanishi na zhini ghən kaa mbəzli lə shi bənipə na va, səkə tə hidī ka Galile ghati na shi ci va, ka dzar mbə hidī ka Zhəwde gwanashi, avanay tsəhəy tikə sana» kə ghəshi.

*Yesəw ta ngwəvə kwa kwəma mazə *Erədə*

⁶ Ma sa favə Pilatə mbəzli va haməykə kwəma hidī ka Galile na, dza na ka dəw və shi, ma kə na: «Ndə ka Galile na ntsa na?» kə. ⁷ Ma kə mbəzli ngəci na: «Ndə ka Galile na» kə ghəshi. Ma sa

favə Pilatə tsəgha na, dza na mba'a gəzanshi kaa mbəzli a ghəshi pəməghə kaa mazə Erədə. Sa nzanay, ghəci niy məni na mazə tə hidi ka Galile. Ghala vəghwə tsa va ki na, tifa ghəci niy nza mbə məlmə Zherəwzalem.

⁸ Ma sa tsəhəshi məndi lə Yesəw kwa kwəma Erədə ki na, mba'a Erədə vəshiy tərəjw. Sa niy nzana mbəradzəy ghəci niy nza mbə pəla kwal tsaay Yesəw, sa ka naa favə kwəma ka məndi gəzəə dzəkən. Ma kwəmaa niy bərkəti na mbə ghən ciy, nay Yesəw ghəci mbə məni kwəma maɗaŋa maɗaŋa na, niy ɗi na. ⁹ Dza na ki ka ɗəɗəw kwemer ghəci ɗaŋ ɗaŋ va Yesəw. Kala zləɓa kwəma Yesəw ngəci ya kwətij. ¹⁰ Ma ghala pətsa va na, tifa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala niy nza, war ka pə'wə kwəma ghəshi tərəjw kaa Yesəw. ¹¹ Dza kar Erədə lə ka sawji ci tapə mbə sawa Yesəw, ka sawa, ka 'wəshiy dzəkən. Ghavə ghəshi mba'a ghəshi panakən kwəbaŋ tsa tə dimə. Dza ghəshi mba'a ghəshi pəməghə kaa Pilatə diba.

¹² Ma kwatanay ka jaka niy nza kar Pilatə lə Erədə. Ma fəcava na dza nava kwəma, mba'a jakayshi, mba'a ghəshi mənishi ka madigahi tərəjw ni.

Ngwəvə məti kən Yesəw

(Mt 27:15-26; Mk 15:6-15; Zhj 18:39-19:16)

¹³ Ma sa pəmanaghəm Yesəw kaa ngwəmna Pilatə ki na, dza na mba'a ɓasəti mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala lə mbəzli dikə dikə ni,

mba'a nihwəti mbəzli. ¹⁴ Ma kə ngəshi na: «A ghwəy kəsəkə ntsa, ma pə ghwəyəy: “a ngədi na mbəzli ta zhini ghən” pə ghwəy. Dzəghwee kiy, mba'ee dəwhwə kwəma va və tifa kwa kwəma ghwəy. Kəsata fətee və ya kwətiŋ dzar kwa gəla shi gəzəkə ghwəy vaa dzar kabaka ciw. ¹⁵ Zhini tsəgha *Erədə ba, shaŋ ta kəsata fəti və. Va tsəgha zhinikəvə na tikə, ma zal tsay, fəti və gar pəəsli məndiw. ¹⁶ Ghənzə tsəghay, ə dzee kəkədi ti lə ghwəfa, nzee pəlay a ghəci dzay» kə.

[¹⁷ Ndimndim tsa shiy nzay, səəkəta ma tsə Pakə njasa nza ghəshi va mbə sanay, kwətiŋ ka ngwəmna Pilatə pəlanayshi ndə mbə mbəzli kwa fərshina.] ¹⁸ Sa gəzəkə Pilatə tsəgha na, dza mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə zlanə kwəma lə bərçi gwanashi gwanashi, ma kə ghəshi na: «Pəəsliti ntsa va, a gha pəlayŋəy Barabasə» kə ghəshi. ¹⁹ Barabasə tsa di ghəshi va məndiy pəlanayshiy, ə niy ngəfambə na mbəzliy dzəmbə zhini ghən, mba'a niy pəəsliti ndə. Va tsəgha niy kəsaghwa məndi kwa fərshina. ²⁰ Sa mawti Pilatə pəlay Yesəw na, zhəghwa na diba ka gəzanshi kwəma. ²¹ Ma mbəzli va nashi ki na, zləba na Pilatə va kwəma ghəshiw. Kə ghəshi ka zlapə zlanzlan, ma kə ghəshi na: «Wa danwəvəgha, danwəvəgha vəgha tsəm, a ghəci mətiy» kə ghəshi.

²² Ma kə Pilatə kaa ngəshi kwa mahkana gəzə kwəma ci ba na: «Əy wa na kwəma təvəti ntsa gar dəŋw məndiy dzəvəgha tsəm kia? Nata kwəma yəfəmti nee ya jəw gar pəəsli məndiw. Ə na na dzee də'wəvə lə ghwəfa nee,

nzee pəlay a ghəci dzay» kə. ²³ Ma sa favə ghəshi Pilatə zləbanakəshi tsəgha na, zhəghwa ghəshi mətəhə, ghəshi mətəhata gəzə kwəma zlanzlan: «War danwə pə gha danwavəgha Yesəw tsa va vəgha tsəm» kə ghəshi. Dzəghwa na shi va kwəma tsəgha, mba'a zəhwə na ngwəmna Pilatə kwəma ki. ²⁴ Dza na mba'a zləbati mananshi njasa dī ghəshi va. ²⁵ Mba'a banavəshi Yesəw, a ghəshi mənī shi dī ghəshi va li, kə mba'a pəlanayshi ntsa va ki. Ntsaa niy kəsaghwa mənī va kwa fərshina, sa niy ngadambə mbəzli mbə zhini ghən lə sa pəsliti na ndə.

Yesəw vəgha tsəm

(Mt 27:32-44; Mk 15:21-32; Zhj 19:17-27)

²⁶ Ma sa banavəshi mənī Yesəw ki na, dza ghəshi ka dzashi li ta danwə dzəvəgha tsəm. Ma ghəshi mbə kwal na, bəgəm ghəshi kwəmay lə tsahwəti ndə, Shimanjw, kə mənī kaa slən tsa ci, ndə ka Shiren ghəci. Ntsa vay mbə za za ci niy səəkə na kwamti. Sa kwəmay ghəshi li na, dza ka sawji, tasl ghəshi kəsəvə, bərədə ghəshi bərdanakən tsəm tsa dza ghəshi va ta danwə Yesəw dzəti, a ghəci bə ta nəw Yesəw li.

²⁷ Dzəghwa danj mbəzli basəshi, bəlidiŋ ghaa nashi ma kwasəbə Yesəw. Mba'a mi'i kwasəbə dība, war ə ghəshiy tihwəni, ka pəslī ghən tsa shi lə wahə. ²⁸ Dza Yesəw tərəd, zhəghəghə kwəma ci dzar kwa mi'i va, ma kə kaa ngəshi na: «A mi'i ka Zherəwzalem, ka wahə ghwəy tə ya na nee ma. Ta tsa ghwəy ghən lə ta

ndərazhi ghwəy, pə ghəy wahə! ²⁹ Sa nzanay, a tsahwəti vəghwə taa səəkə, vəghwə tsa vay, tərənɥ dza ngəra'wəə nza mbə. Ma dza məndiy ni ghala vəghwə tsa vay: “Wahə na kən jinə maliy yakə ma zəghwə, kala səəkə zəghwə sahəwə 'wa tə hati nzə sa!” dza məndiy ni. ³⁰ Ma dza mbəzliy ni kaa dəlagwigwi ghalabay: “A dəlagwa, ngəzlakevəŋə kən ghəy” va tsatsa ngəra'wə, dza ghəshiy ni. Ma kə ghəshi dzaa ni kaa hwəm pi ba na: “A hwəm pi, mbələynəy va tsatsa ngəra'wə shi” dza ghəshiy ni. ³¹ Nighətimam kiy, kwa vəghwə tsa nzana yən tsaa mənə shi dī Hyala ka sa ngəra'wee tsətsə kiy, njaa dza naa nza kən mbəzliy zləba ma kwəma Hyala kia?» kə Yesəw. *

³² Ghala pətsaa pəmə məndi va Yesəw ta pəəsliy, a məndi niy pəməvə nihwəti zhər bakə ta bəkwəshi kwasəbə Yesəw, sa hwəti niva mbəzli rəda tərənɥ na. ³³ Ma sa tsəhəshi məndi li shi tə pətsa har məndiy «Gwalgwata», pi nja pa ghən ndə ngəri na, dza ghəshi mba'a ghəshi danɥwavəgha Yesəw vəgha tsəm tifa ki. Dzəghwa danɥwə ghəshi danɥwavəgha ka hwə rəda bakə ni va, ya wa ndə na tə tsa ci tsəm kwərakwə. Tsahwəti na, tə kwa bəzəmə Yesəw, tsahwəti na, tə kwa zləbi ci.

³⁴ Dzəghwa Yesəw ghəci vəgha tsəm tsa

23:29 23:29 21:23 **23:30** 23:30 'Wəzh 10:8; ShiZhy 6:16

23:31 23:31 1Pi 4:17 * **23:31** 23:31 Lə kwəma ka Gərekəy, vanay njasa gəzəti məndi kwəma va: Ya sa nzana tsəgha məndi mənə lə fə nefəkəta na kiy, njaa dza naa nza lə fə ghwəli ghwəli na kia? kə məndi. **23:33** 23:33 Ezay 53:12 **23:34** 23:34 Cem 22:19; Mt 5:44; Lk 6:28; SləniKY 7:60

va, tapə ta cə'wə Hyala ta mbəzliy sanamiy ngəra'wə va: «A Di, yaŋ pə gha na gha, pəlashi mbə nəfə tsa gha. Sa nzanay, sənashi shi məni ghəshi ni ghəshiw» kə. Ma sa daŋwamti mbəzli va nashi ki na, mba'a ghəshi tihəhwə kwəbeŋer kən ghən ci kwa jipə shi lə ti dandərdə.

³⁵ Mbəzliy basəkəvashi nashi kiy, war tifa ghəshi ka nighə kwəmaa məniva. Mbəzli dikə dikə ni mbə *ka Zhəwifə na, war kwəma səna ghəshiy gəzanci. Ma kə ghəshi na: «Ndata *Kəristəw tsa, tivə Hyala na katanəy, ə kə mbəliti tsa ci ghən njasa mbəlanti na va nihwəti mbəzli ki!» kə ghəshi. ³⁶ Zhini tsəgha ka sawji gəzanci kwəma səna kwərakwə ba, ka sawa. Dza ghəshi kət ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw, mba'a ghəshi banavə shi sa ndalakwə niy dzəta miy ci. Ma kə ghəshi na: ³⁷ «Ndata mazə ka Zhəwifə nza gha katanəy, ca mbəlanti ghən tsa gha də'wə ghən tsa gha sana di» kə ghəshi.

³⁸ Dzəghwa ghəshi mba'a ghəshi tsasliti shiy tə tsəm tə ghən Yesəw. Ma shi tsasliti ghəshi vay: «Ntsay mazə ka Zhəwifə na» kə ghəshi.

³⁹ Dzəghwa tsahwəti ndə mbə ka rəda bakə ni va daŋwəy məndi vəgha Yesəw mba'a ghavə sawa ci kwərakwə ba. Ma kə na: «Ə kama ghaa Kəristəw Ntsa tivə Hyala shəkəna? Ca mbəlanti ghən tsa gha, nza gha mbəlantənəy kwərakwə» kə.

⁴⁰ Ma sa gəzəkə tsahwəti ndə rəda tsa va kwəma tsəgha, ma kə tsahwəti tsa va kaa ngəci na: «Tawa gəzə gha kwəma tsəgha tay. Ə

23:35 23:35-39, 39 Cem 22:8; 109:35 **23:36** 23:36 Cem 69:22

23:37 23:37-38 Mt 27:11

hazləni ma gha va Hyala ta na. Ghwəm na na ghwəm sənzənvay, ka rəda nza ghwəm. Sanay fəti kwətiŋ naa ndammə məndi lə ntsa. ⁴¹ Ta na na ghwəməy, kwaakwa na ngəra'wə tsa ghwəm tsa, sa nzanay, a ghwəm hwəti rəda, va tsəgha sam məndi ngəra'wə. Na naci kiy, rəda mənti na tifa ya jəwəw, war təgəm tsəgha sa na ngəra'wə» kə. ⁴² Ma sa gəzamti na kwəma va tsəgha kaa ntsa va ki, ma kə kaa Yesəw na: «A Yesəw, ma na nee neyey, zəzə tə ghaa dzəkənee fəca dza ghaa səəkə ta sləkə mbəzli gha» kə. ⁴³ Ma kə Yesəw kaa ngəci na: «Nay gha na, kwa gwa'a gəzənee, ndatsə ndatsə nay ghwəm dza naa nza lə gha tə pətsa wəzə tsa mə ghwəmə!» kə.

Njasa məti Yesəw

(Mt 27:45-56; Mk 15:33-41; Zhŋ 19:28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Ma sa mənta vici tarə kwa ghən ki na, dzəghwa tərkwəsl pi məniiy ya pa' kwəmafa tə hidī gwa'a gwa'a, pa' tsahi mahkan hetihwer na war tsəgha pi. 'Wakəvə kwəmtə tsa pəhəy məndi ta təhəvəri pətsa mbə *ciki Hyala, bakə mbə sləkwəvərivay. ⁴⁶ Dzəghwa Yesəw ki, mba'a gəzəy kwəma zlanzlan, ma kə na: «A Didi, avee zlatavəŋa piy tsee mbə dəvə gha» kə. Ma ləy hwəm sa gəzəkə na tsəgha na, mba'a mətiiy ki.

⁴⁷ Ghala pətsa va na, tifa dikə tsa ka sawji bələkwə niy nza, gwa'a gwa'a nashi shiy mənishi va. Sa nashi na na mba'a dzəmbəy mbə

23:43 23:43 2Kwər 12:3 **23:44-45** 23:44-45 Amə 8:9 **23:46**
 23:46 Cem 31:6; SləniKY 7:59 **23:47** 23:47 ntsa wəzə tsa: Mt
 27:19; SləniKY 3:14; 7:52; 22:14

fal Hyala. Ma kə na: «Kataŋ kataŋ niy nza zal tsa ntsa wəzə tsa» kə.

⁴⁸ Mbəzliy niy basəkəvashi va dfaŋ ni gwanashi ta nighə kwəma dzaa məniva na, mba'a ghəshi nashi shiy mənishi va. Ma sa nashi ghəshi na, dza ghəshi ka dzashiy jighi, ya wa ndə mbə shi na, war lə dəvə miy nəfə ci, sa zhanshi nəfə tsa shi va nava kwəma.

⁴⁹ Ghala vəghwə tsa məniva shi va vay, tifa niy nza madigahiy Yesəw gwanashiy, vəri kərakə, ghəshi lə mi'iy niy nəwvə va ghala madī na səəkə mbə məlmə Galile. Mba'a ghəshi nashi shiy mənishi va gwanashi.

Njasa lamti məndi Yesəw

(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Zhŋ 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ A tsahwəti ndə niy nza tifa ghala vici vay, Zhezhefə, kə məndi kaa slən tsa ci. Ntsa mbə məlmə Arimate tə hidī *ka Zhəwifə ghəci niy nza. Ntsa vay ntsa wəzə tsa, ka nəw kwal Hyala wəzə, niy nza na, mbə ndəghə səəkə tsa Hyala ta sləkə mbəzli ghəci niy nza. Ntsa va difay, mbə ka sləka ka Zhəwifə niy nza na. Ghala pətsaa sla mbəzli nza na va mbə shi ngwəvəə dzəkən Yesəwəy, niy zləbavə kwəmaa niy garəti nihwəti ka sla ngwəvə va na na naciw. Niy zləbavə shi məni ghəshi va na difaw. ⁵² Ma sa mətiy Yesəw na, mba'a dzaa kəsay ngwəmna Pilatə ta cə'wə kwal tsa dza ta bə mbəri tsa Yesəw ta dza ta lamti. ⁵³ Mba'a Pilatə banavə kwal. Dza na mba'a dzaa bəkəghwa səkwa mə tsəm tsa danwavəgha məndi va. Dza na, laŋ bəvə, mba'a harambə mbə bahəta wəzə na, mba'a faghwa

kwa kwəli niy lati məndi mbə hakwə. Kwəli vay, niy səəkə məndiy lahwə ndə kwa ya kwətiŋəw.

⁵⁴ Ma ghala vəghwə tsa la na va Yesəwəy, het-ihwer fəca vici ka məndiy, gwəmava ta ndəghə *vici dəkəva ka Zhəwifə niy nza na. ⁵⁵ Dza mi'iy niy səəkəshi va kwasəbə Yesəw ghala səəkə tə hidfi ka Galile, mba'a ghəshi pəhay *Zhezhefə. Mba'a ghəshi nata kwəli Yesəw tə pətsa nza na, lə njasa laghwa Zhezhefə mbəri tsa va kwaba gwa'a. ⁵⁶ Ma sa lamtim mbəri ki na, dza mi'i va tərəf ghəshi zhəghəghəvashiy jighi. Ma sa tsəhəshi ghəshi kəghi na, dza ghəshi mba'a ghəshi pəlati in mba'a wərđi, ta dza ta məsəə dzəti mbəri. Dzəghwa ghəshi fəca vici dəkəva ka Zhəwifə ki, das ghəshi nzəyshi, ka dəkəva njasa gəzəkə kwəma pəhəti *Məyizə.

24

Njasa zhakatiy Yesəw kwa kwəli

(Mt 28:1-10; Mk 16:1-8; Zhj 20:1-10)

¹ Ma fəca ləwmə dəmasə pəətə mekəshi mekəshi ki na, dza mi'i va pəlhəm ghəshi madishi, mba'a ghəshi bəvə shiy niy gwəmanti ghəshi va, 'wərđi, mba'a in, ta məsəə dzəti mbəri. Dza ghəshi pəkw ghəshi dzashiy dzəti kwəli Yesəw va. ² Ma sa tsəhəshi ghəshi tsəgha, tsa' kə ghəshi na, kwəli ghwəni ghwəni, kərakə məndi tsəkwəy hərəmbəzliy niy kalay məndi va kwəli li. ³ Dza ghəshi təhwə ghəshi dzəmbəshiy dzəmbə kwəli va, njə'wə njə'wə kə ghəshi na, a nay mbəri tsa Yesəw Ndə sləkəpə

ghəshiw. ⁴ Ra'i ghəshi zashi va nava kwəma. War ghəshi hahashi tifa tsəgha na, ghavə zhər bakə vətəghə ghəshi tsahwəshi vəgha shi tsəgha, lə kwəbeñer tezlezl tezlezl ni kən ghən shi, ka mbərə. ⁵ War sa nashi mi'i va mbəzli va tsəgha na, mba'a hazləni kəəsəvəshi, nzəñw nzəñw ghəshi nzəñwambə kwəma shi mbə hidī gwanashi. Ma kə zhər va ngəshi na: «A mi'i, tawa pala ghwəy ntsa tə ghwəməy tsa mbə mbəzli bəkwə bəkwə ni shəka? ⁶ Ghəci tikə kwa kwəli naw. Aa zhakatiy mbə mətī. Zəzəvəm kwəmaa niy gəzanəwəy na va niy nza, ghəci ghwəlay tə hidī ka Galile. ⁷ Ma kə niy niy: “Ta banavəra dza məndi, yən Zəghwə yakə ndə ngəri kaa ka məni *kwəma jikir na, ka ghəshi dza na mba'a ghəshi danəwəvəghara vəgha tsəm. Ta mətira dzee dza, ma tə kwa mahkana vicee kwa kwəli kiy, ma nzee zhakatira mbə mətī” kə niy ni» kə ghəshi.

⁸ Ma sa gəzanakəshi zhər va kwəma va tsəgha kaa mi'i va na, mba'a ghəshi zəzəvə kwəmaa niy gəzanakəshi Yesəw va. ⁹⁻¹⁰ Dzəghwa mba'a ghəshi barvashi tə kwəli va, ka dzashi. Avənay slən tsa mi'i va, kar Marəy ka Magədala, Zhanə, mba'a Marəy mbəghəy Zhakə, mba'a nihwəti mi'iy nza kwasəbə shi, tsəgha niy nza ghəshi.

Ma sa barvashi ghəshi tə kwəli va na, dza ghəshi mba'a ghəshi dzaa gəzanshi kwəmaa mənta va gwanata kaa *mbəzli ta sədə Yesəw va tərmbə mənə lə tanə ni, mba'a kaa nihwəti mbəzli gwa'a. ¹¹ Ma sa favə *ka kwal Yesəw va mənə lə

taŋ ni kwəma va na, njasa gəzəkə mi'i va kwəma kama ghən ti ghəshi favə niva shiy. Kala yə kwəma mi'i va va ghəshi.

¹² Ya tsəgha nzə ki na, dza Piyer fakatsa'wə satiy də'wə ghən tsa ci, dza na bəvbəpə bəvə bali, ka dzay dzəti kwəli va. Dzəghwa na ndəs tsəhəy miy kwəli, gələb gələbəy, njə'wə nighəti pətsa kwaba. War məgapaa niy gapəti məndi mbəri li gwa'a tsəgha sa nata na kwaba tə hidī, kala nay mbəri ghəci. Sa nata na nava kwəma tsəgha na, 'wakəvə na tərəd' zhəghətəvay, mba'a dzay jighi. Tərəŋw nava kwəma mananati madəŋa kaa ngəci.

Kwəmaa mənta kwa kwal tsaa dzəmbə məlmə Emawəsə
(Mk 16:12-13)

¹³ Ma fəcavata, fəca dəmasə na, mba'a nihwəti *mbəzli ta səda Yesəw bakə madishi ta dza ta wə mbə nahwəti məlmə, Emawəsə kə məndi kaa slən tsa nzə. Ma ngwəla kwa jipə məlmə va lə məlmə Zherəwzaleməy, gar kiləwmetər məŋ lə taŋ na. ¹⁴ Ma ghəshi mbə kwal na, war ə ghəshiy sla kwəmaa mənta va gwanata. ¹⁵ Ma ghəshi mbə sla kwəma shi va tsəgha na, dzəghwa ndəs Yesəw kəsashi. Kə ka dza ghəci li shi kwa zəərə kwətiŋ na. ¹⁶ Mbə nay Yesəw ghəshi nanzə ki na, mba'a shiy makətishi ta sənay ghəshi Yesəw na, kə ghəshi. ¹⁷ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Wa kwəma sla ghwəy mbə kwal shəka?» kə. Sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, 'wakəvə mbəzli va tsəgha, ghərəŋ ghəshi ghərəŋəshi. ¹⁸ Ma kə ntsa har məndiy Kəleyəwpasə ta mbəzli bakə ni va kaa zləbanci na: «Kwətiŋa nza gha mbə

Zherəwzalem, gha gha tsa sənashi ma shiy mənishi ni mbəba 'war'war na?» kə. ¹⁹ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Wa shiy mənishi baya mbəzlia?» kə. Ma kə ghəshi na: «Ə sənashi ma gha shi mananati məndi va kaa Yesəw, ndə ka Nazaretə shəkəna? Ghəciy, *ndə gəzə kwəma Hyala lə bərci nza na, mba'a mənəhwə shi dikə dikə ni ghəngħən ghəngħən. Kwəma wəzə na ghənzə tərəw. Hyala lə mbəzli gwa'ay, a ghəshi sənata kwəma va. ²⁰⁻²¹ Ma sa niy nashi ghəy bərci ci va tsəghay, ghəci na sa ghwənikə Hyala va ta mbəli ka *Izərayel niy nə ghəy. Ma dza *ka ta Hyala ghəy dikə dikə ni, ghəshi lə mbəzli ghəy dikə dikə ni na, mba'a ghəshi kəsəghə dzəghwa kwəma ngwəmna, mba'a ghəshi slanakən ngwəvə məti. Dza ghəshi danwə ghəshi danwəvəgha vəgha tsəm, mba'a ghəshi pəsliti. Avanta kwa mahkana vici na sana ndatsə ghala mənishi shi va. ²² Ma kwəmaa gwəramti vaa səvəriŋəy kiy. A nihwəti mi'i ka ghəy nza li shi kwa zəerə kwətiŋ na li shi kafəshi ndatsə pəətə mekəshi. Mba'a ghəshi tsəhəshi tə kwəli Yesəw va ta nighə. ²³ Ma dza ghəshiy, kala kəsəy mbəri tsa Yesəw ghəshi kwa kwəli va. Mba'a ghəshi zhəghəkəvashi. Ma kə ghəshi kaa ngəŋəy sa səəkəshi ghəshi na: “A ka kwal Hyala tsahwəshi ghəy miy kwəli va mba'a ghəshi gəzanəy, aa zhakatiy mbə məti, mbə piy na, kə ghəshi” kə mi'i va kaa ngəŋəy. ²⁴ Ma sa favə ghəy tsəgha na, dza nihwəti mbəzli mbə ghəy, mba'a ghəshi dzaa nighəkə kwəli va.

24:19 24:19 7:16
24:12; Zhŋ 20:3-10

24:20-21 24:21 1:68; 2:38

24:24 24:24

Ma dza ghəshi na, war njasa gəzəkə mi'i va va ghəshi kəsata. Kala nay mbəri tsa Yesəw ghəshi kwaba» kə ghəshi.

²⁵ Sa famti Yesəw kwəma shi gwanata ki, ma kə kaa ngəshi na: «Ghwəyəy mbəzli kama məhərli və shi gar fə ghən ta kwəma nza ghwəy. Bakə bakə na nefer ghwəy ta kwəma gəzəkə ka gəzə kwəma Hyala mbə zliya gwanata. ²⁶ Tsəgha kwəma va niy gəzəta nanzə sa? Ta sahwə ngəra'wə dza *Kəristəw Ntsa tivə Hyala, ka shəndəkə gha dzəti, kə məndi niy ni nanzə sa?» kə. ²⁷ Dzəghwa na tapə, ta canshi kwəmaa gəzəkəvataa dzəkən mbə Zliya Hyala gwanata. Sa ghati na tə zliyahı *Məyizə ka sar pa' tə zliyahı nihwəti ka gəzə kwəma Hyala gwa'a.

²⁸ Ma sa tsəhəshi ghəshi ndəkwə vəgha məlmə Emawəsə na, dza ghəshi vaa dzəmbə na, dza Yesəw mba'a mənti njasa dı na dzay kərakə kən shi. ²⁹ Dzəghwa mbəzli va, mba'a ghəshi tətə'wəvə, a ghəci hi. Ma kə ghəshi ngəci na: «Nzəyɲa lə ghəy, sa nzanay, a vici dzata, ndal tərmbə vərđi ta mənivaw» kə ghəshi. «Tsəgha na» kə Yesəw, mba'a dzakəy dzakə ghi ta nzəy lə shi. ³⁰ Dza ghəshi das ghəshi nzəyshi ta zəmə shiy, kə Yesəw mba'a bəvə peɲ, mba'a mənti 'wəsa kaa Hyala. Dza na mba'a ngangavəri mba'a bənavəshi. ³¹ War sa bənavəshi na peɲ tsa va tsəgha na, mba'a məhərli shi ghwənita. Kar ghəshi sənay na, Yesəw na sasa, kə ghəshi. Dza Yesəw ki mba'a zanavəshi za tifa. ³² Tapə ghəshi ta gəgəzə kwəma kwa jipə shi, ma kə ghəshi na:

«Ghala sa gəzam na va kwəma ka cim kwəma mbə zliya kwa kwal na, paf nefer ghwəm niy nza va vəshi sa?» kə ghəshi.

³³ Dza ghəshi nza'jəw ghəshi madishi tsəgha, ka zhəghəvaa zhəmbə Zherəwzalem. Dza ndəs ghəshi tsəhəshi, mba'a ghəshi kəsashi mbəzli ta səfa Yesəw va mən lə taŋ ni basə basə lə nihwəti mbəzli kwasəbə shi. ³⁴ Ma kə mbəzliy basəshi va kaa mbəzli bakə ni va tsəhəshi vəgha shi na: «A mbəzli ghəy ni, katan katan zhakatiy Ndə sləkəpə mbə məti. A Shimanjw nay lə mətə ci» kə ghəshi. ³⁵ Dzəghwa, ni bakə ni va mbəzli tapə ta gəzanshi shiy mənishi li shi, ma kə ghəshi na: «Ma ghəy mbə dzaa dzəmbə məlmə Emawəsəy, a ghəy kwəmay lə Yesəw kwa kwaləy, kalaa niy sənay ghəy. Ma hetihwer sa təhavəŋəy na peŋəy, mba'a ghəy sənay ghalaba ki» kə ghəshi.

*Njasa cinti Yesəw ghən tsa ci kaa *mbəzli ta səfa ci*
(Mt 28:16-20; Mk 16:14-18; Zhŋ 20:19-23; SləniKY 1:6-8)

³⁶ War ghwəla mbəzli bakə ni va mbə gəgəzə kwəma va tsəgha na, 'wakəvə Yesəw də'wə ghən tsa ci tsəgha, tsahwə tsahwəy kwa jipə tsa shi. Ma kə kaa ngəshi na: «Nzəyəy zərkə lə ghwəy» kə. ³⁷ Dzəghwa mbəzli gwanashi ka gwərgwərə va hazləni, «Ndəba məcakwə ndə dzanakənsi na dza» a kə ghən tsa shi. ³⁸ Ma kə Yesəw kaa ngəshi ki na: «Wa shiy mənishi hazləniŋwəy

24:34 24:34 Mk 16:7; 1Kwər 15:4-5 **24:36** 24:36 1Kwər 15:5;
zərkə: Lk 2:14 **24:37** 24:37 Mt 14:26; Mk 6:49

ghwəy shəka? Wa nava mənti ghwəy nefer ghwəy bakə bakə tsəgha nanzəa? ³⁹ Waa yən na, cam nighətimam dividivee lə shidshidfee gwa'a. Cam daparam tə vəghee nza ghwəy mbəə sənay məcakwə ndə nza yaw pə ghwəy. Sa nzanay, ya 'yesler, ya sliw na ghəshi mbə məcakwəw. Na nee kiy, a shi va mbə ya» kə. ⁴⁰ Ma ghəci mbə gəzanshi kwəma va na, dza na mba'a cintishi dividivi ci lə shidshid' ci. ⁴¹ Dza mbəzli va ka vəshi tərəŋw tərəŋw. Ka mananshi madəŋa nava kwəma tərəŋw. Kala mbə ghəshiy zləbavə gəla nava kwəma di. Ma sa nighəti Yesəw tsəgha, ma kə ngəshi na: «Shi zəmə va ghwəy tikə ta na?» kə. ⁴² Dza mbəzli va mba'a ghəshi banakə kəlipə səli səli na. ⁴³ Dza Yesəw laŋ bəvə, mba'a zəməhwə tiba kwa kwəma shi.

⁴⁴ Ma kə kaa ngəshi na: «Ghala vəghwə tsaa niy nzee kwa jipə ghwəy diy, e niy gəzamtəŋwəy, shi tsasliti məndi vaa dzəkənee mbə zliya *Məyizə, lə mbə zliya ka gəzə kwəma Hyala, mba'a mbə zliya cəməy, ya njaabəy, cəke' dza ghəshiy mənishi lə ya, pən niy ni ka ngəŋwəy» kə Yesəw. ⁴⁵ Dza na ki, mba'a kəətishi nza məhərli shi mbəə ghwənita ta mbə ghəshiy sənashi shiy tsalishi mbə Zliya Hyala. ⁴⁶ Ma kə ngəshi na: «Avantam kwəma tsasliti məndiy dzəkənee: Ya njaabəy ta sa ngəra'wə dza *Kəristəw Ntsa tivə Hyala, ka mətiy. Ma tə kwa

24:41 24:41-43 Zhj 21:5, 10; SləniKY 10:41 **24:44** 24:44 24:27; Zhj 5:39; Məyizə: SləniKY 7:9-10, 25-27, 35, 37-39; Zhj 5:46; ka gəzə kwəma Hyala: Ezay 52:13-53:12; 'Wəzh 6:2; Cemer: Cem 22:69 **24:45** 24:45 24:25-27, 32; Zhj 20:9 **24:46** 24:46 9:21-22; Mt 26:56; Mk 14:49; 1Kwər 15:3-4; SləniKY 17:2-3; 28:23

mahkana viciy, nza zhakatiy mbə məti.

⁴⁷ Diba kiy, ta gəzə Yəwən kwəma wəzə na dza məndi kaa hwəlfə mbəzli ghəngəhən ghəngəhən gwa'a tikə tə hidfi. Tawa dza məndiy gəzanshiy, nza ghəshi mbəə zhəghanti nzəy tsa shi. Ma nza Hyala pəlatanashi kwəma shi jikir na mbə slən tsa ci. Ma nəwər tsa vay, mbə məlmə Zherəwzalem dza məndiy gha gəzə, ka nəw pa' tə pətsa kəray hidfi, kə məndi. ⁴⁸ Ava ghwəy na ka ndəgha fətiy dzəkən shi va kaa mbəzli. ⁴⁹ Sa kee dzay, mba'ee ghwənəkəwəwəy *Safə tsa Hyala va niy gəzəkəwəy Dirə bəwəy. Ma nana diy, nzəyəwəyəm mbə məlmə Zherəwzalem, pa' fəca dza Hyalaa ghwənəkəwəy Safə tsa nzə, nza ghwəy kwəmavə bərçi ta gəzə kwəmee kaa mbəzli» kə.

*Njasa kafə Yesəw dzəmə ghwəmə
(Mk 16:19-20; SləniKY 1:9-11)*

⁵⁰ Ma sa gəzanamtishi Yesəw kwəma va tsəgha *kaa mbəzli ta səfa ci va na, dza na pəm pəməkəwərishi mbə məlmə va, mba'a dzay li shi ndəkəwə dzəwəgha məlmə Betani. Ma sa tsəhəshi ghəshi tifa na, mba'a Yesəw kafashi dividivi ci mba'a təfanatishi miy. ⁵¹ Ma ghəci mbə təfanshi miy tsa va na, dza na mba'a təhəwərivay li shi, mba'a Hyala bəhwəə dzəmə ghwəmə.

24:47 24:47 3:3; SləniKY 1:8; 5:31; 11:18; 17:30-31; 20:21; Rm 15:19 **24:48** 24:48-49 SləniKY 5:32; Zhq 15:26-27 **24:48** 24:48 SləniKY 1:8, 22; 2:32; 3:15; 4:33; 10:39-41; 13:31 **24:49** 24:49 4:18 **24:50** 24:50-51 9:51; Mk 16:19; SləniKY 1:9; 3:21

⁵² Dzəghwa ghəshi nashi ki na, ka fal Hyala ghəshi mba'a ghəshi madishi ka zhashiy zhəmbə məlmə Zherəwzalem lə vəshi mbə nefer shi tərəŋw tərəŋw. ⁵³ Ya hwəmba na, war ka basəva ghəshiy nza mbə *ciki Hyala, ka fal Hyala.

Ava tsəgha na Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw *Kəristəw njasa tsasliti Ləwka ki.

**Zliya Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən
Yesəw Kəristəw**

**Bana: Zliya Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw
Kəristəw New Testament**

Le Nouveau Testament en langue Bana du Cameroun

copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bana

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

ae014872-94cd-54bc-869e-601bde2245b3